

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Zdaj gre zares

(ampak manj kot si mislite)

V nedeljo 8. aprila ob sedmih zjutraj bodo odprli volišča in začel se bo finale (natančneje prvi krog tega finala) boja za oblast. Ne bo malo volilcev, ki se bodo oddahnili, da je cel cirkus za nami, da je konec polivanja gnojnice in nizkih predvolilnih udarcev. Najbrž bodo sicer sapo spustili prezgodaj, kajti čakata nas še dva volilna termina – 12. aprila, ko bomo volili v zборе združenega dela in 22. aprila, ko bodo občinske volitve in (prav verjetno) drugi krog volitev predsednika republiškega predsedstva.

Finiš volilne tekme resnično ni bil prijeten – ne za tekmece, ne za volilce. Precej jih poznam, ki so jim predvolilna dogajanja zrasla prek glave in se danes prav zaskrbljeno sprašujejo, v čigave roke bomo Slovenci položili svojo usodo. Vsi mediji so to poskušali ugotavljati z anketami in raziskavami javnega mnenja; teh in po pismih bralcev ter napadih na obstoječo garnituro bi sklepali, da je komunistom odklenkalo.

Vendar imajo take raziskave še vedno precej dvomljivo vrednost – predvsem zato, ker zajemajo predvsem ljudi s telefoni in še to skoraj praviloma v večjih naseljih. Vzorec – tako pravimo – ne more biti reprezentančen. Prav tako pa ljudje, ki delamo v sredstvih javnega obveščanja, dobro vemo, da so pisci pism bralcev običajno ljudje, ki jih je nekaj hudo prizadelo ali razjezilo, tisti, ki so v takšni ali drugačni stiski in pa taki, ki so trajno razočarani nad okoljem v katerem živijo. Bralčeva reakcija v časopisu torej ni reakcija umirjenega človeka, niti ne izhaja iz normalnih razmer – zato seveda tudi napadov na oblast ne gre jemati kot reprezentančni vzorec slovenskega razmišljanja. Poznavanje teh dejstev seveda vnaša zdrav dvom v to, da je že vse odločeno, čeprav se že nekateri v ZKS-SDP pa tudi v Socialistič-

ni zvezi obnašajo, kot da je zadeva že izgubljena. Pa tega niker ne razumite kot navijanje – opozoriti vas hočem na dejstvo, da zunanji videz v naših prehodnih razmerah ne pomeni veliko.

In zdaj k volilnim izidom. Marsikdo se že danes trese zaradi možnosti, da zmaga stran, ki mu je zoprna. Ta ima še stare račune z dosedanjimi oblastniki, drugemu gre na živce Demosova ofenzivnost. Dve stvari je dobro imeti pred očmi o tem. Preslišimo predvolilni ropot in premislimo, kdo nas je s svojimi programi prepričal. Ali je ponudil rešitve in poti po katerih bo prišel do njih tako, da mu verjamemo, ali je samo nasul kupček lepo zvanečih obljub. Zase vem, da jih je bilo le malo tako prepričljivih. In drugič: kakorkoli se bo že slovensko volilno telo odločilo – po teh volitvah, brez nasilja nihče več ne bo mogel mimo odločitve volilcev greti oblastnega stolčka predolgo, slaba politika ga bo ob naslednjih volitvah snela z njega. Torej nas tudi morebitna napačna odločitev ne priklepa na novo oblast za vse večne čase. Celó verjetneje je, da do naslednjih volitev ne bomo čakali niti dve leti, saj je naš skupščinski sistem potreben temeljite prenove – ukinitve vsaj enega, če ne dveh zborov, preureditve sistema odločanja v skupščini in tako naprej. In na koncu: morda je koga v predvolilnem času prestrašil avanturistični radikalizem v stališčih posameznih strank. Verjemite mi – stvari izgledajo precej drugače, ko si sam na oblasti in moraš izpolnjevati tisto, kar si obljubljal v predvolilnih časih in še tako špičaste obljube dobijo mnogo bolj zaobljene izpeljave.

Naj vam torej roka nikar ne drhti, ko boste obkrožali številke na glasovnici – prav usodno ga sploh ne morete polomiti.

Gojko Bervar

Iz vsebine

2. str. Slovenske stranke, družbena gibanja, volitve in NOB

8. str. Zakaj spomenik pred stolnico?

10. str. Atomske toplice, kraj na robu raja

11. str. ZRVS – strokovna in stanovska organizacija

Medtem ko nekateri razmišljajo o širitvi mejnega pasu ali pa morda še drugačnem nadzoru nad pretokom ljudi, pa teče življenje ob meji svojo pot, katere trden temelj je sožitje in prijateljstvo med ljudmi, ki so si morda celo zelo blizu, pa so jih nekoč ločile meje. Časi zaprtih meja se povsod v Evropi neizpodbitno iztekajo. To se je ob koncu tedna pokazalo tudi na slovensko-italijanski meji, saj je bilo mogoče prek nje kar na dveh krajih samo z osebnimi izkaznicami, med Goricama že petnajstič, pri Socerbu pa desetič. Zlasti živahno in sproščeno je bilo med Goricama, kjer so priredili tradicionalni pohod prijateljstva. Prireditelj je ena prvih in najpomembnejših manifestacij dolgoletnega sodelovanja med mestoma in sožitja prebivalcev, ki jih državna meja na tem območju že dolgo ne ločuje več. Dokaz za to je množična udeležba ljudi z obeh strani meje, katerim so se pridružili tudi nekateri državni in politični funkcionarji. Pohodnike sta na mejnem prehodu na Erjavčevi cesti v Novi Gorici pozdravila goriški župan Antonio Scarano in predsednik novogoriške občinske skupščine Anton Bevčič s sodelavci. Podpredsednik ZIS Živko Pregl se na pohodu pač ni mogel izogniti vprašanju o odprti meji in zatrdil je, da bo ZIS prav gotovo umaknil predlog o razširitvi mejnega pasu. Kako nemogoč je tak predlog, je poudaril tudi koprski župan Raul Šiškovč v nagovoru pohodnikom na Socerbu, ko je dejal, da bi kaj takega pomenilo grobo odpravljanje vsega tistega, kar so ljudje ob jugoslovansko-italijanski meji oblikovali, gradili desetletja, pa ne samo v prid obeh držav. Ljudje v teh krajih si ne želijo biti le geografski, temveč tudi organski del naše Evrope in srečanje, imenovano Odprta meja, tudi potrjuje obojestranski interes za to. Čez čas bodo meje v Evropi le zemljepisna oznaka, sicer pa bo poudarjeno sožitje, sodelovanje v prostoru. Ljudje, ki smo si meje izmislili in ustvarili, pa smo tisti, ki jih moramo tudi premoščati.

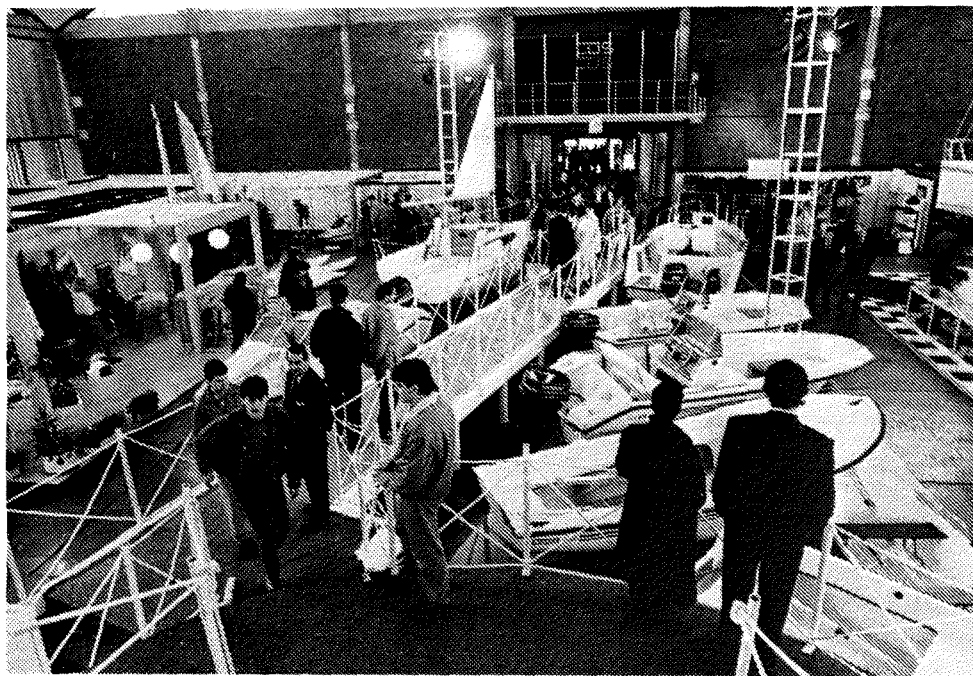
Potrebne in nepotrebne ustavne zagate

Zvezni zbor skupščine Jugoslavije je minuli teden pozval vse republike in pokrajine razen Črne gore naj v treh mesecih odpravijo neskladja svojih ustav in amandmajev z zvezno ustavo. To naj bi storili v skladu z mnenjem Zveznega ustavnega sodišča, ki je presojalo ustavna besedila in sprejelo mnenje, da obstajajo določena neskladja med zvezno in ustavami republik in pokrajin, razen Črne gore, ki je po vsej verjetnosti le prenesla zvezno besedilo v ustavo svoje republike. Znano je tudi, da je Zvezno ustavno sodišče bilo mnenja, da je le en amandma slovenske ustave v nasprotju z zvezno (amandma, da se lahko le s soglasjem slovenske skupščine razglasijo izredne razme-

re na njenem ozemlju), štirje amandmaji pa le v posameznih točkah, kar je znatno manj od tistega zaradi česar so tik pred sprejemom slovenskih amandmajev bile sklicane izredne celonočne seje vse od zvezne skupščine, zveznega cekaja, ZIS, predsedstva pa morda še koga. Po naši ustavno pravni ureditvi republike nihče ne more prisiliti, da spreminja svojo ustavo, največ kar lahko stori zveza je, da razveljavi zakon, če bi bili sprejeti, na podlagi domnevno spornih ustavnih dopolnil. To je ena plat problema čisto ustavno pravnega značaja, druga plat problema pa je koliko je sploh smiselno nekakšno »nasilno« usklajevanje republik z zvezno ustavo ko vemo, da

je ustavno pravni red v nasprotju z dejanskim stanjem v državi, z novo politično in ekonomsko doktrino, da ne govorimo o tem, da sedanjost zvezno ustavo najbolj napadajo tisti, ki bi se zaradi političnih potreb radi šli ustavno čistunstvo ravno na primeru Slovenije. Navsezadnje pa bi se lahko tudi vprašali s katero ustavo naj bi uskladili republiko ustavo, z ustavo iz leta 1974, s popravljeno ustavo iz leta 1988, z novimi amandmaji, ki so zdaj v proceduri ali z zasnovo nove ustave, ki je tudi že obelodanjena. Zateva zveznega zbora je torej le še eno od nesmiselnih početij, ki jih nekdo potrebuje za dnevno politično rabo.

Janko Saradjen

Ljubljana je prejšnji teden živela v znamenju velike pomladanske sejemske prireditve, že 29. mednarodnega sejma Alpe-Adria. Letos si ga je ogledalo rekordno število obiskovalcev. Bilo jih je kar dobrih petinsedemdeset tisoč. K temu so vsekakor prispevali tako pestri programi razstavljalcev, kot mnoge spremljajoče prireditve, med katerimi se je letos prvič predstavil Turistični forum. Privlačnost sejma je bila gotovo z evropskimi merili primerljiva postavitev, prav tako pa tudi posebne ponudbe razstavljalcev. (Foto: Zoran Vogrinčič)

Slovenske stranke, družbena gibanja, volitve in NOB

Predvolilni čas je navrgel, kakor je bilo tudi pričakovati, vse ostreje tone in pregledovanje kaj in kako je kdo v tej družbi v preteklosti delal. Seveda je prišlo poleg samorefleksije tudi do očitaj in pripisovanja krivde za napake v preteklosti, do zahtev po spravaštvu in spravi, do novih pogledov in tudi prekrajanj historičnih dejstev, zlasti, kar zadeva drugo svetovno vojno in obnašanje slovenskega naroda v njej. Hkrati s tem so se pa začeli pojavljati vse pogostejši glasovi strank in gibanj, da so in bodo proti revanšizmu in podobnim nizkim strastem zastavili svoj ugled in početje.

Zbrali smo naslove domala vseh, ki se ta čas na politični sceni pojavljajo bodisi kot stranke, v boju na volitvah, bodisi kot družbena gibanja. Želeli smo jih vprašati konkretno in kratko le to: *Kakšen odnos imate do te, partizanske generacije in za kakšen njen status v družbi po volitvah se boste zavzemali?* Vsi, ki smo jih za odgovore prosili, nam v naprošenem roku niso utegnili odgovoriti, deloma najbrž tudi zato, ker imajo za ažurno odzivanje tudi različne personalne in administrativne možnosti. Tole, kar vam ponujamo, pa so odgovori, ki so prispeli v redakcijo.

Nalašč nismo spraševali po drugih področjih njihovega političnega programskega koncepta, saj so te dni z njimi zasuti domala vsi mediji javnega obveščanja. Gotovo pa drži, da se tudi v teh drobnih odgovorih zrcali vsaj del njihovih pogledov na družbo prihodnosti.

Kandidatka na Neodvisni listi novih družbenih gibanj

Darka Zvonar

Ker je že dovolj drugih, ki razmišljajo o tej generaciji, navsezadnje pa je vsaj njen del zase tudi prav dobro poskrbel, se s tem, po čemer me sprašujete, ne nameravam posebej ukvarjati. Listi, na kateri sem, gre predvsem za izgovarjanje zahtev marginalnih skupin in za uveljavljanje pravice vsakogar do različnosti. Če pa meri vaše vprašanje na revanšizem, moram reči, da bom odločno zastavila svoj glas proti kakršnemukoli poskusu revanšizma.

Kandidat Slovenske demokratične zveze

dr. Hubert Požarnik

Za Slovensko demokratično zvezo je druga svetovna vojna končana. Zato predlagamo, da prenehamo prešteti mrtve in izrečemo spoštovanje vsem, ki so se v dobri veri borili za svobodo in prihodnost slovenskega naroda.

Tisto, kar rabimo je narodna sprava. Razklani namreč ne bomo kos problemom, ki nas tarejo. Zato so bojazni, da se Slovenska demokratična zveza oz. DEMOS nagibata k revanšizmu povsem neutemeljene. Še več. Slovenska demokratična zveza je odločena, tudi v primeru volilne zmage, v največji možni meri spoštovati pravno kontinuiteto, zaradi česar nikomur ne bodo kratene pravice in ugodnosti, ki jih danes uživa.

Kandidat državljanske zelene liste

Jože Knez

Tej generaciji pripadam tudi sam. Z njo sem delil vzpone in padce, odrekanja in upanja. V svojem zenitu na koncu vojne in v letih izgradnje ji je pripadala večina slovenskih ljudi. Generaciji se ni treba sramovati njenih velikih časov: vojne, izgradnje in let avtentičnega samoupravljanja, tja do leta 1970. Naše razhajanje s potrebami razvoja, ljudi in časa se pričenjajo v 70-tih letih, ko smo namesto odpravljanja tistih težav, ki so še vedno prisotne: inflacija, nelastninski odnosi, tržna zaprtost, demokratičnost odnosov in še drugih; pričeli slediti ciljem, ki so bili ekonomsko nerealni in sociološko zmotni, kot: integralno samoupravljanje, dogovorna ekonomija, notranji populizem v gospodarskih in enotah družbenih dejavnosti. Nismo se znali rešiti kolektivističnega modela in priti na model individualnih iniciativ. Ta korak v stran ni tolikšen, da bi se generacijo in njene uspehe popolnoma izničilo. Zato si bom prizadeval, da se zgodovina povojnega razvoja podrobno prouči in razmejijo dobre od slabih strani: dobre vroduk in slabe v svarilo generacijam, ki bodo

nekoč povzele upe, ki jih je ta žrtvovana generacija gojila.

Predstavnik (in predsednik) ZKS-SDP

dr. Ciril Ribičič

Odnos do partizanske generacije je pri meni povezan z mojim odnosom do staršev – partizanov in tudi do Josipa Ribičiča, mojega starega očeta, pisatelja in uglednega aktivista Osvobodilne fronte. Pod njihovim vplivom in z lastnimi spoznavanji sem oblikoval svojo današnje narodno in politično opredeljenost. Le-ta prihaja z mojim javnim nastopanjem, upam, da dovolj prepričljivo, do izraza.

Status partizanske generacije je že urejen z obstoječo zakonodajo. Slovenci, enako kot vsak narod, bomo morali graditi našo bodočnost tudi s tem, da bomo gojili spoštljiv odnos do preteklosti z vsemi njenimi dosežki in spodrsiljaji. Gotovo so bile v preteklosti storjene resne napake s preveč idealističnim prikazovanjem preteklosti. Toda še veliko hujše ponarejanje zgodovine so sedanji poskusi blatenja narodnoosvobodilne borbe. Ni nam potrebna idealizirana podoba, ki jo slikajo po svoji podobi zmagovalci, še manj pa revanšistično potvarjanje zgodovine izpod peres narodnih izdajalcev ali zaradi trenutnih političnih interesov v predvolilnem času.

Predstavnik stranke upokojencev

Rafko Žager

Velik del članov naše Zveze društev upokojencev izhaja tudi iz partizanske generacije in iz generacije vseh drugih aktivnih udeležencev NOB v boju proti okupatorju. Ljudje iz te generacije so danes že vsi upokojenci.

Žal še niso vsi člani Zveze društev upokojencev Maribora in ZDU Slovenije.

Vendar pričakujemo, da jih bo čimprej kar največ v naših vrstah.

Naši interesi so enaki. Mi se ne borimo za oblast. Želimo pa se aktivno vključevati in sodelovati v vseh oblikah političnega delovanja za polnovrednost svojega položaja v družbenem dogajanju.

Po svojih delegatih hočemo neposredno sodelovati pri urejanju pokojninske, invalidske in zdravstvene zakonodaje, za zavarovanje in ohranitev sedanjih pokojnin ter za nadaljnje posodabljanje pokojninskega sistema, ki mora temeljiti na aktivnem prispevku posameznika.

Tako kot povsod v naprednem svetu se mora pri nas na teh načelih tudi v prihodnje zavarovati ustrezeni status vseh aktivnih udeležencev NOV, oziroma vojnih veteranov, zato se bomo zavzemali tudi če ne uspemo na volitvah pridobiti sedeža v bodočem slovenskem parlamentu.

Predstavnik Slovenske obrtniško-podjetniške stranke

Bojan Štular

Slovenska obrtniško podjetniška stranka ni stranka, ki jo omejujejo ideološki predsodki. Naš cilj je demokratična in bogatejša družba. Člane in simpatizerje stranke ne zanima narodnost, vera, niti barva, kateri posameznik pripada, družji nas zavest, da moramo z lastnimi močmi zase in za delavce pripraviti boljši jutri.

Ohraniti želimo vse kar je dobrega prinesla narodnoosvobodilna borba, predvsem državnost in samozavest slovenskega naroda. Ne želimo niti levih, niti desnih političnih monopolov, želimo odpravo teh monopolov in privilegijev, ki ovirajo naš razvoj.

Narodnoosvobodilna borba je bila vse-ljudsko gibanje, združevala je vse sloje prebivalstva ne glede na strankarsko in svetovno nazorsko pripadnost. Smo pristaši narodne sprave, ne pa revanšizma. Čas je, da po 45 letih prenehamo slepiti mlade generacije z črno-belimi resnicami.

Vlogo borcev v vojni zoper okupatorja in njegovo raznarodovalno politiko ne more nihče zmanjšati in prezreti. Slovenska državnost je plod njihove borbe.

Predstavnik Združenja za jugoslovansko demokratično pobudo

dr. Rastko Močnik

Združenje za jugoslovansko demokratično pobudo sicer ni stranka, ne nastopa na volitvah in se ta čas osredotoča na prizadevanja, da bi kosovsko krizo reševali s pogajanjem med vsemi prizadetimi. Vseeno v svojem imenu odgovarjam na vaše vprašanje, saj se dotika stvari, ki številne med nami prav ta trenutek mučijo. Odnos do sodržav-

ljanov, ki so kot partizani, aktivisti OF ali drugače sodelovali v osvobodilnem gibanju, je bolj zasebna zadeva in ni neposredno stvar politike. Ker so ti državljani večinoma že v pokoju, pa jih zadevajo zares politična vprašanja pokojninske, invalidninske in socialne politike, vprašanja vključenosti (ali izrinjenosti) starejših ljudi iz družbenega življenja ipd. Značilno je, da so ta vprašanja na robu sedanje strankarske politike, četudi so npr. prav sramotno nizke pokojnine v zadnjem času ogrožale ne samo socialni položaj, ampak že kar človeško dostojanstvo starejših državljanov. Starejši ljudje, tudi udeleženci NOB, so glede tega v istem položaju kakor druge politične »manjšine«: ženske, mladina, vojaki, delavstvo, delavci iz drugih republik, intelektualci – skratka, kot večina družbe – stranke v svojih bojih pozabljajo nanje. Pač pa so stranke desne opozicije (DEMOS) v volilni boj zelo neodgovorno vnesle stvari, ki ne bi smele biti drobiž v boju za oblast: odcepitev, vprašanje NOB in revolucije, razmerje do okupatorjevih sodelavcev in emigracije ipd. Bralcem TV-15 bi pred volitvami sporočil tole: upoštevati velja, da so spet prišli časi delitve na politično desnico in levico; desnica je organizirana, izrazito levih strank pa žal ni; da bodo varovali »manjšine« (h katerim pa sodi večina ljudi), so se obvezali samo ZSMS-liberalci (vendar z zelo omejenim socialnim programom) in pa neodvisna lista novih družbenih gibanj (nekdanja alternativa).

Predstavnik Zelenih Slovenije

dr. Peter Tancig

Gre za izredno zapletena vprašanja, ki se jih je komaj mogoče dotakniti v nekaj kratkih vrsticah. Vsekakor ne gre za enovito problematiko, ki jo je mogoče na kratko označiti kot celoto in do nje zavzeti stališče. Zato jo je nujno potrebno ločiti na posamezne dele ozir. vidike in obravnavati vsakega posebej; npr.: dogajanja med vojno in po njej, vodilna elita in anonimni borci.

Osnovno dejstvo je, da je zaradi NOB Slovenija dobila možnost postati suverena država. Da se ta možnost udejanja šele danes, je v veliki meri kriva družbena revoluci-

Volitve na Hrvaškem

Zmagovalce je treba iskati med koalicijo Narodnega sporazuma in Hrvaško demokratično skupnostjo

Če bi lahko verjeli voditeljem vseh 32 strank, kolikor jih je na Hrvaškem registriranih, potem so glasovi za prvi krog volitev, ki bo 22. aprila, tako rekoč odani. Vendar pa se predvolilno razpoloženje ljudi na Hrvaškem spreminja od navdušenja za posamične strankarske programe in osebnosti do popolnega pesimizma tistih, ki jih politika ne zanima. Med tema dvema skrajnostima se je bržkone uvrstilo največje število med 3,5 milijona volilcev na Hrvaškem, ki po pravi poplavi novih strank, združenj in gibanj zbegani iščejo odgovor, komu odati glas.

Kot je videti, imajo hrvaški volilci tri možnosti. Na levem krilu političnega prizorišča Hrvaške sta Zveza komunistov Hrvaške-Stranka demokratičnih sprememb in Zveza socialistov, nekdanja SZDL, h katerima se zaradi doslednega vztrajanja pri avnojski zasnovi federacije in Markovičevega programa zvezne vlade približujejo tudi srbske stranke na Hrvaškem.

V centru je Koalicija narodnega sporazuma, ki je nastala 1. marca, sestavljajo jo Liberalci, Socialni demokrati, Kršćanski demokrati, Muslimanska stranka, Stranka Albancev na Hrvaškem in miroljubno gibanje Hrvaške ter nestranski intelektualci in nekdanji politiki iz Hrvaške pomladi '71, ki jih vodi bivša predsednica CK ZKH dr. Savka Dabčević-Kučar. Koalicija je nastala zategadelj, da bi zagotovili karseda miren prehod iz boljšeizma v parlamentarno demokracijo po zgledu ZAVNOH-a med NOV,

katerega so ob komunistični partiji sestavljali Hrvaška kmečka stranka, Pribičevićevi socialni demokrati in nestranski intelektualci. Program koalicije je zelo podoben programu slovenskih komunistov in deloma programu Demosa. Konfederativno ureditev države koalicija jemlje kot prehodno obliko na poti samostojnega vključevanja Hrvaške v Evropo.

Koalicija je iz centra izpodrinila Hrvaško demokratično skupnost, ki je z več kot 600.000 člani ta čas najmočnejša politična stranka Hrvaške in ki ji dobršen del politične konkurence očita mračnijaštvo, uvajanje desnega totalitarizma. Okoli te stranke, ki jo vodi zgodovinar in bivši generalmajor dr. Franjo Tuđman so se pred volitvami zbrale Hrvaška stranka, Stranka prava in Demokratična akcija Hrvaške ter nazadnje desno krilo Hrvaške kmečke stranke, ki ga je pod Tuđmanov dežnik pripeljal Ivan Zvonimir Čičak. Med tem, tim. demokratičnim blokom, ki ga vodi dr. Franjo Tuđman in koalicijo narodnega sporazuma je treba iskati zmagovalce na hrvaških volitvah, če bodo seveda resnično demokratične v okolju brez demokratične volilne tradicije, kjer se iz dneva v dan množijo resnice in polresnice o preteklosti, sedanjosti in obljube za negotovo prihodnost, ki begajo povprečnega volilca in ga odvrčajo od pretiranega navdušenja.

Morda je prav v tem tudi priložnost hrvaške levice, da po demokratični poti izkoristi priložnost:

Peter Potočnik

ja, ki jo je Partija sprožila med NOB in dokončala po njej. Posledice takega dogajanja je potrebno dokončno oceniti in odpraviti najbolj škodljive (npr. ignoriranje slovenske emigracije). Zgodovinska znanost naj nepristransko ovrednoti preteklost, kar pa naj ne povzroča novega nasilja in razdorov.

Zveza borcev naj postane klasična veteranska organizacija brez posebnega političnega vpliva ozir. statusa, torej taka, kot jih poznajo vse meščanske parlamentarne demokracije. Odpraviti je potrebno vse ekscesne pojave, ki so sramota tako družbi kot borcem. To na enem koncu spektra pomeni fevdalno razkošje bivših odličnikov (Ivan Maček-Matija, Pepca Kardelj), na drugem pa socialno bedo številnih pozabljenih borcev.

Predsednik Demosa in predsednik Socialdemokratske zveze Slovenije

dr. Jože Pučnik

Nobenega dvoma ni, da je bila potrebna za odhod v partizane izjemna mera osebnega poguma, zlasti še pred letom 1943, ko je okupatorjev propagandni aparat vsemu svetu prerokoval zanesljivo nemško zmago. Pogum posameznikov, ko so prvi odhajali v partizane, lahko primerjam na primer z osebnim pogumom prvih slovenskih predstavnikov poveljne opozicije, ki so si upali javno opozarjati na katastrofalne posledice nestrokovnih politično-ekonomskih odločitev, oziroma javno povedati kam bo pripeljal enopartijski sistem, če ne bo sposoben ceniti in spoštovati strokovne ali avtorske kritike oziroma opozicije. Te vrste pogum, kot je bil potreben za odhod v partizane, smo v naši preteklosti videli že večkrat tudi pred NOB, na primer v času reformacije, ki nam je prinesla, kot vsi vemo, prvo slovensko knjigo. Gre pač za elementarni, kreativni pogum človeka, gre za ustvarjalno trmo, ki je doslej nikoli ni bilo mogoče zaustaviti niti z vero, niti z ideologijo in še najmanj z nasiljem.

Spomin na slovenski partizanski upor bolje organiziranemu in odlično opremljenemu zavojevalcu bi bil nedvomno še svetlejši, če ne bi bila večina partizanov na dokaj nepošten, zlorabljen za potrebe, verjetno dobro mišljene, po osvoboditvi pa izjemno slabo in tudi nemoralno vodene revolucije.

Slovenci so šli v partizane predvsem zato, da bi osvobodili svojo domovino, morali pa

so služiti ideologom problematičnih hotenj in sumljivih sposobnosti ter ideologiji, ki ji nikakor ne bi smeli kar slepo zaupati.

Po svojih najboljših močeh se moramo potruditi, da se nam podobna napaka ne bi spet ponovila. Velika priložnost, da ponovno dokažemo naš elementaren pogum, zlasti pa, da pokažemo ali smo se iz grenke izkušnje kaj naučili, bo že v aprilu. Izbirali bomo med staro – v zapeljiv eksperiment in bled nasmeh preoblečeno ideologijo in preizkušnim evropskim pravnim redom in strokovnostjo. Prepričan sem, da bodo volilci odločili, naj vodnje Slovenije prevzame združena slovenska opozicija (DEMOS).

Predstavnik Socialistične zveze Slovenije

Primož Hainz

Partizanska generacija nam pomeni vse aktiviste na terenu in borce v partizanskih enotah, ki so se v usodnih časih za slovenski narod odločili za boj za slovenstvo, za svobodo in za neko novo, človeka vredno družbo. Generacija, ki je žrtvovala vse, mnogi tudi najdragocenejše, svoje življenje, je nosila tudi največje breme poveljne izgradnje boljše družbe.

Zavedamo se, da obstoje zelo konkretne razlike med tistimi, ki so predvsem sklicujoč se na revolucijo, štiri desetletja zlorabljali svoj položaj ter veliko večino, ki je delala s poštenimi nameni in iz osebnega prepričanja. O storjenih napakah bodo spregovorili zgodovinarji. Mi pa moramo poskrbeti, da mnoga vedenja o polpretekli zgodovini zaradi specifičnega ilegalnega načina delovanja, ne bodo šla v pozabo, da bodo zabeležene mnoge pomembne podrobnosti.

Še pred oblikovanjem znanstvene ocene bližnje preteklosti pa nekateri oblikujejo svoj politični kapital z revanšizmom in groze z novo revolucijo, čemur nasprotujemo v Socialistični zvezi Slovenije, čeprav se zavedamo potrebe po mnogih korenitih družbenih spremembah.

Celotna partizanska generacija se bo upravičeno videla na strani vseh naprednih osvobodilnih sil v svetovni zgodovini dvajsetega stoletja.

Generaciji moramo omogočiti primerno reševanje socialnih težav in normalno delovanje stanovske organizacije. Nekateri njeni pripadniki pa so na kandidatnih listah Socialistične zveze Slovenije na vseh ravneh in bodo sooblikovali naš odnos do konkretnih življenjskih vprašanj.

Bilo je že pred več kot desetimi dnevi

General užaljeno zapustil sejo

Spor med srbskimi in slovenskimi borci, ki je enega svojih vrhuncev prav gotovo dosegel pred skoraj dvema mesecema z zaostritvijo razmer na Kosovu, naj bi dobil piko na i na minuli seji vodstva zvezne borčevske organizacije. Toda to se ni zgodilo.

Med mučnim in dolgotrajnim zasедanjem je bilo samo pomembno, katera stran bo prej izgubila živce. In tokrat je bil to Mihajlo Švabič, prav gotovo eden pomembnih členov v verigi predstavnikov srbske politike, ki se je z obvladovanjem pozicijske vojne in metod izčrpavanja (denimo na partijskih plenutih) v minulem obdobju več kot proslavila.

Kot je znano, je slovenska borčevska organizacija po razpravi o lažeh in klevetah, ki sta jih na račun slovenskih borcev izrekla Mihajlo Švabič in Dušan Pekić, že februarja zahtevala razpravo o tem v zveznem predsedstvu. Že pred sejo, konec minulega 23. marca 1990, je bilo na dlani, da mirovna pobuda predsednika jugoslovanske borčevske organizacije Rista Džunova ni bila uspešna. Vidno pa je bilo tudi prizadevanje vseh članov predsedstva: vsi po vrsti so se zavezeli za pomiritev srbsko-slovenskih strasti, toda hkrati so opozorili, da bosta za to morali storiti največ obe vpleteni strani sami. Že na začetku seje je bilo torej jasno, da predsedstvo ZZB NOVJ ne namerava niti ni zmožno prevzeti nase odgovornost vrhovnega razsodnika, pač po načelu, ohranimo tisto, kar se ohraniti da. K pogovorom med srbskimi in slovenskimi borci in varovanju zveznega vodstva pred njihovimi nesporazumi, tj. k umiku z dnevnega reda – so v večurni razpravi poznali Metodije Kotovski, Tomo Safronijevski, Ahmet Džubo, Borko Korać, Živorad Ivić, Fadil Čuranoli... vse do predsednika predsedstva ZZB NOVJ Rista Džunova, ki naj bi razpravo sklenil s povzetkom kronologije najnovejših odnosov med srbskimi in slovenskimi borci. Toda seje s tem še ni bilo konec. Potem ko je Džunov povedal, da je slovenska borčevska organizacija pripisala Švabiču marsikaj, česar sploh ni rekel, in ugotovil, da po drugi strani stališča slovenskih borcev o Kosovu niso nikakršna podpora albanskim separatistom v nacionalizmu, so na zahtevo navzočih dobili besedo predstavniki sprtnih strani. Bojan Polak, ki se je oglašil prvi, je s kratkim stavkom (»Dobro, podredili se bomo volji predsedstva«), izzval pravi vik in krik, za katerega je poskrbel Mihajlo Švabič: »Nisem za umik te teme z dnevnega reda«, (s čimer se je Polak vsaj posredno strinjal) »saj bi to pomenilo, da je zahteva slovenske organizacije, z vrsto obtožbo na moj račun, pravoveren dokument,« je dejal Švabič. Nato je postregel še s trditvijo, da so srbski borci ponudili dialog brez vsakršnih pogojev (Džunov: »prvič slišim«) in pristavl, da se bo razpravi odpovedal samo, če se mu vodstvo slovenskih borcev javno opraviči. Nato smo bili priče glasovanju, ali temo uvrstiti na dnevni red ali ne (4 glasovi za, 10 proti in 3 vzdržani glasovi). Po Švabiču je šlo za preglasovanje, zaradi česar da se je tudi odločil zapustiti sejo, sploh pa da na zasедanja zvezne borčevske organizacije ne bo več hodil, o čemer bo obvestil republiški odbor za tisk. To se je že takoj naslednji dan tudi zgodilo, saj je Politika porabila kar celo stran, da je bralce prepričala, da Švabič »ni dobil besede« in mu pod naslovom »Velika resnica je, da separatisti vseh vrst tesno sodelujejo, dala priložnost objaviti nekaj odlomkov iz menda 16 strani dolgega odgovora (»Pismo istine«), ki ga ni mogel prebrati na seji.

Slovenski borci so tako bogatejši za izkušnjo pri sodelovanju v zveznem odboru in njegovem predsedstvu. Pokazalo se je namreč, kako nemočna je organizacija v zdajšnji obliki delovanja. Žal lahko rečemo, da nič dobrega ne obeta niti programski dokument, ki ga je predsedstvo, skupaj s statutom, pregledalo na seji dan prej. Temeljno vprašanje o delovanju borčevske organizacije v pluralnem političnem prostoru zato utegne biti točka razkola na kongresu konec junija. Še prej, sredi maja, pa se obeta nov zaplet – vsaj sodeč po »vročih željah« srbskih (beograjskih in vojvodinskih borcev) da bi v Sloveniji pripravili proslavo ob 45-letnici sklep-

Bojan Polak-Stjenka:

Vsi smo imeli enake možnosti

Tovariš predsednik, kako je torej bilo na zadnji seji predsedstva Zveznega odbora ZZB NOVJ Jugoslavije?

Gradiva, ki smo ga slovenski borci predložili zveznemu borčevskemu predsedstvu tudi na izrecno zahtevo nekaterih nismo pripravljali umakniti, kar so sredstva javnega obveščanja ob poročanju s te seje spregledala.

V čem je bilo, po vašem mnenju, bistvo spora?

Bistvo spora je bilo po moje v tem, da se je Mihajlo Švabič pritoževal, da nima enakih možnosti za objavo svoje resnice, glede na to, da »smo ga mi oblatili pred celotno Jugoslavijo«. Dejstvo je pa drugačno, imel je namreč enako možnost kot mi, da celotni javnosti in vsakomur, komur želi, sporoči svoj javni odgovor.

Po dolgotrajni razpravi o tem, ali bo prišla točka dnevnega reda, ki so jo predlagali slovenski borci sploh na vrsto, ste glasovali. Kako so glasovali slovenski predstavniki?

Mi smo se vzdržali, ker smo kot predlagatelji pustili, da se ostali o tem odločijo. Menim, da smo ravnali korektno.

B. Ž.

Ženske na listi neodvisnih, ker se nihče ne posveča njihovim problemom

Zakaj ni žensk med boksarji?

Lista za boljši danes

Zakaj jih ni med političnimi »boksarji«? Ne zato, ker bi si ne upale meriti moči na ta način ampak zato, ker skušajo s svojo prisotnostjo in delovanjem v družbi presegati preprost »boksarski princip« in vnašati vanjo nekaj več, tisto, čemur se pravi strpna in z vseh aspektov razumsko pretehtana pot v humano družbo.

Tako približno je potekal pogovor, ki so ga še tik pred volitvami pripravile za predstavnike tiska članice iniciativnega odbora žensk za volitve. Slišali smo podatke, da ima sicer **lista neodvisnih** majhne možnosti na volitvah predvsem zato, ker se ženske z njo niso odpravile po vsej Sloveniji, pa tudi zato, ker so se, potem ko so ocenile kakšne so razmere v volilnih pripravah strank, za samostojno listo morda odločile malo pozno.

Realne možnosti so morda takšne, da bi v ugodnem primeru utegnili priti v parlament vsaj ena z liste. V nasprotnem primeru pa bodo od strank v boju še pred volitvami terjale, da se o programih, ki jih (nadstrankarsko in obsegajoče številna ženska ter širša družbena vprašanja) podčrtuje lista neodvisnih. Ne smemo namreč pozabiti, da je več kot polovica volilne baze žensk! Zanje pa je vsaj doslej, žal, veljalo, da niso zmogle toliko samozaupanja in toliko vere v njihov spol, da bi se izjasnjemale za ženske kandidatke (na katerikoli listi in katerihkoli volitvah). Če bi bile to počele, namreč ne bi bilo tako mizerno malo žensk v politiki in če bi se bile glasneje upirale, jih ne bi bilo tako pošastno malo na volilnih listah vseh strank za prve svobodne volitve! In še kar jih je, so menda praviloma tam le za okrás, saj smo bili precej jasno poučeni, da imajo šanse prva mesta na listah, peta, šesta in sedma pa le hipotetične.

Vse to je prisililo ženske h kandidaturi na **listi neodvisnih** in želimo jim lahko le, da bo vsaj katera od njih izvoljena.

Sicer so veljaki strank v zadnjem času svoje nesramno besedovanje o mestu, ki da gre ženskam v družbi, vsi po vrsti omilili ali poskrili – pa vendar, kdo bi verjel takšnim obratom tik pred dvanajsto?

B. Ž. J.

nih operacij 2. svetovne vojne v slovenskih in hrvaških krajih. Srbska in beograjska borčevska organizacija sta se o tem izrekli kar prek dopisa, predstavnik Vojvodine pa je na sami seji povedal, da so tudi v njihovi organizaciji dobili več prošnje za udeležbo na proslavah v Sloveniji. Bojan Polak je opozoril, da so vse pobude za prihod borcev iz drugih krajev države v Slovenijo nepopolne. Poudaril je, da posebne proslave ne nameravajo pripraviti, čeprav slovenska borčevska organizacija ne nasprotuje udeležbi borcev iz drugih delov Jugoslavije na tradicionalnih letnih proslavah v Sloveniji. Pri tem bi moral upoštevati predvsem omejene finančne zmožnosti, saj je že denimo lani – svoj prihod napovedalo 400 borcev iz Vojvodine, prišlo pa jih je 17. Seveda so se že zdaj našli nekateri, ki so želje borcev zunaj Slovenije povezali z namero kosovskega Božurja, ki v »Deželi« namerava organizirati miting nekako v istem času. Toda, za zdaj lahko rečemo, da so to samo namigovanja – do 15. maja.

Bojan Veselinović

Pogovor s sekretarko ZPS Liano Kalčina-Srboj

Skupnost učencev namesto zveze pionirjev

Kaj bo s pionirsko organizacijo? Zakaj ne vzdrži več življenja, kakršno ji je bilo začetno doslej? In ne nazadnje: kaj bo s pionirji, če bodo izgubili svojo organizacijo, ki je združevala toliko njihovih aktivnosti?

Na dvanajstih regijskih posvetih so se »prijatelji mladine« pogovarjali o nadaljnji organiziranosti otrok od sedmega do štirinajstega leta starosti. Da ne bi slepomišlili: posveti so bili končna faza javne razprave o prenovi pionirske organizacije. Sodelovalo je 460 mentorjev pionirskih odredov, ravnateljev osnovnih šol, članov občinskih zvez prijateljev mladine ter sodelavcev enot Zavoda SRS šolstvo. Mi pa smo celokupno mišljenje, predloge in stališča o nadaljnji usodi pionirske organizacije izvedeli v pogovoru s sekretarko Zveze pionirjev Slovenije Liano Kalčina, ki si je že večkrat prijazno vzela čas za pogovor na straneh našega časopisa.

Pionirska organizacija je bila že od vsega začetka opredeljena kot otroška organizacija, v bistvu pa je postala organizacija programa odraslih za otroke. Kaj se bo z njo zgodilo v prihodnje; preprosto – ali bo še obstajala?

Takšna, kakor je bila utemeljena doslej, namreč kot organizacija, ki temelji na potrebi po vzgoji najmlajših za ohranjanje in razvijanje kontinuitete revolucije med njimi, takšna ne bo več. Bila je utemeljena na programu Zveze komunistov Jugoslavije. Tudi tega v večstrankarski družbi ne vzdrži več, posebno če organizacija deluje v os-

stavljenosti stališča. Dejstvo pa je, da je bila samoaktivnost vedno v podrejenem položaju, kajti – resnici na ljubo – težko jo je razvijati, če je postavljen nek zadnji cilj. V vsej zgodovini pionirske organizacije ni bilo dovolj razmaha samoaktivnosti otrok in lahko rečem, da je bila to neke vrste pedagoška napaka.

V zadnjih letih se je vse glasneje govorilo, da je premalo otroška.

Kar pogledajte: namesto veselja, radosti, igrivosti, smo v pionirsko organizacijo vnesli preveč obrnjenosti v preteklost, tudi žalosti, resnobe, poveljevanja posameznikov in njihovih dejanj. Preveč je bila resnoba, svečana in komorna; od sprejema v PO dalje. Zveza prijateljev mladine in mentorji smo spustili premalo vetra v to komornost, premalo smo jim pomagali kot prijatelji. Poleg tega je šlo za organizacijo s pravili in svečano zaobljubo, ki jo otrok v prvem razredu nikakor ni mogel razumeti.

Če odvajamo vse, kar je bilo zgrešenega, pa še pionirske simbole, ki tudi niso priljubljeni (vsaj med večjimi pionirji), kaj potem ostane?

Potem ostane zgolj potreba otrok po druženju, igri, medsebojnem spoznavanju in zlasti potreba, da otroci izražajo svoje mnenje o vsem, kar se dogaja okoli njih, da izražajo svoje stiske, težave, želje, krivice...

Nekje vendar mora biti za vse to tudi prostor in nekdo. Ste kaj predvideli?

To naj bi otroku omogočili tudi v šoli v SKUPNOSTI UČENCEV, v katero naj bi bili prvošolci prav tako slovesno sprejeti, da bi bil to pravi otroški praznik. Torej, glede sprejema ne bodo prikrasili. Tudi neka pravila bodo morala veljati. Komiteju za vzgojo in izobraževanje bomo predlagali, da to v zakonu utemelji in določi tudi zahtevo po pedagoškem delavcu, ki bo za skupnost učencev skrbel. V šoli torej ne bosta dve organizaciji – pionirska in šolska skupnost, kakor doslej, ampak ena sama – skupnost učencev.

Kaj pa pojem pionir?

Mislím, da bo kot starostna kategorija še vedno ostal, ne bo pa oznaka za pripadnika neke organizacije.

Pionirska organizacija je imela veliko skupnega z bor-

ci. Cela vrsta aktivnosti je bila vezana na njihovo sodelovanje in na vsebino narodnoosvobodilnega boja. Se bodo vezi sedaj pretrgale?

Nikakor ne! Konec pionirske organizacije, kakršna je bila, ne pomeni tudi prekinjanja stikov z borci, saj bo še naprej ostala potreba, da si mlada generacija oblikuje neko zgodovinsko zavest, etnično in narodnostno pripadnost. Šola bo te vsebine obdržala v učnem programu, Zveza prijateljev mladine pa jih

brodošli kot prijatelji otrok, kot mentorji, če si bodo vzeli čas za druženje z mladimi, ki so željni izkustva, modrosti, strokovnosti na tem ali drugem področju. Med borci so strokovnjaki. Življenje pa jih je izkovalo.

Kaj je z vrednotami narodnoosvobodilnega boja, ki so bile v programu ohranjanja in razvijanja revolucionarnih tradicij med mladim rodod?

Nekatere vrednote NOB, ki so bile lastnosti pravih partizanov, tistih, ki so šli v boj zato, da bi ohranili slovenstvo, tovarštvo, humanizem, mir, svobodo in enakost, te vrednote bo treba rehabilitirati in jim dati pravo mesto. Na primer MIR za vse ljudi, pa ne z večjo militarizacijo, z razbohotenjem nacionalnih strasti, da bi zakrili pravo resnico. Ali: ENAKOST vseh pred zakonom. Skratka, vrednote je treba opredeliti tudi za otroke. Za vzgojo tega pa ne rabiš nobene organizacije. Pomemben je vrednostni sistem v družbi. Borci so šli v boj za uresničitev obče človeških vrednot, pa so danes razočarani. In niso razočarani samo borci, temveč tudi otroci, ki vidijo, da je prevelik razkorak med vrednotami, za katere je vredno živeti, in resničnim življenjem.

V sodobni demokratični družbi je otroku treba dati več možnosti za življenje. Zveza prijateljev mladine se bo za to trudila. Morajo pa se potruditi tudi druge politične stranke in organizacije, da bo vsak, ki mu je do otrok, prijatelj mladine. Zagotoviti je treba trdnost pogojev in ne simbole. Zagotoviti je treba vsem otrokom in ne le nekaterim.

Živa Drole

Drago Bulc

Pionirska kapa, ruta, pionirski prapor, za vsem tem pa seveda slovenski pionir. Kaj bo od vsega tega ostalo v prihodnje?

novni šoli, ki ne bo odprta za neposredno dejavnost političnih strank, za oblike organiziranja osnovnošolcev z vidnim političnim predznakom.

In vendar je pionirska organizacija upoštevala interese otrok, bilo je rečeno tudi, da je utemeljena na samoupravljanju otrok, da bi razvili samoaktivnost.

Res, pionirska organizacija je upoštevala interese otrok, vendar zato, da je preko njih vzgojila vse vrednote socialistično usmerjenega človeka, ki se bo odpovedal tudi lastnim interesom na račun družbenih. Danes je izhodišče posameznik in njegov interes. Da ne bi narobe razumeli: ne tako, da bo deloval sam, ločeno od drugih, saj se obenem vse bolj poudarja kooperacija in timsko delo in prav v tem stopi na plan interes vsakega posameznika.

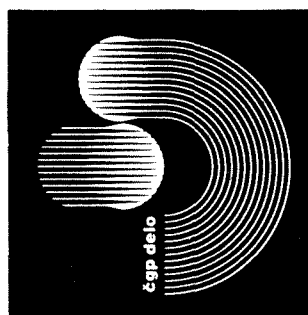
O samoupravljanju otrok pa takole: To je bilo v vsem začetku zelo pogumno po-

Končno Dijaška zveza Slovenije

Doslej slovenski srednješolci niso imeli neke svoje stanovske organizacije, ki bi varovala izključno njihove interese. Pa se je izkazalo, da potrebujejo takšno zaledje za svoje pravice in dolžnosti dijaškega življenja. Iz dolgih razprav in načrtovanj se je končno rodil rezultat. Na 10. srečanju srednješolcev Slovenije v Slovenj Gradcu so namreč ustanovili Dijaško zvezo Slovenije, katere formalna ustanovitev pa bo čez dva meseca na skupščini. Do takrat so vajeti zaupali v roke izvršnega odbora z Alenko Kunaver na čelu, dijakinjo srednje vzgojiteljske šole v Ljubljani.

Z. D.

bo še vedno nudila v nekatere ohranjenih akcijah z vsebino NOB. Borci bodo do-

ČGP DELO

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p.p. 29

Telefon: (061) 315-366

Telex: 31291 yz dtlj

Predstavništva: Beograd
Rijeka
Split

Družbeno podjetje tiskarna Delo

Družbeno podjetje Delo – Tisk časopisov in revij
v ustanavljanju

Dejavnost:

- stavljenje, izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- tisk časopisov in revij – eno in večbarvno
- tisk knjig, monografij, turistične in industrijske propagande, prospektov, katalogov, plakatov...
- tisk merkantila
- grafična dodelava – vezava knjig
- kooperacije

Vrhunska kvaliteta, kratki roki, konkurenčne cene

Dobitniki Krilatega leva za najboljši grafični izdelek

Ne prihajajte na Tienanmen!

Vsako leto 4. aprila se Kitajci spominjajo svojih mrtvih. Tako je bilo tudi lani, ko so množice prišle na Trg nebeškega miru, se poklonile mrtvim, nato pa začele demonstrirati za demokratične spremembe na Kitajskem. Razšle so se junija meseca, ko so jih prepočili tanki.

Letos so številne šole, ustanove in tovarne prejele svrila, naj njihovi ljudje se hodijo na Tienanmen, da bi tako ohranili red v glavnem mestu. Mrtvim so se prihajali poklonit predvsem otroci iz vrtcev in osnovnošolci. Predsednik

kitajskega vrhovnega sodišča je opozoril parlament, da je kljub politični, gospodarski in socialni stabilnosti na Kitajskem položaj še nadalje zelo resen.

Uradna Kitajska se zdaj bolj posveča napovedanemu obisku premiera Li Penga v Moskvi. Etnični nemiri v SZ, ki so se z erupcijo v Tadžikistanu približali kitajskim mejam so tako vznemirili Peking, da je bilo javno opaziti naraščanje napetosti. Kitajski minister za nacionalno vprašanje Amat je dejal, da so aktualne težave v med-

nacionalnih odnosih posledica sedanjega razvoja etničnih spopadov v SZ, radikalnih sprememb v Vzhodni Evropi in podelitve Nobelove nagrade za mir tibetskemu verskemu voditelju Dalaj lami.

Čeprav kitajski etnični problemi niso tako ostri, kakor v SZ, saj veliko večino kitajske populacije, okoli 95% sestavljajo Hani, se je preostalih 5% prebivalstva začelo vse pogosteje oglašati. Protislovje kitajskega manjšinskega vprašanja je v tem, da relativno maloštevilno manjšinsko prebivalstvo živi ob meji

s Pakistanom, Afganistanom, sovjetskimi azijskimi republikami in Mongolijo.

Prav zaradi tega v Pekingu upajo, da bi bil premierjev obisk v Moskvi priložnost za razgovore tudi o tej temi, glavna pozornost pa bo namenjena zmanjšanju čet vzdolž skupne meje do števil, ki »ustreza normaliziranim odnosom med dvema državama.«

Tudi nova indijska vlada si želi, da bi bila njena zunanja politika v bistvu politika reševanja problemov, ne pa politika sprtih interesov. Premier Pratap Singh morda še slutil ni, koliko truda bo treba vložiti preden bo njegova želja postala stvarnost. Tako, kakor druge države južne Azije, je tudi Indija danes na pragu neizogibnih sprememb, vendar pa tudi velikih notranjih in zunanjih preizkušenj. Nemirna področja tega dela sveta: Afganistan, Pakistan, Sri Lanka in Indija v zadnjem desetletju tega stoletja še vedno poskušajo vsaka posebej oblikovati lastno politično usodo in samobitnost, čeprav se vse to medsebojno velikokrat prekriva. Ni se torej čuditi, če vsaka od teh štirih držav na pragu sprememb lavira med stabilnostjo in odprtimi vrati nadaljnjih političnih in vojaških nemirov.

večinskimi Sinhalci in tamilsko manjšino, so se spremenili v polom politike »regionalnega policista« največje vojaške sile s tega področja. Šele tedaj je indijska vlada spoznala, v kakšno pustolovščino se je zapletla. Končala jo je pred nekaj dnevi s potezo premierja Singha, da bo še zadnji kontingent indijskih vojakov zapustil otok.

Nenadoma se je zastavilo tudi vprašanje ali ne bo odcepitev Litve vplivala na prihodnost Etiopije. Z litvansko razglasitvijo deklaracije o državnosti je padel eden največjih evropskih tabujev, ki so ga po koncu 2. svetovne vojne prenesli tudi v Afriko: nedotakljivost obstoječih meja. Po razpravah o združitvi Nemčij meje niso več prepovedana tema, po sklepu Litve, da se bo odcepila od SZ pa se bodo verjetno še kateri narodi, ki jih žulijo obstoječe meje vprašali, ali nimajo pravice do podobnih potez.

V Afriki to vprašanje že skoraj 28 let zastavljajo Eritreji. Do zdaj so jim iz Afrike, kakor tudi z vzhoda in zahoda odgovarjali, naj niti ne pomišljajo na neodvisnost, ker bi lahko vzpodbudila podobne zahteve v mnogih afriških državah. Afriške meje so namreč risali kolonizatorji in se pri tem ravnali po lastnih

soborca in člana njegove prve vlade, potem pa odpadnika, toda velika večina volilcev se je odločila za predsednika Mugabeja, čeprav nekateri menijo, da so njegove misli že nekoliko staromodne tudi za Afriko, ki je spoznala, da se na njenih tleh ni kaj prida obnesla nobena parlamentarna demokracija vestminster-skega tipa in da je bilo enostrankarstvo vzhodnoevropskega tipa enako katastrofalno in še nekoliko bolj krvavo, kakor na evropskem vzhodu.

Pod geslom: »Svoboda ne prisije sama« je po 23 letih boja za neodvisnost dosegla svoj cilj Namibija, država, ki je 70 let živela pod tujo nadvlado. Kako pomembno dejanje je bila razglasitev Namibije za svobodno državo, priča že dejstvo, da nikjer v Afriki ni bilo zbranih na slavlju te vrste toliko pomembnih osebnosti s političnega zahoda in vzhoda. Redkokdaj prej je bil tudi kakšen politični koledar tako natančno izpolnjen, kakor v namibijskem primeru: 31. marca 1989. je odstopilo osem ministrov provizorične namibijske vlade (šest črnopolnih in dva belca), vodstvo pa je prevzel administrator, ki ga je imenovala Pretorija Louis Pissar obenem s poseb-

Novi časi, druge naloge

Trenutni razvoj političnih dogajanj v svetu gre zelo na roko globalnim strategom in spekulantom. Ker ironija zgodovine ni prizanesla niti socialističnim revolucijam in precej skrčila število nosilcev ideje o prednostih socializma v boju za popolnejše življenje človeštva, se že zastavlja vprašanje, kakšna je usoda narodov, ki se še bojujejo za svobodo in se pri tem bolj ali manj upravičeno zanašajo na pomoč iz socialističnih in drugih naprednih držav.

Desetletja dolgo, skoraj ves čas po koncu 2. svetovne vojne, je svetovna javnost pod vplivom ameriške propagande verjela, da je vsako osvobodilno gibanje pod kontrolo komunistov. Če je neki pogumni politik poskušal naporotovati Američanom in zavračal njihovo teorijo o neizogibnem povezovanju osvobodilnega boja kolonialnih narodov ali revolucionarno dejavnost, katere cilj je bil strmoglavljenje neljudskega »demokratičnega« režima s komunisti, o njem nismo več veliko slišali. Agencije so znale razvrednotiti takšne poskuse.

Vendar, pred desetletji je čilski krščanski politik Frey oponesel Nixonu — tedaj je bil še podpredsednik pod Dwightom Eisenhowerjem — da ZDA ne morejo več nikogar prepričati s svojim kritiziranjem komunistov kot nosilcev boja za svobodo, za neodvisnost, za agrarno reformo, proti korupciji in drugim metodam ter sistemom, ki jih označujemo kot neljudske režime. Čile je krvavo plačal to svoje kljubovanje, toda cena je bila vredna njegove sedanje podedbe.

Skrb za podporo osvobodilnim gibanjem je odveč. Vsa Afrika na primer je svobodna, po koncu 2. svetovne vojne pa bi svobodne države na njenem ozemlju lahko presteli na prste. V boju za osvoboditev so trpečim in ponižanim vse bolj v pomoč Združeni narodi. Velika je bila njihova vloga v Namibiji, na vrsti pa je Zahodna Sahara, katere osvobodilno gibanje Polisario se že 14 let bojuje z Maročani za svobodo. Poleg Zahodne Sahare uveljavlja svojo pravico do samoodločbe še 19 ozemelj, pretežno otokov v Karibskem morju in na Tihem oceanu. ZN so slovesno obljubili, da bodo pomagali vsem že odvisnim ozemljem, da bodo sama odločala o svoji usodi s svobodnim izražanjem svoje volje.

Prejšnji, zdaj že močno zastareli ameriški globalni politiki bi šli zelo v račun podatki o osipanju članstva komunističnih partij po svetu, sedanja Amerika pa spretno sodeluje tudi s »komunističnimi« režimi: Po podatkih Hooverjevega inštituta so komunistične partije na vsem svetu lani izgubile 7,9 milijona članov. Članstvo v državah srednje in vzhodne Evrope je »upadlo« leta 1989 za 25%. Lani so imele komunistične partije na vsem svetu po teh podatkih še 90,5 milijona članov, zdaj pa le še 82,6 milijona. Veliko huje pa je menda s komunisti na zahodu. Tamkajšnje partije so izgubile 41 % članstva: Od 2,6 milijona članov, kolikor so

jih imele na začetku leta 1989, so jih imele na začetku letošnjega leta le še poldrugi milijon.

Če bi bilo le od komunistov odvisno, kakšen obseg bo poslej še imel osvobodilni boj narodov, potem jih je še vedno dovolj, da izpeljejo marsikatero akcijo za svobodo podrejenih narodov. Pripravljenost pa ni nikoli odveč. Eden trdovratnih marksistov, ki je trn v peti Američanom, Fidel Castro na Kubi, se sooča z novo »elektronsko agresijo« Američanov. Ime borca za svobodo Joseja Martija so še enkrat zlorabili. Najprej so leta 1985 ustanovili radijsko postajo z njegovim imenom, zdaj pa še televizijsko postajo, ki oddaja program za Kubo. Med prvimi cvetkami novega propagandnega sredstva je bil svarilni napad na Fidela Castra. Predvajali so film o usmrtitvi romunskega diktatorja Nicolaea Ceausesca. Naj vidi Castro, kaj se dogaja z diktatorji!

Druge uporabljajo za strašilni element islamski fundamentalizem, ki da bo postavil državo na glavo, če komunisti — v Alžiriji na primer — ne bodo izolirani. Nekoliko južneje od Alžirije Francozi po svoje krotijo svobodoljubno misel: V Čad so poslali okrepitve, ker Francijo vznemirjajo ostri spopadi čadskih vladnih čet z opozicijskimi odredi. Kolumbijska televizija je prenašala velik spektakel: vodilni ljudje gibanja M-19 (Movimiento 19 de Abril) so v neki audski vasi pred kamerami odlagali orožje, prevzemali pa so ga člani neke komisije Socialistične internacionale. En dan kasneje se je šef gverilske grupe Cartaz Pizarro pojavil v predsedniški palači v glavnem mestu in podpisal s predsednikom države Barcom mirovno pogodbo.

V Peruju imajo velike težave z gverilci gibanja Sendero Luminoso, ki so prepričani, da je oboroženi boj edina pot za spremembo družbenega položaja v državi. Peru pa je neposredno pred splošnimi volitvami! Podobne težave ima vlada na Filipinih, kjer gverila (komunistična) sicer javno ne prisega na Mao Zedoga, kakor perujska »Svetleča pot«, ni pa nič manj vztrajna in nepopustljiva. Predsednica Corazon Aquino poziva gverilce (bojujejo se že 21 let), naj položijo orožje, nakar se bi pogajala z njimi...

V Nikaragvi bodo sandinisti konec aprila izročili oblast na novo izvoljeni predsednici Violeti Chamorro. Prej morajo položiti orožje znani »kontraši«, ki delujejo z ozemlja sosednjih držav in ne vedo, kam bi z opremo. Tudi v Namibiji imajo voditelji osvobodilnega gibanja SWAPO podobne težave: Mir je zavladal, kaj zdaj z okoli 8000 borci, ki ne znajo nič drugega, kakor miže sestavljati avtomatik »kalašnikov«.

Novi časi postavljajo povsem nove naloge pred ljudi, ki so izbojevali svobodo in začeli usposabljati svoje najzvestejše za delo v spremenjenih, minulih bitk vrednih okoliščinah.

fl

Oddelki kitajske vojske in policije onemogočajo protestno zbiranje na »krvavem« trgu v Pekingu. Tako je Tienanmen zaprt.

Najbolj dramatični so spopadi v Afganistanu, ki za zdaj ne ponujajo perspektive miru; se pa na široko odpirajo vrata tujemu vplivu in potezam sosednjih držav.

Drugače je v Sri Lanki, ker etnični in politični spori znatraj nje ne vplivajo veliko na usodo držav v tistem delu sveta in na njihove medsebojne odnose. To je doumela tudi vlada v New Delhiju in začela počasi, toda zanesljivo opuščati vlogo težurnega policista na področju. To vlogo je sama sprejela konec osemdesetih let, ko je posredovala na Maldivskih otokih in v Sri Lanki. Prizadevanje Indije, pa bi preprečila pokole med

interesih, saj afriških narodov niso imeli za vredne, da bi se z njimi pogovarjali. Kasneje so se afriški državniki in borci za svobodo tedaj še mnogih koloniziranih držav strinjali, da je bolje obdržati celo kriticke meje, kakor pa se vojskovati zaradi njih.

Po pričakovanjih se je končal tudi politično-volilni boj med človekom, ki ga imenujejo Enfant terrible sodobnega političnega življenja v Zimbabveju in enim najbolj znanih in spoštovanih afriških državnikov. To sta Edgar Tekere in Robert Mugabe. Verjetno je bilo precej ljudi za Tekereja, nekdanji nekoliko častihlepnega Mugabejevega

nim odposlancem ZN in s polveljnimikom mirovnih sil ZN za Namibijo. Prvega novembra 1989 so bile volitve v ustavodajno skupščino, na katerih je dobilo gibanje SWAPO 57% glasov, demokratična aliansa Turnhalle pa 29%. Februarja letos je po trimesečnem posvetovanju 72 poslancev sprejelo besedilo ustave, ki obljublja pluralizem, pravno državo ter človekove pravice in svoboščine za vse. Prejšnji mesec, natančneje povedano 21. marca 1990. je Namibija, do tedaj še zadnja afriška kolonija, postala samostojna, svobodna država.

fl

Slovenci na Švedskem

Švedska predstavlja enega od vzorov sodobnega sveta, kako skrbeti za življenjsko raven, urediti socialno varnost, si prizadevati za čistejše okolje, za človekove pravice. Pravzaprav je to zelo neobičajna država – z osmimi milijoni prebivalcev sodi med manjše, glede na velikost ozemlja pa med večje. Švedi se šalijo, da bi segla Švedska

drobno vest ni zaslužil na primer dogodek, ko se je kralj z družino preselil za nekaj časa iz Stockholma v nek dvorec na podeželju (dvorec je sicer urejen kot muzej, kraljeva družina pa ima tam za kraljevske razmere prejšnjem kot razkošno stanovanje) in je moral pol leta čakati na sprejem najmlajšega otroka v vrtec, ker so bili

ko. Današnje Švedsko so gradili dolgo časa, pozna se jim, da jih v tem stoletju ni razdeljala nobena vojna. So nevtralni. Današnje Švedske niso gradili sami, vedno je bilo in vedno več je priseljencev: zaradi nevtralnosti, izjemne tolerance in razumevanja za politično preganjane, zaradi potreb po delovni sili, zaradi precejšnje radodarnosti tudi

prvo generacijo je bilo zato pomembno, da so se srečevali, zbirali, iskali prijatelje med sonarodnjaki, ki so tudi najbolj razumeli občutek domotožja. Kot vsak večinski narod, je tudi švedski vsrkaval v svoja pravila igre mlajše, ki so se tam šolali, ki so imeli tam prijatelje, ki jim je bil spomin na Slovenijo vedno bolj le spomin na vsakoletne počitnice. Zato so se začeli Slovenci organizirati, iskati med seboj take, ki so lahko učili otroke slovenščino. Tu jim je in jim še zelo pomaga švedska država. Organizirati so se začeli zaradi ohranitve kulture, običajev, da vede, od kod prihajajo, ne bi izginilo.

Danes je na Švedskem osem slovenskih društev s skoraj 1000 člani. Njihova koordinacija, telo, ki skrbi za povezavo in vsakoletna srečanja, slavi letos že 15. obletnico delovanja. Njihova publikacija je ta mesec izšla že stotič. Sto izdaj revije »Naš glas«, ki je bil najprej glasnik društva v Stockholmu, prihaja danes na več kot 40-ih straneh na več kot 600 naslovov. Urejajo ga amaterji, ki so že pravi profesionalci, urejajo ga doma, zastoj in v prostem času, zavidljiva raven kakovosti pa je potrjena z že nekajletno uvrstitvijo v katalog švedskih kulturnih revij, kar pomeni tudi finančno pomoč švedske države.

Pred leti se je nekoliko zataknilo. Kriza v društvih še ni mimo. Klube »držijo pokonci« namreč v glavnem še ved-

rov po navodilih starejših in starejšim na ljubo. Na srečo prihaja vedno bolj v zavest staršev spoznanje, da imajo otroci drugačen odnos do Slovenije in s tem tudi do Švedske, da imajo drugačne vrednostne lestvice, želje in interese. To ne pomeni, da so manj Slovenci, ne, ampak na drugačen način, ne vedno s harmoniko, kranjsko klobaso in recitacijami slovenskih poetov. To spoznanje si bo kljub vsemu še dolgo utiralo pot, kajti ta odnos je treba doživeti in razumeti, na obeh straneh. Najlaže je takole nekaj »pametnega« zapisati, življenje pa vidi vse skozi svoje oči. Vendar – od tega bo odvisno, če bodo društva živel, če naprej, z novimi generacijami, novimi vsebinami in cilji. Da ni lahko, je bilo videti na mladinskem festivalu pred letom in pol, na srečanju, ki so si ga mladi organizirali, kot so sami želeli in so zato nepopisno uživali, nekateri starejši, ki so se festivala prav tako udeležili, pa so kar na glas godrnjali. Vendar, kot že rečeno, to spoznanje »prenove« zdaj prodira vedno globlje, dokaz vsebinske in ne le formalne, oziroma pokroviteljske pozornosti starejših pa je nenazadnje tudi pred 14-imi dnevi sprejeta odločitev koordinacije slovenskih društev, da v izvršilni odbor izberejo predstavnika mladih.

Najpomembnejša, najodmevnejša naloga, ki čaka Slovence na Švedskem letos je

tovanega srečanja niso uspeli pripraviti, zato pa so izkoristili proslavo 15-te obletnice društva v Olofströmu za nekakšen mini festival. Izjemno uspeha prireditve je dobesedno zapolnila kar veliko dvorano, v kateri so se zbrali tudi njihovi švedski prijatelji in predstavniki iz Slovenije. Naj kot zanimivost omenimo, da je bila prisotna tudi guvernerka pokrajine Bleking dr. Camilla Odnhoff, kar je le dokaz več o uveljavitvi Slovencev na Švedskem in njihovi priljubljenosti.

V marsičem se življenje na Švedskem razlikuje od tega pri nas. Ne mislim na podnebje ali hrano – praktično ne poznajo goveje juhe – ampak na način življenja. Mislim na tiste drobce zanimivosti z začetka članka, ki pričajo o drugačnosti in oblikujejo podobo današnje Švedske, katere prebivalci so tudi skupina tisočih Slovencev. Mogoče velja poudariti, da je vse skupaj za nas bolj sanjsko, ker pač živimo v globoki krizi in ker nam je zelo všeč in se čudimo, če vidimo neke red, urejeno družbo in okolje. Zaradi našega domačega nereda smo pravzaprav nekoliko neobjektivni opazovalci in v tem idealiziranju Skandinavije pozabljamo, da je pač tudi tam življenje borba. Sicer na drugi ravni in ne za osnovno preživetje, ampak tudi tam prinaša vsaj dan nove izzive, vprašanja, zaplete in naloge. V vsakem primeru, pa kolikor je že Švedska bogata, humana in pravična država,

Pred hišo znamenitega Viktorja Semprimožnika v Hastvedi – cela njegova družina je znana slovenska družina, skoraj nobene prireditve ni brez njihovega ansambla »Vikis«

do Milana, če bi jo na skrajnem jugu obrnili okoli. Neobičajna je tudi oblastna ureditev: je kraljevina, vendar so na oblasti – z zelo kratkimi prekinitvami – že desetletja predstavniki delavske stranke. Za nas so nenavadni tudi glede, za njih navadnih, dnevnih dogodkov – recimo, ko so pred časom štrajkali delodajalci, kapitalisti zaradi neke odločitve delavcev, zdi se mi, da je šlo za delavske sklade. Kljub temu, da se že nekaj časa razglašamo, da smo država, ki ima na oblasti delavski razred, se nam zaradi srednjeevropske tradicije zdi dokaj nenavadna njihova sproščenost v komunikacijah – vsi se med seboj tikajo, ne glede na starost ali položaj; vikanja in ostanja ni, tikanje pa je bilo v začetku osemdesetih let celo uzakonjeno. Za švedske časnike kaj več kot

vsiljivi okoliški polni. Za Švedsko ni bila kaj posebno nenavadna niti novica, da je kralj plačal kazni za prometni prekršek, ker ni bil njegov sopotnik, ko je peljal avto, privezan z varnostnim pasom.

Njihov vsakdan, način življenja, kultura, izgledajo s takimi drobcami zelo nenavadno, vsi ti podatki, ki so na voljo, o zastoj šoli, taksijih, ki na račun države vozijo malčke k pouku od tam, kjer ni šolskih avtobusov, o socialni politiki, ki zagotavlja zelo dostojno življenje za vse, pa naj imajo polno delovno dobo ali pa sploh niso delali, vse to in še kaj je gledano z našimi očmi skoraj neverjetno. Vendar, Švedska ni taka od vekomaj. Pred slabimi sto leti so na skandinavskem polotoku umirali od lakote, znana so množična izseljevanja s trebuhom za kruhom v Ameri-

za brezposelne (mimogrede – v kategoriji dolgotrajna brezposelnost štejejo na Švedskem vse, ki so mlajši od 24 let in že 4 mesece čakajo na službo).

Švedska že nekaj časa potrebuje tujo delovno silo, pomankanje le-te predstavlja eno redkih ovir stalne gospodarske rasti. Tudi precej Slovencev je šlo, tako ali drugače, na Švedsko. Nekateri so načrtovali, da bodo ostali pol, mogoče eno leto in si v tem času kaj prislužili, drugi so se tja preselili, vsi pa v povprečju delajo in živijo tam že 20, 25 let. Na svet prihaja že tretja generacija slovenskih priseljencev.

Slovenci so se kaj hitro uveljavili. So delavni, tolerantni (mogoče včasih še preveč), večinoma družabni, prijazni ljudje. Velika ovira za prišleke je bil najprej jezik; za

V klubskih prostorih slovenskega društva »Ivan Cankar« v Halmstadu

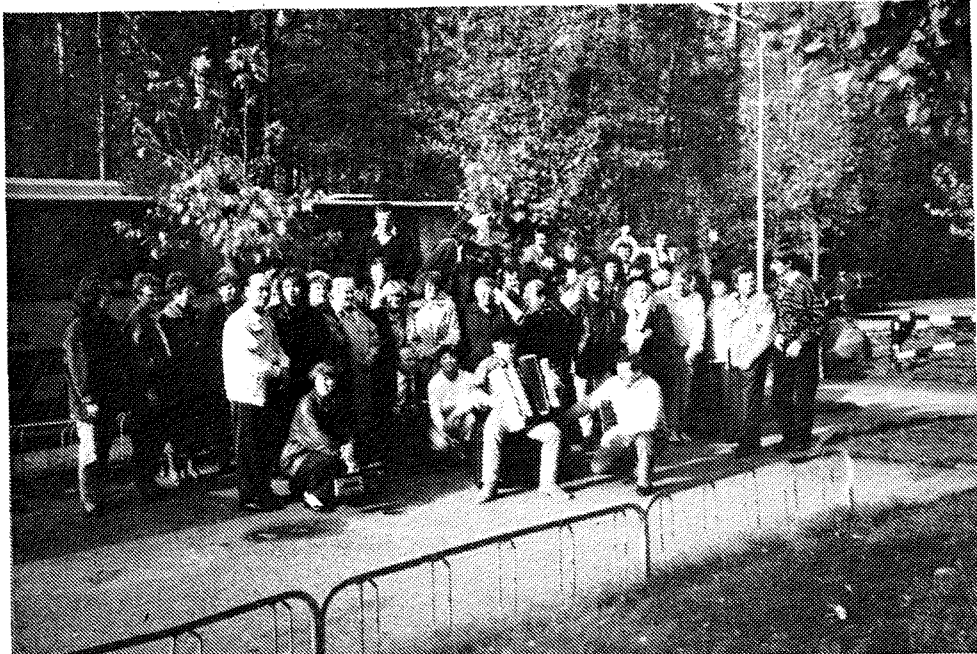
no tisti, ki so društva ustanavljali. Za to dejavnost porabijo ogromno energije in časa, živijo za društvene dejavnosti, organizacije prireditev, priprave srečanj. To pa obenem pomeni, da se vsebina dela društev ni bistveno spremenjala. Interesi staršev in otrok so vedno vsaj nekoliko drugačni, interesi ljudi, ki pridejo nekam na novo začetni živeti in pa nove generacije, ki se tam rodi, pa sploh. Nastopila je kriza, podobna v domala vseh slovenskih društvih v zahodni Evropi.

Seveda so tudi izjeme in to presenetljive, kot na primer v Göteborgu; posamezniki so dejavni tudi drugod in res je, da tudi dandanes proslave v društvih v glavnem pripravljajo mladi, vendar je tudi res, da vse to v večini prime-

organiziranje slovenskega festivala, oziroma srečanja Slovencev, ki bo v Landskroni 26. maja. To je v bistvu tradicionalna prireditev, ki privabi vedno veliko Slovencev, pa čeprav se morajo voziti po več sto kilometrov daleč, da se srečajo s prijatelji, znanci, sonarodnjaki. Lani je bila pravzaprav izjema, saj načr-

Slovenci, ki so se tja priselili, so bili priseljenci. Tujci. Dolga in težavna je bila pot do uveljavitve, do uveljavitve po merilih Švedske in ne naših standardov, ker pač živijo in delajo na Švedskem. Bolj bel kruh, ki ga – gledano z našimi očmi – dobivajo zdaj, je bil in je težko prislužen.

Vito Avguštin

Gasilski posnetek v Olofströmu ob obisku folklorne skupine »Sora« in prijateljev iz Slovenije ob 15. obletnici društva »Slovenija«

Politkomisar Sime zbira in komentira

Srbske blokade ni!

Dobre tri mesece zatem, ko je Miloševiću nadvse zvesta šefinja srbske socialistične zveze Radmila Anđelković razglasila prekinitev odnosov s Slovenijo, ki je močno odmevala ne samo po Jugoslaviji, temveč tudi po Evropi, se je srbski politični vrh lotil povsem jalovega posla. Na veliko presenečenje vseh je začel domačo in tujo javnost kameleonsko prepričevati, da organiziranega srbskega bojkota Slovenije sploh ni!

Za pokušino samo dva vzorca.

Na vprašanje, kako gleda na gospodarski bojkot Slovenije, je v intervjuju za tržaški Piccolo 4. marca Slobodan Milošević odgovoril: »O tem ni odločala država. Državljanji Srbije so tisti, ki so se odzvali na ravnanje slovenskih oblasti glede srbskih težav, še posebej težav na Kosovu. To je vse.«

Še bolj odločen pa je bil predsednik srbske vlade dr. Stanko Radmilović: »Ne gre za blokado, temveč za zmanjšanje intenzivnosti ekonomskih odnosov tudi s strani posameznih podjetij. V Srbiji ni nihče na kakršenkoli način blokiral dela 222-ih slovenskih prodajaln in odkupnih mest. Gre torej za delovanje političnih in državnih faktorjev iz Slovenije, ki je razburilo prebivalce in gospodar-

»recept«, ki so ga te dni dobili vsi zdravniki v Srbiji, je podpisalo 12 zdravnikov, magistrov farmacije in predstavnikov veletrgov, med njimi tudi predsednik beogradskega komiteja za zdravstvo dr. Milivoj Stamatović.

Kljub takim neumnostim pa lahko ugotovljamo, da srbska blokada poka po vseh šivih. Zanimivo je, da jo je prva prebila slovenska kozmetika.

Prve dni marca se je prek trgovske firme Jasmin slovenska kozmetika spet vrnila v beogradske trgovine. Direktor Jasmina Petar Bobot je pojasnil, da so bili prisiljeni obnoviti poslovno sodelovanje s slovenskimi tovarnami, saj bi se v nasprotnem primeru znašli na beraški palici. Prodaja se jim je namreč strahovito zmanjšala, ker njihovi drugi partnerji, kot so Merima, Nevena in Dalia niso znali izkoristiti odsotnosti slovenske kozmetike na srbskem trgu.

Vse te srbske kozmetične firme jim namreč sploh niso redno dobavljale blaga, izgovarjajoč se na razne težave, od prevoza do težav pri oskrbi s surovinami. Zato se je prodaja v Jasminu tako hudo zmanjšala, da so po tehtanju za in proti vendarle sklenili, da je v njihovem interesu vendarle bolje še naprej sodelovati z najpomembnejšimi slovenskimi kozmetičnimi to-

ga blaga. Z zapiranjem in gospodarsko prekinitevjo sodelovanja napredek ni možen. Zamislite si, kaj bi se zgodilo, če bi nerazviti jug v svetovnih razsežnostih sledil primeru Srbije in prekinil gospodarske vezi z razvitim severom, je v intervjuju za Borbo 10. – 11. marca izjavil dr. Mišodrag Ivanović, profesor ekonomike podjetij na višji elektrotehnični šoli v Beogradu.

Čudni teroristi

Med zadnjimi demonstracijami na Kosovu je bilo ubitih 34, ranjenih pa 204 Albancev, medtem ko milica, ki je streljala, ni imela mrtvih.

To čudno razmerje je spodbudilo novinarja tržaškega dnevnika Piccolo Paola Rumiza, da je v intervjuju s Slobodanom Miloševićem letega vprašal, kako pojasnjuje, da so bili žrtve zadnjih spopadov na Kosovu izključno Albanci.

Vožd Velike Srbije je odgovoril: »Šlo je za spopade med albanskimi nacionalisti in legitimno oblastjo. Ni šlo za spopad med dvema narodoma. Še bolj natančno, šlo je za spopad med teroristi in legalno kosovsko oblastjo!«

Ker me partizanski spomin še ni zapustil, vem, da so v vseh oboroženih spopadih žrtve na obeh straneh. Zato ne morem verjeti, da je v gornjem primeru dejansko šlo za »spopad med teroristi in le-

ga getoizacija življenja ljudi na Kosovu, ki se je pred nekaj leti začela na prištinskem korzu (sprehajališču), v teh dneh prehaja v zaključno fazo. Po oblikovanju bolj ali manj etnično čistih naselij, kavarn, plesišč, porodnišnic in bolnic se je to ločevanje zadnje dni preselilo tudi v kosovske šole, na univerzo in v študentske domove. Če se bo to nadaljevalo, in vsi znaki kažejo, da se bo, potem lahko pričakujemo tudi uvajanje posebnih avtobusov, trgovin in vsega ostalega, do napisov na njih – prepovedan vstop za Albance, Srbe ali Črnogorce. Verjetno je tudi tako mogoče živeti, toda koliko časa in kako. Vladajoča politika je torej življenje na Kosovu pripeljala do absurda, na Kosovu pa smo vse bližje apartheidu. Od vsega tega imajo seveda največ koristi nacionalni voditelji in oblasti ...

Povezani s hudičem

Izgleda, da je zadnja poteza Predsedstva Republike Slovenije o »narodni in državljanski spravi« navdihnili skupen dogovor jugoslovanske sovražne emigracije. Slovensko vodstvo bi se povežalo tudi s hudičem, če bi zato hitreje razpadla Jugoslavija, predvsem pa Srbija, je 7. marca v prištinskem Jedinstvu zapisal Mirko Čulić.

Predsedstvo Slovenije toči »krokodilje solze« nad usodo tistih slovenskih državljanov, ki so se v NOV borili na strani okupatorja in ki danes živijo v sosednjih državah ali drugod po svetu.

Slovenski oblastniki sicer poskušajo opravičiti izdajo domovine, vendar pa zaradi pomanjkanja prepričljivih argumentov slepo drvi v namerni dilatatizem ... Njihov cilj je obdolžiti druge, predvsem Srbe, ki so se množično bojevali in umirali za svobodo Slovenije ...

Slovenski domobranci in belogardisti niso nikoli niti poskušali tako lepo misliti o svojih zločinih nad lastnim ljudstvom, kot sedaj idilično govori Predsedstvo Slovenije, poudarja Mirko Čulić.

Naj brez ovinkov zapišem, da sem pravzaprav vesel tako grobe obtožbe slovenskega predsedstva; v nasprotnem primeru bi bil močno zaskrbljen ... Nisem namreč spregledal, da je pisec te »ocene« Mirko Čulić znan aktivist kosovskega mitingarsko-izvoznega podjetja s cvetličnim imenom Božur, ki ga vodi neuničljivi Bogdan Kecman. Za prištinsko Jedinstvo, ki izhaja v srbohrvaščini, pa je splošno znano, da je podružnica beogradske Politike, trobila vožda Srbije ...

Prav Jedinstvu za klobuk je ugledni Frankfurter Allgemeine Zeitung 2. marca pisal, da se je zlomu stalinističnega sistema izognilo le Kosovo, kjer manjšinska oblast z vsem razpoložljivim aparatom represije zatira večinski narod. Konflikt ima najprej nacionalni značaj, ki določa vse odnose in vsakršno reagiranje. Srbi so globoko prepričani v legitimnost svojega ravnanja, ker so iz Kosova naredili nacionalni mit in ostajajo slepi za sodobne tokove velikih sprememb v Evropi in svetu. Pa tudi jugoslovanske

zvezne oblasti, ki popuščajo srbskim pritiskom in sodelujejo pri represivni politiki na Kosovu, zaostajajo za evropskim napredkom.

Pocenitev cigaret

Cigarete so se pocenile, ker je država zmanjšala prometne davke, tobačne tovarne pa so znižale tovarniške cene. Niška tobačna tovarna je na primer pocenila svoje cigarete za 17 odstotkov.

S to pocenitvijo pa so tobačne tovarne predvsem ustregle bogatejšim občanom, ki jih gospodarska re-

forma doslej še sploh ni prizadela, udarile pa so – kot je zdaj pri nas že v navadi – po ljudeh z najbolj tenkimi denarnicami.

Najdražje cigarete z zvenci tujimi imeni so se zdaj pocenile kar za 4 do 10 dinarjev, medtem ko so se »proletarske« cigarete (set, niko, super) podražile za dinar!

Ob upoštevanju tega trenda zniževanja cen cigaret, se čez dobrih pet let utegne zgoditi, da bodo takrat tudi proletarci kadili namesto svojih cigaret set, niko in super kar camel, winston, ronhill, dunhill in podobno hudičavo travo, seveda če bodo do takrat sploh preživel ...

Vaš Sime

Pometamo pred svojim pragom

Dostojanstvo že, vendar pa še nekaj za na kruh

Če kaj, potem velja, da si velikih dejanj običajno ne moremo namazati na kruh. Janez Stanovnik bi rekel, da vsega prelomnega iz zadnjih dveh let žal ne moremo meriti s statističnimi odstotki. Slovenski narod si je povrnil samozavest, dostojanstvo in vero v prihodnost. Velike besede, še zlasti če jih izreče »oče naroda« tedaj, ko polaga račune za minuli dve leti. Resnične? O, ja, saj ni pozabil povedati niti kratkega stavka, ki ga živimo: »In vendar kriza traja naprej.«

Pri nas pa se poslavljamo. Slovo jemlje zadnja enobarvna skupščina. Bolj razgreti bi rekli rdeča, saj je statistično zanemarljivo ali je to res ali ne, še zlasti v času velikega testiranja lastnikov telefonov. Vse daljše korake dela slovenska vlada, ki je morda ta skupščina ne bo več vzela na piko, iz svoje dvorane in pisarn pa do prelomnega zadnjega maja, ko bo že vse brstelo v novih upih, vendarle ne bo smela. Morda je po volitvah ne bomo tako zelo opazili, vsaj kot celote ne, četudi nam bo še morala vladati. Prav gotovo bodo postali bolj zanimivi pogovori, zakaj se je kateri od »starih« vladnih mož znašel na tej ali oni volilni listi, Bohorič na komunistični, zakaj je Šepiču bolj pri srcu Milano, kjer si bo poslej služil kruh, zakaj Šinigoju nekdanje podjetje. Kdor bo pameten, se bo cufal zanje, saj so po tolikih letih dela vladni može taka zakladnica, ki lahko močno koristi. Vsakomur, ki bo dovolj interesanten, da se bo bivši izvršnik ozrl nanj, kajti prekucniški časi običajno še lep del lovljenja ravnotežja na glavi računajo na noge in trdnost tla pod njimi.

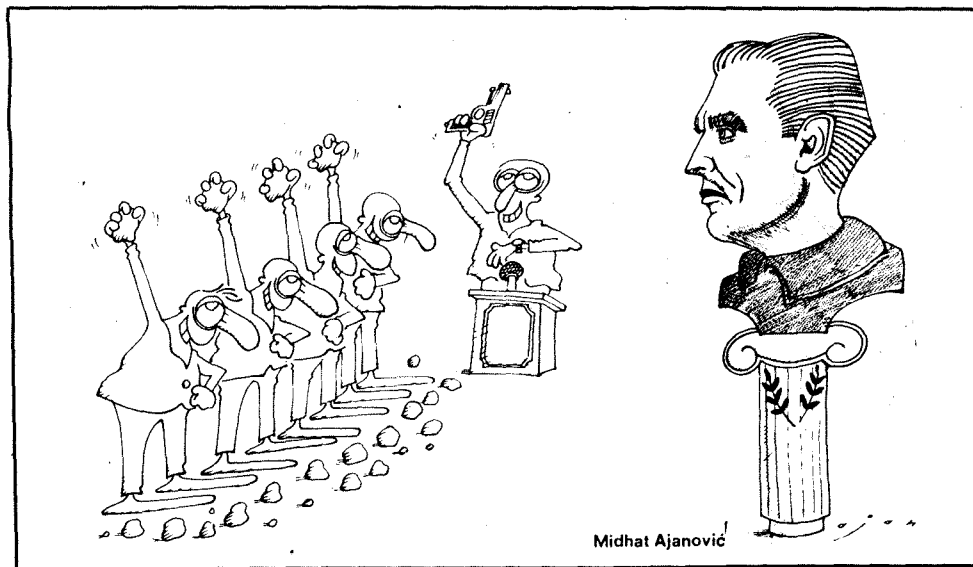
Ker smo se namenili pometi pred svojim pragom, dodajamo »hvalam« še tisto sol, ki nam jo odmerjajo z velikimi žlicami. Priznam, da ne vem, koliko stane kilogram soli, spomnim pa se, da je bila v času najhujše hiperinflacije, najmanj cenjena, vsaj če bi po tedanjih cenah sodili. Denar pa obrača svet danes prav toliko kot ga je včeraj. Če kdo, potem ve to sloven-

ska vlada. Šaljivo priznanje enega od slovenskih financierjev, da lažejo, vendar v mejah, je pošteno. Če bi mejo prestopili, jim namreč ne bi nihče verjel.

V časih ko nisi Slovenec, če nisi za odcepitev ali vsaj za konfederacijo, se zdi vladi povsem normalno, da nalije Slovencem čistega vina o tem, koliko dolarjev na glavo plačuje za zvezni proračun, ne pa tudi, koliko jih stane lastna država. Zvezna država res skubi, kot je zapisalo Delo, saj bo vsak Slovenec v njeno blagajno odštel letos 640 dolarjev, slovenska pa z 920 dolarji na Slovenca tudi ni poceni. Res je, da plačujemo s tem tudi zdravje, pa znanje in ostalo in ne vojske, toda tistega, kar porabi le država s svojo administracijo je precej več kot lani. Če bo po bučnih sporih v skupščini vlada letos menda odpustila vsakemu Slovencu nekaj manj kot dvesto dolarjev, smo lahko veseli, ne smemo pa pozabiti, da vsak med nami plačuje še občinske države in odmerja petino svoje bruto plače, da bi lahko računal na starost na penzijo. Veselje seveda splahni, ko pogledamo v lastne denarnice, zato bi bil že skrajni čas, da bi se prenehali veseliti odpustkov lastnih držav in poiskali način, ki ne bo vladi nalagal, da naj bo tako zelo prijazna, da gospodarstvu ne bi vzela denarja takrat, ko ga ima v lastni blagajni dovolj, da lahko normalno živi. Merilo »prijaznosti« naj bo zakon. Kaj potem, če bi ga morali spreminjati, ki bi si premislili in bi si zaželeli, da bomo plačevali več. Bi pač. Sistem, ki bi poznal čiste račune, gotovo ne bi propadel.

Zgodovinski časi se torej nadaljujejo in na srečo ni ob jemanju slovesa nihče trdil, da so že zgodovina. Če bi bili, potem ne bi s toliko muke in negotovosti tipali, kaj bo jutri. Bo delo, ga ne bo, bo za kruh ali ne bo, koliko bolj bomo Slovenci, če svojega blaga ne bomo mogli prodati, ostalo pa nam bo vse dostojanstvo. Bodimo dostojanstveni in vidimo, kaj lahko namažemo na kruh.

Jelka Zupanič

stvenike Srbije,« je dejal dr. Stanko Radmilović v oddaji TV Beograd »Teme in dileme«.

Dr. Radmilović se je strinjal s pripombo voditelja, da je po »poskusu pomiritve« spor med Slovenijo in Srbijo zopet na začetni točki, vendar pa je vso krivdo naprtil Sloveniji. (Politika, 1. marca).

Srbski vrh je ponovno, kot že tolikokrat doslej, postavil stvari na glavo. K sreči vendar obstajajo številni neovrgljivi dokazi o organizirani srbski blokadi Slovenije.

Najbolj globoko je po mojem mnenju padla »demokratska« Srbija z bojkotom slovenskih zdravil, ki je brez primere v današnji Evropi in zaradi česar zasluži vpis v Guinnessovo knjigo rekordov ...

Dokaz: Beograd, 10. januarja (Delo) – Glede na oskrbo z zdravili in njihovo prodajo v Srbiji in na podlagi sklepov RK SZDL Srbije morajo zdravniki pri izbiranju in predpisovanju zdravil ob upoštevanju medicinske etike obvezno izbirati med zdravili in sanitetnim materialom proizvajalcev iz Srbije. Ta

varnami, kot so Ilirija-Vedrog, Krka in Lek. Direktor Jasmina je tudi povedal, da so srbska podjetja izrabila odsotnost slovenskega blaga samo tako, da so občutno podražila svoje izdelke.

Res je tudi, da se velik del poslovnežev v Srbiji zaveda nesmisla blokade, vendar je strah za delovno mesto utemeljeno večji. Na drugi strani pa je več mesecev trajajoča žolčna kampanja v vseh javnih sredstvih v Srbiji učvrstila prepričanje med ljudmi o »izkoriščanju« Slovenije, o velikem odlivanju dohodka iz Srbije ipd.

Ob tem pa ostaja neizpodbitno dejstvo, da je Miloševićeva ekonomska blokada Slovenije, nerazumno in nerazsodno, očitno pa premišljeno in skrbno načrtovano dejanje, ki je naperjeno predvsem proti delovanju skupnega jugoslovanskega trga in reformnim prizadevanjem Markovičeve vlade. Slovenija je sicer sprejela ustrezne nasprotnne ukrepe, vendar po moji sodbi precej pozno ...

Pa še tole. »Menim, da smo v Srbiji vsi prizadeti zaradi pomanjkanja slovenske-

galno kosovsko oblastjo«. Spričo žrtev samo na eni strani, bi morali biti kosovski teroristi sila čudni spriči svoje »neučinkovitosti« ...

Zame pa je veliko bolj prepričljiv kot Milošević Bajram Zhegrova, vojaški vojni invalid iz Vranjevca, Priština: »Mi, kosovski Šiptarji, se v mnogočem razlikujemo od Albancev in se z njimi nikoli nismo najbolje ujemali. Mi smo eno, oni pa drugo. S svojim življenjem jamčim, da Kosovarji ne želimo Albanije in da Jugoslavijo smatramo za svojo domovino.

Prepričan bodi, da Šiptar ne ogroža nikogar, če ni sam ogrožen. Pusti pri miru njegovo ženo in mu ne vsiljuj slanine, pa bo mir!

Kakšni teroristi, kakšno streljanje. To je laž! Naša tradicija je, da ima vsak Šiptar orožje, toda samo, da brani svoj dom in svojo čast. Če bi hoteli naši fantje streljati, bi to bila prava katastrofa! Ko Šiptar ustrelji, krogla ne zgreši, bodi prepričan!«

Zadeva je jasna: ker albanski »teroristi« niso streljali, so žrtve le na njihovi strani ...

Še na eno stran kosovske resnice velja opozoriti. Etnič-

Zakaj spomenik pred stolnico?

V Ljubljani je bilo med italijansko okupacijo 16 velikih in manjših demonstracij za izpustitev zapornikov in internirancev. Ti primeri so bili na okupiranem jugoslovanskem prostoru edinstveni. Demonstracije so se začele v začetku leta 1943, ko so Italijani ali člani MVAC, ki jih je prebivalstvo imenovalo bela garda, zaprli 576 od predvidenih 813 oseb, predvsem od tako imenovanih božičnih racijah decembra 1942. V demonstracijah so sodelovale predvsem ženske, ki so za izpustitev svojcev prosile, včasih od njih tudi zahteve, najvišje predstavnike vojaške, civilne ali cerkvene oblasti, ker so bile prepričane, da le ti lahko največ prispevajo k temu. Zato so bile vse demonstracije ali pred palačo 11. armadnega zbora, visokega komisariata in ljubljanske škofije. Pred italijansko kapitulacijo, že po padcu fašizma, pa je bila 1. avgusta 1943 ena, vendar najmnogičnejša tudi pred sodiščem, kjer je približno 10 tisoč Ljubljancev hotelo izsiliti izpustitev zapornikov, ki so bili zaprti v tamkajšnjih zaporih. Na vseh teh krajih so spominska znamenja, tako tudi pred škofijskim domom. Na znamenju je napis: »tu se je 21. junija 1943 zbralo tisoč žena in otrok, hoteč pridobiti škofa, da bi posredoval pri okupatorju za izpust njihovih interniranih mož, očetov, hčera in sinov, a so jih na škofovo pobudo s silo razgnali«. Eden izmed vzrokov za to demonstracijo je bilo junijsko izkrcanje Anglo-Američanov na Siciliji, kar je povzročilo, da so njihova letala bombardirala tudi taborišča. S tem so bili taborščniki, ki niso imeli možnosti gibanja, najbolj izpostavljeni. Poleg tega se je smrtnost med njimi povečala že zato, ker so jim Italijani zaradi dotoka svojih beguncev z juga zmanjšali že tako pičle obroke hrane.

Zato se je ljubljansko vodstvo OF odločilo, da bo 21. junija organiziralo demonstracijo, ki so jo napovedali z letaki. Začela se je pred palačo visokega komisariata na sedanji Prešernovi cesti. Vendar je dal novi visoki komisar Giuseppe Lambrassa množico od 2500 do 3000 ljudi s silo razgnati in ko se demonstranti kljub temu niso hoteli raziti, so Italijani zagrozili, da bodo nanje streljali. Ko so namerili puške, je nekdo zakričal, da naj gredo pred škofijo, kajti če jih noče poslušati Lambrassa, jih bo vsaj škof. Vendar so bila vrata škofijske palače zaklenjena in za tem so jih razgnali z vodnimi curki iz brizgal. Istega dne so aretirali tudi 20 žensk.

O tem dogodku je tri dni kasneje poročala Naša žena. V posebni, izdaji je bilo takratnemu ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu očitano, da ni hotel sprejeti delegacije slovenskih žena, ki so

»mirno trkale na vrata« in dal zastražiti »sebe in svojo hišo s trumo oboroženih pritepencev, z brizgalno in gasilci« in da so se nekateri »režali z oken škofije doli na trpeče slovenske ženske, ki so v svoji veri, da škof mora pomagati svojim ovčicam potrkale na tvoja vrata.« O teh demonstracijah so poročali vodstvu slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja tudi trije člani mestnega vodstva OF – Lidija Šentjurs, Drago Pustišek in Mira Tomšič. Prva je še isti dan zapisala, da na prizorišču ni bilao agitatoric, da so demonstrantke vodile legalne aktivistke, ki so bile premalo avtoritativne in so se premalo znašle, kar vse potrjujejo dejstva, zapisana v Naši ženi, da so bile demonstracije zares spontane in dokaj mirne. Pustišek je 8. julija istega leta v podrobnem opisu zapisal tudi zanimivo dejstvo, da so demonstrantke »škropili« že pred palačo visokega komisariata, kar navaja tudi takratni škofov tajnik dr. Stanislav Lenič. Ta za demonstracijo 21. junija 1943 omenja, da je delegacijo demonstrantov sprejel škof, česar drugi viri ne potrjujejo. Res pa jo je ob prvih demonstracijah pred škofijo, ki so bile 21. januarja 1943. Takrat jim je pripovedoval, »kaj vse je storil za rešitev zaprtih in interniranih. Saj se je dogajalo, da je kakšen dan podpisal kar po 70 prošnji. Prosil je za vse brez izjeme, tudi za komuniste. Škof je vzel svoj notez, kamor si je zapisal želje teh žensk«. Nato jih je dr. Lenič pospremil iz hiše. Vendar obljube takratnega ljubljanskega škofa v večini primerov niso bile izpolnjene zaradi vzrokov, o katerih lahko le domnevamo, ker še ni na novo in vsestransko proučen odnos vodstva ljubljanske škofije do vseh političnih grupacij na Slovenskem v takratnem času, kot tudi odnos do italijanskega in kasneje do nemškega okupatorja in tudi povezave vodstva narodnoosvobodilnega gibanja z ljubljanskim škofom. O junijskih demonstracijah je ohranjeno tudi navodilo vodje italijanske policije v mestu Ravellija, v katerem naroča, da morajo biti »službe, razporejene po moji odredbi za 21. junij, v enakem številu na voljo tudi naslednji dan, to je 22. junija«, to je pred visokim komisariatom, 11. armadnim zborom in škofijo, kajti »lahko se zgodi, da se bodo skupine žensk odpravile v škofijo ter prosile za sprejem pri škofu«, iz česar je razvidno, da so Italijani to možnost predvideli in da so vse varnostne ukrepe izvajali z vednostjo takratnega vodstva ljubljanske škofije, kajti agenti so bili po Ravellijevih navodilih v prostorih škofovskega dvorca in škof si je s tem zagotovil varnost pred vernimi ženskami, ki so ga res prišle prosit samo pomoči.

Lojz Tršan

Janez Gregorčič – najstarejši borec NOB s Tolminskega

Rodil se je v vasi Komno, v najlepšem delu Soške doline, kot jo je poimenoval likovni umetnik in slikar Kogoj, 27. oktobra 1902. Življenjska pot mu ni bila lahka. V domačem kraju je končal osnovno šolo, vendar pa zaradi domačih razmer kljub nadarjenosti šolanja ni mogel nadaljevati. Doma je bil namreč z majne kmetije in čeprav se je oče ukvarjal še s kovaštvom, denarja za kaj takega nikoli ni bilo dovolj. Zato je že z dvanajstimi leti moral od doma. Prvo svetovno vojno je preživel v vasi Potoke, kamor so zaradi fronte preselili prebivalce vasi Komno. Po vojni se je vrnil v domačo vas, kjer ga je namesto domačije čakalo pogorišče. Lotil se je obnove. Takrat so njegovi kraji prišli tudi pod italijansko državo. Z novimi oblastniki se ni mogel sprijazniti tako kot tudi večina primorskih Slovencev ne. Ko pa je oblast v Italiji prevzel fašizem, se je trpljenje in preganjanje Slovencev še zaostri. Mnogi Primorci so se zato odločili za izselitev. Nekateri so se podali daleč tja v Ameriko, drugi so prebežali v Jugoslavijo. Janez Gregorčič se je odločil za Avstrijo, kamor je odšel za gozdnega delavca. Bil je na Tirolskem in Koroškem. Od tam se je rad vračal domov k staršem, vendar so ga razmere v domačih krajih, predvsem fašistično zatiranje Slovencev vedno znova pognale v svet. Nazadnje je bil v Franciji pri zidarjih. Takrat se je v domačem kraju tudi odjavil in ko se je tik pred nemškim napadom na Jugoslavijo vrnil domov, se oblastem ni znova prijavil. Zato ga Italijani ob začetku vojne tudi niso vpoklicali v vojsko, ker so mislili, da je še vedno v Franciji.

Zdaj pa so se zanj začeli drugi časi. Na Primorskem se je začel narodnoosvobodilni boj. Janez Gregorčič je bil med prvimi, ki so se mu pri-

družili. Aktivno je začel delovati na terenu in postal je član odbora OF za Kamno, ki ga je vodil Anton Šturm iz Livoka. Takšno delo je zahtevalo kar največjo konspirativnost. Vendar pa so ga nekateri prijavili, češ, kako je lahko doma, ko pa so vsi drugi fantje in moške morali v vojsko. Policija ga je aretirala konec maja 1943 in odpeljali so ga v Arezzo, v t. i. »posebni bataljon«. Ob kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se kmalu nato pridružil operativni enoti 17. brigade v Goriških Brdih, kjer je kot najstarejši borec kmalu postal komandir voda. Dodelili so mu same mlade in izobražene fante, med njimi je bil tudi Marko Mrak, ki se ga še zdaj dobro spominja. Po zlomu Kobarške republike je bil premeščen za intendanta v idrsko-tolminski odred.

Delo je opravljal zelo vestno. Ker je dobro poznal vse

domačije na Tolminskem, je vedel kam se sme obrniti in kdo bo kaj dal. Po razformiranju odreda je prišel na karavlo P-25 kot kurir. Tam je dočkal tudi osvoboditev. Demobiliziral se je konec leta 1945. Vrnil se je domov, vendar se vojna zanj še ni končala. Po razdelitvi Primorske na cono A in B je prišel v tisti del, kjer so imeli oblast zavzniki. Ti so ga zaprli v zapor v Gorici, kjer je odsedel kazni šestih mesecev. Obsojen pa je bil menda le zato, ker je bil sekretar osnovne organizacije KP za vas Kamno. Po izpustitvi iz zapore je delal v državni službi, v cestnem podjetju in na domačiji. Usoda je hotela, da si je svojo družino ustvaril šele, ko je že bil star 57 let. Z njo, z ženo in hčerkino družino, v kateri sta mu v posebno veselje vnučka, še zdaj srečno preživlja stara leta.

Stanko Berginc

Zgode in nezgode skrivača Petra

Skoraj zaletela sem se vanj, ko sem čez zebro pri Tromostovju hitela na postajo, kjer je že ustavljal avtobus.

»Ti! Od kod pa ti? Ja, kaj prav vidim?« zaslišim nad sabo. Močna roka me že vleče tja, od koder sem pravkar prišla. Tisti in to ga prepoznam.

Pepe! Moj sovaščan. Znanec iz otroštva. Visok, nasmejan, zdaj že kar dobro na »inteligentno« prebarvan, kot pravi on, nekaj zob mu manjka. Ko se široko smeji, so te njegove »grabljice« kar redke, a nasmeh je njegov, prav tak je, kot nekoč, ko nas je zabaval, mlade in stare, ob vsakem času, tudi takrat, ko nam je bilo najhuje.

»Zdaj pa k nam.« skoraj ukaže. »Bomo kakšno rekli. Pa še koga poklicali. Saj ne morem verjeti, da sem se prav vate zaletel. Ja, koliko časa se že nismo videli! In ko hočem ugovarjati: »Tiho, komanda je padla, mrdanja nema!« Spet v njegovem stilu, da se prešerno nasmejim in uravnam svoj korak z njegovim.

Saj res! Le kam se mi mudi, kaj mi bo ušlo? Kaj je lepše kot posedati s prijatelji, poklepetati, obuditi spomine. Na dogodke, ljudi, posebej na tiste, ki jih ni več, pa jih ne moremo pozabiti in se kar naprej oglašajo v nas. Kar pet nas je naenkrat skupaj v Pepetovi mali kuhinji, kjer njegova žena pristavi za kosilo zelje in ajdove žgance. Po naše! Iz skupne skledje bomo jedli kot nekoč.

Kako se čedalje bolj zavedamo svojih ko-

mladost! Kar skačemo si v besede: Se spomniš? Še veš? Si bil takrat zraven?... Po dveh, treh kolarčkih se Pepetu do kraja razveže jezik:

»Fant, takrat je bil pa hudič!«

»Kdaj?«

»Ko so bombardirali Žužemberk.«

»Saj so ga kar naprej. Na katero bombardiranje misliš?«

»Misliš, da sem jih štel? Pod Talijani je bilo, to vem. Jaz, pa vaša Mima, pa Aljaž, pa še več nas je bilo, pa municijo peljat v tisti pekel! Od Dečje vasi, preko Smihela, Budgenje vasi, čez Lašče in Dvor naravnost na žužemberški trg. Treskalo je, krogle so švigale, da sem kar vase lezel. Pa spet nazaj v Lašče. Tam, kjer se pot odcepi proti Svetemu Petru, pa stopita k nama partizana, pa eden pravi:

»Stoj. Nič več naprej!« in zgrabi za vole. Drugi pa za Aljaževe. Pa jih odvedeta.

»Kaj pa voli?« je Aljaž zavpil za njimi. Jaz si še pisniti nisem upal. Sem bil že tako velik, da bi me lahko kar s sabo vzeli. Kar lepo sem se potuhnul. Oni so rekli, naj kar počakava, da jih kmalu dobiva. In so šli. Midva pa tam k neki hiši. Ravno šnops so kuhali. Vsakemu velik kos kruha je odrezala gospodinja, pa šnops sva prilivala, pa je bilo kar olraj. Dve, tri ure so hitro minile. Ampak čakala sva še ves drugi dan, že tretji dan se je začel. Midva v skrbah za vole pa tudi zase. Partizani so nekam čudno hiteli med hišami, že napol sklonjeni, kot da je za

vogalom sovražnik. In je res vžgalo. Še bolj kot pred tremi dnevi. Kaj hočeva: Glave že ne prodava kar tako, sva sklenila, čeprav je bilo grozno pomisliti, da bova odšla brez volov. Saj veš, kako je na kmetih. S čim boš oral, vozil, če bomo še ob to živino? Ampak moja glava je najvažnejša, sem si rekel in jo ucvrl proti hosti. Aljaž pa za mano.

Ponoči enkrat sem prišel domov in se zvlekel na peč. Sem mislil, da me nihče ni slišal. Pa se oglasi oče s postelje:

»Si ti? Pa nisem slišal voza.«

»Ga tudi ne boš,« sem mu rekel in mu vse povedal.

Revež celo noč ni spal in drugi dan je kar taval okoli hiše.

»Kar iskati jih boš šel,« je rekel zvečer. »Daleč ne morejo biti. Da se mi ne vrneš brez njih!«

Pa sva spet šla navsezgodaj.

»In jih nikoli nista dobila, kaj?« sem prepričana.

»Počakaj, da ti povem!« me nejevoljno pogleda. »Pri Podhosti, tam neke, zagledava skupino partizanov in volov. Takoj sem prepoznal naše, Aljaž pa tudi svoje. Nekam so jih gnali. Brez vozov. Stopiva tja in poveva. Pokaževa na vole. Sva mislila, da jih bova kar lepo dobila. Partizan pa: »E, kaj pa misliš? Mi izpolnjujemo samo ukaz. Lepo na komando, pa se tam zmenite!«

In sta vole dobila! Tudi vsak en voz, slabši sicer, ampak dobila sta pa jih!

Ves se je raznežil ob spominu na tiste

vole. Kaj kmetu pomeni žival! Kako je še ves v hlevu in na njivah, pomislim. Čisto drugače kot jaz, ki sem šla zgodaj od doma. Tale Pepe je pravzaprav zapustil zemljo šele pred kakimi petnajstimi leti. In ne more brez nje, kar naprej se vrača in spomin ima... Kaj vse ve! In prisili tudi mene, neke iz zaprtih ali pozabljenih kotičkov vleče spomine na dan.

»Se ti spomniš, kako je gorela naša vas?« ga vprašam.

»Kako se ne bi! Na belo nedeljo je bilo, zadnje leto vojne.«

»Jaz se tudi živo spominim,« se pobaham. »Ravno pasli smo v gmajni nad vasjo.«

»Kaj ste pasli? Saj nič imeli niste. Še pri nas smo imeli samo eno kravo in dva prašička,« ugovarja.

»Pa sem. Kozo sem pasla. Pa krompir smo pekli. Kar naenkrat zagledamo dim, ki se vali. Stečemo pogledat, pa vidimo, da gori vas.«

»Ja, hudič je bil. Veter tak, da je bila kar naenkrat spodnja stran vsa v ognju. Razen hiš. Naša je že začela malo goreti, pa so jo hitro pogasili,« se spominja.

Tudi jaz: polivamo streho poda, hiše, znašamo ven, kar je mogoče odnesti, vsi pomagajo, hitijo... Otroci sem bila, a vse sem si zapomnila in vse se mi zdi nekam imenitno. Tako živahno. Spominim se tudi, da so govorili, da so zažgali beli, drugi so rekli, da so pa skrivali.

»Kdo je pravzaprav zažgal?« rečem naglas in mi je skoraj žal. Tako različni smo zbrani: Pepe skrivač, Lojzka, ki ji je brat padel v beli gardi, Stane-partizanski kurir, jaz iz partizanske družine... Takile pogovori so

Dr. Miloš Šetina

Učitelj, pilot in zdravnik

Komaj nekaj mesecev pred začetkom druge svetovne vojne je maturiral na ljubljanskem učiteljskišči in takoj po maturi začel učiteljevati na Kočevskem ter pod Gorjanci, v vasi Gabrje. Tam je ob samem začetku vojne postal tudi član prvega terenskega odbora OF. Sodeloval je z narodnim herojem Vinkom Paderšičem – Batrejo in znanim borcem Jožetom Rakoštom.

Dvainštiridesetega so ga po izdaji Italijani vklejenega odgnali v novomeške zapore, kjer mu je dva meseca visela nad glavo smrtna kazen. Skupaj s stanovskim tovarišem Francetom je bil namreč za talca. K sreči tisti čas do streljanja talcev ni prišlo, zato pa so ga s še drugimi aretiranci odpeljali v internacijo – v taborišče Visco.

Ob kapitulaciji Italije je skupino internirancev s Šetino vred zajela nemška enota, ki pa so ji on in še dva tovariša uspeli pobegniti.

Kmalu po pobegu so se znašli v Vrtnovim med partizani in naš učitelj je moral priznati poleg učiteljskega, še svoja druga znanja. Še kot dijak je namreč opravil izpit z pilotiranja motornega letala in to znanje mu je tedaj prišlo prav. Najprej je »srečal« letala na tleh, ko je s tovariši sodeloval v napadu na goriško letališče, kmalu zatem pa so ga poslali na nadaljnje šolanje partizanskih pilotov v Sovjetsko zvezo. V domovino se je vrnil kot izšolan pilot-lovec.

Njegovo ime srečamo v brošuri o Gorjanskem bataljonu, pa v oni o mrežah OF v letih 1941–42 med Krko in Gorjanci in tudi v knjigi Svobodna republika pod Gorjanci. Tam najdemo opise njegovega partizanstva, medtem ko je prijateljem ohranjeno v spominu tudi njegovo plodno in delovno vojno obdobje. Iz sovjetske

zveze se je vrnil, kot številni drugi piloti, v Mostar in šele od tam v Ljubljano, kjer je hitro napredoval v pilota-instruktorja.

Le vedrina, mirnost in pretehtano ravnanje, ki so bile njegove značajske lastnosti, so mu pomagale prebroditi velike težave, ki mu jih je začelo povzročati zdravje. Kot pilot je namreč potreboval izjemno dober vid, ta pa mu je začel naglo pešati in zato se je moral odločiti za novo življenjsko in delovno pot. Odločil se je za študij medicine in že leta 1953 diplomiral na ljubljanski medicinski fakulteti. Potlej se je še specializiral za področje medicine dela in postal pred upokojitvijo tudi predsednik invalidske komisije pri Spizu.

Sredi februarja letos je umrl. Odšel je tiho in skromno, kakor je kljub svojim številnim talentom in znanju, tudi živel. Bil je družbeno spoštovan, o čemer pričajo številna priznanja in odlikovanja. Največ pa odtehta spomin, ki ga je zapustil svojim prijateljem, znanjem in delovnim tovarišem.

Resnica je, kar je zapisal neki novinar pred leti, ko ga je intervjuval – da je bil človek treh poklicev: učitelj, pilot in zdravnik. To pa za eno samo življenje res ni malo.

France Cvenkel

Še o uničenju nemške kolone

Zelo me motijo prepogoste površnosti in netočnosti, ki jih zagrešijo razni pisni spomini o dogodkih med NOB. Res je, da do tega prihaja tudi zaradi časovne oddaljenosti, vendar se mi zdi, da so včasih v ozadju tudi drugi motivi.

Pred leti je nek terenec, imena se ne spominjam več, objavil v TV-15 svoje spomine o uničenju nemške kolone pod vasjo Čadrg v dolini Tolminke, julija 1944. leta. Napad in zmago v celoti pripisuje terenskim polvojaškim formacijam, ki so se res priključile Idrijsko-tolminskemu odredu, ko je napadel in tudi uničil sovražno kolono. Toda napad je začel in do konca izpeljal ITO, brez katerega do napada niti prišlo ne bi, da o zmagi sploh ne govorimo. Seveda pa ne gre zanikati, da so se boja udeležili tudi nekateri borci, ki niso pripadali ITO, pa so se znašli na prizorišču spopada in se vanj aktivno vključili. Celotno edino, ki je na naši strani padel, kurir Cvetko, ni bil iz odreda, temveč iz bližnje karavle, doma iz Koprivšče. Kljub vsemu je glavno breme napada pripadalo odredu.

Ko je bilo to pred leti objavljeno, sem pričakoval, da bo kdo od že živečih vodilnih iz ITO reagiral in napisal resnico. Toda tega nisem zasledil. Nasprotno, v TV-15 5. oktobra lani sem spet zasledil netočnost glede zaplenjenih mul v tem boju. A. Zupanc-Aco je v prispevku »Topničarji v boju za Črni vrh nad Idrijo«, sklicujoč se na J. Konovca-Vanjo (komandant 2. bat. ITO), navedel, da je topove niso deset mul, ki naj bi jih ITO zaplenil v tem boju. Zaplenili že, zaplenili, toda mule (in konji) so bile v spopadu pobite ali težje ranjene, da smo jih morali pokončati.

Zaradi teh netočnosti, pa tudi zaradi nekaterih govoric, ki so se kmalu po vojni širile o tem napadu, sem se odločil, da o tem napišem nekaj besed tako, kot se spominjam dogodkov, v katerih sem sam aktivno sodeloval.

Napad na to kolono je bil izveden 18. julija 1944. leta, najverjetneje med 10. in 11. uro. Med napadom sem bil na tečaju (Signalizacija in prenašanje sporočil s pomočjo Morsejevih znakov in zastavic), ki je potekal v vasi Čadrg. Tam je bil takrat tudi 1. bataljon ITO in štab odreda. Medtem je bil 2. bataljon, katerega borcev sem bil, neke v bližini vasi Krn. Tečajniki, bilo nas je okrog deset, smo dobili tistega dne nalogo, da pobremo tele-

grafsko žico, ki je še pred vojno povezovala Tolmin z mejnimi postojankami in je bila sedaj »mrtva«, z drogov.

Bil je lep sončen dan. Okrog 8. ure smo že bili na delu in pridno plezali na drogove ter pobirali žico. Patrulja treh borcev naj bi nas varovala pred nepričakovanim napadom iz Tolmina. Toda namesto da bi opravljali svojo dolžnost, so se borci udobno zlekli v senco in se norčevali iz nas, ko smo jih opozarjali na njihovo dolžnost. Med borci v patrulji je bil tudi moj sovaščan Stanko Ipavec, ki je kasneje povedal, da so bili zaradi tega klicani na zagovor.

Okrog 9. ure je šel mimo nas proti Tolminu domačin, star kakih 45 let. Preteklo je samo nekaj minut, ko je pritekel nazaj s klobukom v roki in zavpil: »Nemci za ovinkom!« In že je iginil v poraslo strmino nad nami. Poskakali smo z drogov, zgrabili za orožje in se spustili v sotesko Tolminke z namenom, da pridemo čimprej do naših na Čadrgu.

Nismo prispeli niti do reke, ki je bila kakih 50 metrov pod cesto, že so se na cesti pojavili Nemci. Za kratek čas so se ustavili ob žici, ki smo jo pustili tam. Potuhnili smo se v poraslem nabrežju Tolminke in v strahu pričakovali, da nas odkrijejo in zasujejo z ognjem. Na srečo se to ni zgodilo, šli so naprej.

Vse kaže, da so tudi straže, patrulje in izvidnica, ki je imela s svojega razgleda lep pregled na dohode iz Tolmina, ravnali podobno brezskrbno kot »naša« patrulja in zato niso opazili Nemcev, ki so se nam bližali po cesti na nasprotnem bregu. Če ne bi bilo domačina, ki nas je posvaril, bi nas kar na telefonskih drogovih pobili.

Dogodkov pred spopadom nisem napisal toliko zaradi dogodkov samih, temveč zato, da bi pokazal, kako varne smo se počutili v teh krajih, kjer so bili vsi ljudje na naši strani. Zaradi občutka varnosti smo zanemarili celo osnovna pravila, ki so veljala glede varnosti v partizanih. Če k temu dodamo še, da so borci, ki tistega dne niso imeli razporeda, pomagali kmetom pri košnji in pospravljanju sena v oddaljenih senožetih, potem je jasno, kako nenpripravljeni smo dočakali nenadni »obisk« sovražnika. Še sreča, da niso prišli z namenom, da nas napadejo, temveč so šli le po drva, ki so bila že kdo ve od kdaj pripravljena na planini Polog. Drugače bi se prav lahko

zgodilo, da bi bili tepeni mi in ne oni. Sicer pa so bili Nemci še bolj neprevidezni kot mi. Kako naj si drugače razložim, da si je kolona kakih 20 do 25 vojakov upala z vozovi oditi po drva na ozemlje, za katero so gotovo vedeli, da je pod našo kontrolo. Če drugega ne, smo jih s pogostimi aktivnostmi sami opozarjali na našo prisotnost v teh krajih, kjer smo se zadrževali že kakšna dva meseca.

Kolona je neovirano prišla do planine Polog, kjer je naložila drva in se vračala proti Tolminu. Medtem se je na Čadrgu zbralo vsaj toliko borcev, da so lahko Nemce napadli in jih zadržali toliko časa, da smo se zbrali še ostali, ki smo bili raztreseni vsepo vsod. Nato smo skupaj napadli sovražnike, ki so se medtem zavlekli v kamnit senik, ki je stal sredi čistine pod osamljeno kmetijo. Vozove, konje in mule so pustili na cesti.

Mi smo imeli samo pehotno orožje, brez minometov, zato so se Nemci izza zidov senika lahko učinkovito branili, saj se mu ni bilo mogoče približati na domet ročnih bomb. Med streljanjem je na prizorišču napada prispel tudi del 2. bataljona in kurirji iz bližnje karavle. Nemci so se krčevito branili. O predaji se niso hoteli pogovarjati. Šele ko nam je z vžigalnimi krogli uspelo zažgati seno v seniku, so se poskušali prebiti iz gorečega senika. To pa je uspelo le dvema ali trem, ki so izkoristili dim. Vsi ostali so skupaj z orožjem in strelivom zgoreli v seniku.

Plena je bilo zelo malo; kolikor se spominjam, smo zaplenili le eno mavzerico. Kako je bilo s konji in mulami sem že napisal. Ni mi znano, čeprav tega povsem ne izključujem, da bi ostala kaka žival cela in uporabna. Nemci so po vsej verjetnosti namenoma streljali na živali, ko so uvideli, da bodo prišle v naše roke. Tako nam je poleg voza, s katerim nismo imeli na Tolminskem kaj početi, ostala le konjska oprema in mislim, da dve ali tri tovarna sedla (samarji). Če bi žive in zdrave zaplenili vse vprežne in tovarne živali, bi jih bilo kvečjemu šest ali sedem (od tega štirje konji), ne pa deset.

Zaradi časovne oddaljenosti ne trdim, da so moje navedbe povsem, do podrobnosti, točne. So pa vsekakor mnogo bližje dejanskemu dogajanju, kot pa v prispevkih, ki sem jih bral doslej.

Nekoliko prepozno so se odlo-

čili, da bodo za Nemci, ki so uspeli pobegniti, poslali dve patrulji s po tremi borci, med katerimi sem bil tudi jaz. V naši trojki sta bila še nek Vipavec in Poljak, imen se ne spominjam več. Sledili smo jim po soteski Tolminke skoraj do Hudičevega mosta, toda brez uspeha. Opazili smo le krvave sledove.

Na cesti sta še vedno stala dva, z drvni natovorjena vojaška vozova. Šli smo do njiju in enega porinili v sotesko Tolminke. Razletel se je, še preden se je prikotalil v strugo. Ko smo se hoteli lotiti še drugega, smo zaslišali z nasprotnega brega nerazumljivo vpitje in kmalu opazili nekega borca, ki je vpil in mahal. Pomislili smo, da vpije na nas, ker smo samovoljno začeli uničevati vozova. Zato drugega nismo uničili in je nepoškodovan z drvni vred spet prišel v nemške roke.

Kljub temu, da smo se odstranili od voza, je borec na oni strani še kar naprej vpil in kričal. Tedaj smo razumeli, da nas opozarja na nevarnost. Pospešili smo korak in prekoračili Tolminke in se začeli vzpenjati v nasprotni breg proti Čadrgu. Tedaj smo šele opazili, da se je iz Tolmina bližala dolga kolona Nemcev. Tudi oni so nas opazili in vžgali po nas s strojnimi. Vipavec, ki je bil le kak meter pred menoj, je bil naenkrat po prsih ves krvav. K sreči so ga krogle le oplazile. Poljak je zbežal in ne vem kako to, da ga Nemci niso zadeli. Srečala sva ga spet šele zvečer. Sam sem si lažje poškodoval nogo, ko sem neredno skočil v zaklon. Misli sva, da so v bližini nad nami naši, in da nas bodo pri umiku ščitili. Toda oni so se že umaknili v hrib nad vasjo. Morala sva zapustiti varni zaklon, sicer bi nas zajeli in se prebijali med točo krogel. Imela sva srečo, da naju niso zadeli. Naše sva našla na hribu nad vasjo, ko je bila že noč. Nemci so se ustavili na mestu spopada in niso prešli Tolminke. Preden so se vrnili v Tolmin, so zažgali še osamljeno kmetijo. V gorečo hišo so menda kar živo vrgli staro babico, ki mi je nekajkrat dala pribojšek, ko sem se znašel blizu hiše. Smilil sem se ji, ker sem bil še tako mlad, na pol otrok. Ko sem izvedel za to tragedijo, me je zelo prizadelo.

Ostali člani družine so se že pred prihodom Nemcev umaknili na varno. Hiša je zgorela. Zakaj nismo posegli in napadli požigalce? Tega ne vem!

Zarko Žbogar

bili včasih nevarni, raje smo se jih izogibali. Pepe pa brez zadrege:

»Ja, vem. Nas so dolžili. Ampak jaz že vem, kaj sem takrat bil in druga dva moja kamerada. Beli so zažgali. Zadnji val je odhajal po cesti na drugi strani Krke. Eden se je bahal, da so zažgali »rdeče grile«, pa je metek zaneslo k sosedovim in je zgorelo vse tisto od vas naprej. Ampak skrivači že nismo.«

Naj ga vprašam? Zakaj pa ne! Nobene zadrege nisem zaznala. Pa saj je vendar minilo že skoraj pol stoletja od takrat!

»Povej, Pepe, kako je v resnici bilo z vami, skrivači. Kako si se znašel med njimi?«

Najprej je še enega nagnil, se popraskal po svojih »intelligentnih« laseh, se malo sprehodil, potem pa se, v tisti njegovi značilni drži nasloni ves nazaj, roke prekriža čez široke prsi, nekam skozi okno se zagleda in že stečeje besede:

»Ja, saj veš, kako je bilo. Pridejo beli, te hočejo, pridejo partizani, te hočejo. Ko jim padeš v oči in se jim zdi, da bi že lahko puško nosil. Če laho orješ, kosiš, lahko tudi puško nosiš, so mislili. Ampak za to je treba imeti tudi malo srčnosti, ne? Jaz k belim ne bi šel, k partizanom si pa upal nisem. Kje bom spal pod milim nebom, kje bom lačen, ušiv, kar naprej na pohodih. Zmeraj sem se bolj delal junaka, v resnici bil reva. Pa se raje skrival. Včasih doma, najraje v rovi v senu. Zato so tudi mislili, da smo mi zažgali. Ampak takrat, ko je vas zagorela, smo se skrivali v bregu v neki zamaskirani votlini. Zato nismo mi zažgali!«

Hudo ga jezi to, pomislim, da jim pripisujejo požig.

»Te niso nikoli odkrili?« hočem obrniti pozornost drugam.

»O, so me. Eden me je izdal, pa so me partizani vzeli s seboj. V deveti brigadi sem bil. Od hudiča je bilo hudo. Ravno takrat, ko smo šli na Hrvaško, med ustaše. Kar naprej hajke, kar naprej lačen, kar naprej so me kam pošiljali: »Ti, s klobukom,« so mi rekli. Že tam bi pobegnili. Pa kam, ko ne poznam krajev? En večer pa stojim na straži, gledam, gledam, čedalje bolj se mi vse zdi znano... Saj to je! Sveta pomagalka, saj imam do vasi samo dve uri! Noč je, nobeden me ne najde, pot po hosti poznam... In sem jo ucvrl! Ja, če bi me takrat dobili, bi bilo pa hudič. To je bilo pa dezerterstvo. Takrat bi pa zaslužil šus.«

Kot da ne bi zameril. Zdaj ve, da to ni bilo prav. In pripoveduje, kako je tisto noč pobegnil tudi Peter iz vasi in Luka tudi. Drugo noč so jo potegnili daleč v hosto v neko votlino. Nikomur niso izdali svojega skrivališča. Do konca ne.

»O, vem, kam sem vam nosil jest,« se oglasi mlajši Tine. »Samo do ene velike bukke, kjer so bile tri zarezave v lubju, tam sem po zvončkljal z nekim zvončkom, pa je pokukala ena ali druga glava prav previdno od kod. Samo eden je prišel po hrano, navadno je bilo zelje, fižol, krompirjeva solata, kruh... To, kar je malo dlje stalo. A veš, kako smo se še dolgo smejali zaradi kože Rože?«

»Ker kože Rože ni, smo šli proti Resarji...« začnem recitirati. Pepe kar poskoči od veselja. Da se še spomnim? On jo je skoraj pozabil. Pravzaprav je vsi skupaj ne spravimo več cele, vsi pa jo poznamo. Kako

je pesem sploh nastala? Kdo jo je sestavil?

»Kdo? Kdo? Kdo pa je bil bolj za take štose ko jaz? Tudi spomnil sem se jaz na našo kozo Rožo. Imenitno bi bilo, če bi jo brat kar živo pripeljal, pa bi jo v hosti zaklali, spekli... Enkrat bi se do sita najedli, luštno bi se imeli... Oče pa: »Mu bom že dal kozo Rožo!« in je kar norel okrog hiše. No, potem sem pa pesem sestavil, pa smo se vseeno luštno imeli.«

»Ja, potem ste se imeli pa v glavnem luštno,« rečem naglas. Jaz sem pa mislila, kako trepetajo, kako jih od vsepovsod preganjajo...

»Daj no, kaj bo luštno! Samo mladi smo bili, časa smo imeli preveč, pa smo si izmislili vse mogoče, da smo pretolkli čas. O, smo ga lomili, smo ga. Še dobro, da nas niso dobili. Enkrat recimo pridemo k neki hiši po pijačo. Tam pa polno partizanov. Vseprek ležijo, da kar obstojimo pri vratih. Mati hoče prižgati petrolejko, mi jo pihamo. Ne razume in ne razume. Ona prižge, mi pihnemo... Kar naenkrat se od spodaj nekdo oglasi:

Kdo pa ste?«

»I, kdo? Partizani!« in gremo skozi vežo pa skozi druga vrata ven pa v hosto. Malo je manjkalo. Ali pa enkrat drugič, ko prav tako padem med partizane. Ponoči je bilo. Saj beli si niso upali hoditi takole ponoči. Pošljejo me pobje po vino, jaz pa naravnost med nje.

»Kdo si?« me ostro vpraša nekdo izza mize.

»Kdo? Lej, saj imam propustnico!« se znajdem in mu pokažem nek papir, ki sem ga imal v žepu. Dobro, da sem se spomnil

nanj. Preden ga je partizan razgrnil in prebral, sem bil že v bregu,« se muza.

»A je bilo to takrat, ko si v Krko padel?«

»Ne, ne. To je bilo pa enkrat pozimi. Takrat sem tudi bežal. Pred belimi, ki so hajkali partizane. To je bilo isto, kot bi hajkali mene. Vsi smo bežali, samo da jaz v drug konec: partizani proti gozdu, jaz proti reki. Most je bil porušen, saj veste, kar čez slap smo hodili. Če voda ni bila visoka, si včasih še suh prišel na drugi breg. Takrat ni bila visoka. Lahko bi srečno prišel, če mi ne bi spodsnilo in sem čofnil v tolmun. Zima je bila! Se spomnite, kakšne zime so bile med vojno? Ko ledena sveča sem prišel ven. Komaj so me v mlinu odtajali.«

»Se spomnim,« se je začela smejati Minika: Čisto do golega smo te slekli in te drgnili. Ko dojenček si bil.«

Koliko smeja na ta račun, koliko žgečkljivega humorja!

Ure tečejo. V večer se nagiba dan, ko se poslovim. Polna spominov, polna nežnosti do rodne vasi in ljudi, s katerimi sem preživljala svoje otroštvo, bolj hudo kot lepo, saj je bil to čas najhujše vojne. A danes smo to obujali veselo, sproščeno... Nič več se nismo šli Mi in Vi, tako je bilo pri nas takrat. Bilo je in naj še nikoli več ne ponovi! In pomislim še: Še pol stoletja naj mine, pa bodo o teh dogodkih govorili, kot so o hudobnih graščakah, turških vpadih. Če ne bodo vmes zakuhali kake nove norije in bodo nova grozodejstva polnila novi rod, ki bo prišel za nami.

Naj se kaj takega nikoli več ne ponovi!

Ivanka Mestnik

Nemir v Obsotelju

»Atomske toplice« — kraj na robu raja

Vaša gnada, grof Attems, kdo bi si mislil: letala, konji, solariji, podvodne masaže in Japonec z golf palico...!

Atomske Toplice pri Podčetrtku so se počele iz presečenja, živele s presečenjem in z njimi tudi nenehno vztrajajo, navznotraj in navzven. Ob rojstvu so razburkale in vznemirile javnost: želja in zapoved sojenic. To dejstvo zavezuje, sili naprej in narekuje nove in sveže poteze, s katerimi se zdravilišče vztrajno prebija na domačem in tujih tržiščih. Ljudje so že

Boris Završnik, direktor Atomskih Toplic: »Z atraktivnostjo in ekskluzivnostjo ne bomo skoparili!«

od samega rojstva pričakovali od zdravilišča domala čudeže, več kot je bila zdravilna voda sposobna dati, kar seveda pomeni, da so še danes nenehno pod drobnogledom. Prelomno obdobje v razvoju Atomskih Toplic, pomeni postavitev idilične »atomske vasi«, ki vzbujajo pri obiskovalcih prijazen občudovanje, pri delavcih Atomskih Toplic pa močno vzpodbudo. Število gostov je prav zaradi »atomske vasi«, apartmajskega naselja z vso ustrežno turistično infrastrukturo, ki pa še zdaleč ni zaključena, znatno naraslo, kar velja tudi za tujski promet in ne glede na to, da so del hotela spremenili

Potem ko so lani v celoti izpeljali nov ogrevalni sistem, ki izkorišča odpadno termalno vodo in je ekološko brezhiben, za nameček pa še znatno cenejši, so se letos lotili takorekoč največjega podviga, za katerega upajo, da jim bo v Podčetrtek pripeljal še več gostov, gradnje novega kopališkega centra. Gre za povezan sistem, enkrat v Jugoslaviji in deloma povzet po tujih vzorih.

»To so neke vrste bivalni bazeni,« razlaga direktor Atomskih Toplic, Boris Završnik, »kjer je pacient ali gost, turist, kakor hočete, nenehno zaposlen. Ni več kvadratnih, pravilnih oblik, v sistemu so vroči vrelci, slapovi, tokovi, iz zaprtega bazena vas tok zanese v odprti, na voljo imate rimsko in podvodno masažo, postregli vam bodo z savno, solariji, skratka z atraktivnostjo in ekskluzivnostjo ne bomo skoparili.«

Atraktivnost in ekskluzivnost pa seveda zahtevata znatna finančna sredstva, ki jih to mlado zdravilišče, zagnano ali ne, največkrat nima dovolj. Investitorji bazenskega »čudeža« so domala isti kot pri »atomski vasi«, bodo pa za sodelovanje dobili določene prioritete v zdravilišču. Precej je pripomogel tudi slovenski razvojni dinar. Največ pa seveda pomeni zaupanje, ki ga je kolektiv uspel vzbuditi pri sovlagateljih.

Ze sam kopališki sistem odpira nekatera nova vprašanja, predvsem pa, kako naprej?

Boris Završnik: »Najprej: dodobra smo se »ujeli« z Zdraviliščem Rogaška Slatina, s katerim smo se dogovorili za skupen nastop na domačem in predvsem tujih tržiščih. Spoznali smo, da je

ljo lahko govorili — brez pretiravanja — kar o nekakšnem turističnem eldoradu. Temeljni cilj je, gostu ne prodajati le postelje, pač pa vse, kar pokrajina nudi.«

Italijani zastrigli z ušesi

Bazenski kompleks, vreden med brati svojih 9 do 10 milijonov DEM bo, kljub finančnim zapletom, bržkone odprt do konca junija.

Ni še dolgo, kar so jih obiskali italijanski poslovneži. Na hitro so se vsedli za pogajalsko mizo: mi potrebujemo nov hotel, kajpak visoke kategorije, vi imate denar? Gostje novega bazenskega kompleksa niso videli, tudi »atomske vasi« ne, so pa pozorno z očmi švigali po prenatrpanem starem hotelu. Ni zanimivo, so naposled izcedili skozi zobe. Sestanek je trajal 25 minut. Oglejte si bazene in »atomsko vas«, so domačini priganjali Italijane.

To kajpak vse spremeni, so bili navdušeni Italijani. Hotel s štirimi zvezdicami, ki naj bi ga po prvotni pogodbi zgradi-

Dr. Alojz Medved: »Seštevek vseh terapij daje pacientu takoimenovani »osvežilni občutek.«

li italijanski poslovneži in ga pol tudi napolnili, naj bi zrasel iz obsoteljske ilovice naslednje leto.

Milijon mark pa bo vredna tudi športnorekreativna investicija (sedem tenis igrišč, mini golf, namizna teniška igrišča in še kaj) kot nadomestek za igrišča, ki so bila doslej tam, kjer je zrastel bazenski kompleks. Pod cesto prestavljena igrišča bodo zdraviliško podoba povsem spremenila — izognili se bodo glavni cesti, ki pelje tik pod zdraviliščem in že postaja ovira, po novem konceptu pa se bo asfaltni trak spremenil v nekakšno sprehajalno alejo. Nova cesta se bo preselila ob železnico.

Po Završnikovem mnenju novim pobudam vse bolj sledi tudi kraj sam, Podčetrtek, le da gostinska ponudba, žal, nekoliko šepa, pa tudi prave turistične podobe si še ni ustvaril. Manjka cel kup storitvenih dejavnosti, vabljivih lokalčkov, ki drugje, v podobnih turističnih središčih, dajejo ton in barvo. Turistično takso že sedaj načrtno usmerjajo v turistično infrastrukturo. Tako so lani skupaj s krajevno skupnostjo, območno vodno skupnostjo in seveda z zdraviliščem zgradili čistilno napravo in rešili kraj pred onesnaževanjem, ki

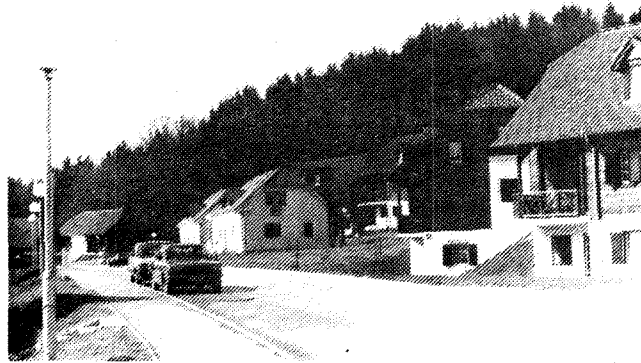
si ga takšno središče nikakor ne more privoščiti.

Sodobni Attems

»Informativno« pohajkovanje po Podčetrtku — k direktorju se bomo še vrnili — ni bilo zastoj: častitljivi, a že od zoba časa močno nadejati grad Podčetrtek, Attemssova zapuščina, vznemirljiva dediščina, ki že desetletja nazaj greni življenje ljudem pod grozečo stavbo, je dobil nove lastnike, kot smo izvedli neuradno. In to zelo resne.

Že pod grajskim poslopjem smo naleteli na razmišljanje, da nov razvojni koncept, resda zelo ambiciozno zastavljen, pomeni hkrati tudi iskanje nove identitete ne le kraja, pač pa kar celotnega območja, z »atomskimi toplicami« vred.

To pomeni najmanj »prelevitev atomskih toplic« iz zdraviliškega v športnorekreativski, turistično zdraviliški center. Skrašajmo: treba bo poiskati cenovno zanimivejše goste!

»Atomaska vas« biser Obsotelja

Kaj je torej tisto, kar naj bi tako titansko streslo in do temeljev spremenilo sedanji koncept razvoja pokrajine?

Dobro poučeni vedo povedati, da novi »graščaki« ne bodo zadovoljni z drobtinami, da so si v gradu zamislili nič več in nič manj kot igralnico, ki se ji naj bi pridružila konjušnica, petičneži, gre za japonsko, angleško in ameriško srenjo, željni prostornih golf igrišč (v bližnjem Smarju pri Jelšah) pa bodo imeli na gradu na voljo nekaj razkošnih apartmajev in kajpak prav takšno restavracijo pa še kakšen bar in kaj podobnega za nameček.

Vrnimo se k Borisu Završniku, ki zagotovo ni popoln nevednež, kar se grajskega eksperimentiranja tiče.

»Lastniki so si ogledali nekaj grajskih stavb v Sloveniji. Mi smo jim povedali, kaj ponujamo. Da je blizu Rogaška Slatina, bodoči golf, številne

krajske, kulturnozgodovinske znamenitosti, da imajo na voljo praktično vso turistično infrastrukturo, navrgli smo jim idejo o gradnji manjšega športnega letališča na Imenskem polju... To je bilo dovolj, da so se odločili.

Očiščeno je že grajsko okolje, notrajščina, pripravljeni izvedbeni projekti, letos bodo predvidoma statično utrdili grajsko poslopje, naslednje leto pride na vrsto obnova. Menda naj bi v roku dveh let grad sprjel prve goste...«

Vse to živahno razvojno vrenje, kakršnega v teh neprijaznih časih zlepa ne srečamo, ves ta idealizem — vendar na trdnih temeljih — in entuziazem, ki trmasto buta ob denarne skrbi, kot kaže, Obsoteljcev in Kozjancev ne premakne niti za ped.

Vselej zasije v včasih tudi, razumljivo, nekoliko apatična občutja, kakšen žarek, vzpodbuda, ki spreminja tok stvari.

Dr. Alojz Medved:

»Slabše zagotovo ne bo!«

»Za začetek naj omenim novi laserski aparat, izredne moči, s katerim dosegamo prav tako izjemne rezultate. Uporabljamo ga v glavnem za preprečevanje bolečin, zadovoljni pa bodo tudi tisti, ki jih je zajela histerija strahu pred aidsom. Aparat daje precej boljše rezultate kot klasična kitajska akupunktura, ki jo prav tako uvajamo in s katero dosegamo, denimo, stoodstotne ozdravitve migren. Zapišimo še, da je laserski način zdravljenja pomemben zlasti pri otrocih, ki se boje igel.

Novost je tudi takoimenovana ročna manipulacija hrbtenice po češko-korejsko-poljski metodi, znani predvsem na vzhodu. S pravilno postavljeno diagnozo ostane pacient po petnajstminutnem posegu, obratnjo na mizi, nategovanju in pritiskanju na razne točke hrbtenice brez bolečin, hrbtenica pa postavljena v ravnotežje.

Vse naše adute stavimo na prednost, ki jo imamo, na prirodno medicino, torej na našo mineralno vodo, ki potiska medikamente ob stran. Voda ima čudovite lastnosti, predvsem pri kožnih in podkožnih obolenjih, dobro zdravi različne vrste revmatizmov, od psoriatičnega do mišičnega in sklepnega revmatizma. No, v glavnem pri

nas zdravimo obolenja lokomotornega sistema, se pravi gibal.

Odločili smo se tudi za blatne ali fango obloge (ljudje pravijo, da zemlja vse potegne ven!), katere podlaga je prava, zdravilna ilovica, prepojena z našo vodo in zelo bogata z minerali. Blato položimo na oboleli del telesa, s čimer vzpostavimo boljšo cirkulacijo, več sveže krvi pride v ta predel. Produkti presnove, ki se zadržujejo v obolelem delu telesa in se ne izločujejo, povzročajo bolečino. S fango oblogami skušamo to izločanje pospešiti, to pa pomeni ozdravitev.

Z vsemi naštetimi metodami ozdravimo v našem zdravilišču bolnika v približno dvanajstih dneh v primerjavi s tistimi, ki teh metod ne uporabljajo in se jim ta čas podaljša na enaindvajset dni. Kaj to pomeni za ljudi, družbo in delovne sredine, kjer žive, ni treba razlagati.

In še nekaj lahko z gotovostjo trdim: stranskih učinkov, kot jih poznamo pri zdravljenju z medikamenti, pri nas ni. Velja torej pravilo: ali bo boljše, ali telo ne bo reagiralo, slabše pa ne bo.

Seštevek vseh terapij daje pacientu takoimenovani »osvežilni občutek«. Poudarjam: ne pomlajevalni. Kot si nekateri pod tem pojmom želijo in predstavljajo, predvsem starejši, temveč »osvežilni«. Postopek obnovi kompletno cirkulacijo krvi, izboljša psihofizične lastnosti, če ima pacient težave z gibanjem, mu jih vsaj delno odpravi, če že ne v celoti... blažilno vpliva na koncentracijo in spominske funkcije.«

Gradnja novega kopališča. Bogata vsebina: vroči vrelci, slapovi, tokovi, rimska in podvodna masaža, savna, solariji...

v zdravstveni, hotel pa v celoti obnovili. »Atomaska vas«, zgrajena z deleži številnih sovlagateljev, delovnih organizacij iz vse Slovenije, je tudi sicer močno vplivala na porast tako zdravstvenih kot tudi gostinskih storitev, ki so marsikje precej zmanjšane.

Ekskluzivno kopališče — vaba za goste in turiste

»Atomaska vas« je že tako na samem začetku upravičila svoj namen, pokazalo pa se je, da raste predvsem povpraševanje po zdravstvenih storitvah. Z vsem tem si je kolektiv zagotovil kvalitetna naložbena sredstva, prepotrebna za več ali manj nemoten razvoj zdravilišča.

treba vse območje prodajati kot turistično pokrajino. Z slatinskim zdraviliščem je podpisana pogodba, po kateri bodo njihovi gostje organizirano koristili naše usluge, predvsem kopališke, celotna turistična ponudba pa bo razširjena na vso pokrajino, od Vonarskega jezera, Jelšingrada in bodočega golf centra, gradu Podčetrtek z novo zasnovo, spominskega parka Trebče, znamenite olimske lekarne, Knežca pa vse tja do Kumrovca, ki se bo prav tako lahko vključil, če bo le pokazal zanimanje. V nekem smislu bi zaradi bogate krajinske, kulturnozgodovinske dediščine, združene z zdraviliškima kompleksoma Obsote-

Grad Podčetrtek: Novi graščaki ne bodo zadovoljni z drobtinami...

Ta hip so v »atomskih« zelo zadovoljni še z nečim: imajo novega zdravnika, dr. Alojza Medveda, ki je menda tisti »pravi mož«, vsaj tako misli Boris Završnik.

»Bili smo sveto prepričani, da mora zdravilišče, kot je naše, imeti močno prilagodljivega zdravnika, človeka, ki mu tudi komercialna plat stvari ne bo tuja in bo znal vnesti v sistem dela nove metode, načine zdravljenja.

Dr. Medved je upravičil naše zaupanje.«

Če je doktor Medved vsaj približno tako trmast in vztrajen, kot znajo biti ti napol dolinci na pol hribovci, potem mu je uspeh zagotovljen, »atomske« pa bodo zagotovo imele še en adut več pri svojem drvenju skozi čas in prostor.

Milenko Strašek

Pogovor s predsednikom mestne konference ZRVS Ljubljana Silvestrom Turkom

Strokovna in stanovska organizacija

Nove politične, gospodarske in družbene razmere že imajo in bodo še imele velik vpliv tudi na delovanje in mesto Zveze rezervnih vojaških starešin v slovenski družbi. V tej organizaciji niso sedeli prekrizanih rok in čakali, kaj jim bodo prinesli bližnji dogodki, ampak so se skušali nanje čim bolj pripraviti. V minulih tednih so potekale letne volilne konference po krajevnih in občinskih organizacijah, svojo konferenco pa je imela že tudi mestna organizacija ZRVS Ljubljana. Z njenim bivšim in sedanjim predsednikom Silvestrom Turkom smo se pogovarjali o delu ljubljanskih rezervnih vojaških starešin v minulemu letu in kakšne načrte imajo za prihodnje.

»Programe in naloge, ki smo si jih zastavili za leto 1989, smo izpolnili. Vendar pa nismo zadovoljni z udeležbo naših članov na teh naših akcijah. Lani se jih je udeležilo približno enako število kot leta 1988. Menim, da na dejavnost naše organizacije v zadnjem času negativno vplivajo razmere na političnem, družbenem, gospodarskem in drugih področjih. Velik vpliv pa imajo tudi mednarodni spori v Jugoslaviji, medrepubliška nesoglasja in druge napetosti.«

Kako bo vaša organizacija poskušala preseči te negativne dejavnike?

»Našo organizacijo si v prihodnje predstavljamo drugače. Do zdaj smo bili sestavni del SZDL, ker pa je ta postala samostojna stranka, je popolnoma jasno, da se mora ZRVS, ki šteje približno 17 tisoč članov, preoblikovati v stanovsko organizacijo. Še naprej pa bo posebnega družbenega pomena za področje SLO. Združevala bo vse rezervne vojaške starešine, ne glede na njihovo strankarsko pripadnost. To pa pomeni, da naša organizacija ne more v predvolilni kampanji delovati v podporo katerikoli politični stranki ali združenju. Kot organizacija se opredeljujemo za programe, ki odpirajo in zagotavljajo razvoj demokracije, enotnosti in suverenosti slovenskega naroda, razvoj tržnega gospodarstva, zagotavljanje spoštovanja človekovih in državljskih pravic, to pa je v sedanjem trenutku slovenskemu narodu še kako potrebno. Na žalost pa javni nastopi predstavnikov nekaterih strank ne vodijo k temu, na-

Silvester Turk (Foto: J. Č.)

sprotno, vodijo k razbijanju enotnosti slovenskega naroda. Prav gotovo naša organizacija teh nastopov ne bo podpirala.«

Nove razmere v Sloveniji verjetno zahtevajo od vaše organizacije tudi nova programska izhodišča?

»V svojih usmeritvah za delo v prihodnje smo si zastavili naloge, da Zveza rezervnih vojaških starešin organizira in izvaja domoljubno vzgojo ter obrambno in vojaško-strokovno usposabljanje rezervnih vojaških starešin. Sodelovali naj bi tudi pri domoljubni vzgoji in obrambnem usposabljanju državljanov in mladine. Tako naj bi pomagala razvijati njihovo pripravljenost in sposobnost braniti domovino, njeno suverenost in ozemeljsko nedotakljivost. V prihodnje bomo sodelovali tudi z organizacijami in subjekti v republiki, občinah, krajevnih skupnostih in mestu, ki opredeljujejo dejavnost na področju obrambe in obrambnega usposabljanja. Z upravnimi organi bomo sodelovali pri usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice ter pri izbiri

kandidatov za šole rezervnih oficirjev. Menim, da je to zelo pomembna dejavnost, ki bo morala biti v prihodnje še veliko bolj konkretna, kot pa je zdaj.«

Zveza rezervnih vojaških starešin se že nekaj let sooča z vedno manjšo udeležbo članov na najrazličnejših usposabljanjih in predavanjih...?

»Z udeležbo naših članov na usposabljanjih nismo in ne smemo biti zadovoljni. Na tem področju moramo izhajati in delovati s stališča, da je usposabljanje državljanska dolžnost vsakega našega člana. Veliko pa pričakujemo od individualnega usposabljanja, kar smo zapisali tudi v naših programskih izhodiščih. Seveda pa moramo za takšen način dela in usposabljanja zagotoviti določene pogoje in možnosti. Tako naj bi bilo v reviji Naša obramba objavljenih več strokovnih člankov s področja obrambe in vseh drugih dejavnosti. Mislim, da lahko svoj delež na tem področju prispeva tudi TV-15, ki je sicer tudi že do zdaj objavil članke o delu ZRVS. Ne smemo namreč pozabiti, da je v ZRVS še zelo veliko število borcev NOV, ki so kljub letom še vedno zelo delavni v naši organizaciji.«

V minulih letih je bilo v ZRVS vključenih precej članov, ki niso imeli vojaškega čina. Ali bodo ti lahko tudi v prihodnje v vaši organizaciji?

»Na konferenci je prevladalo mnenje, da je članstvo v ZRVS pogojeno s činom. Ker smo postali stanovska organizacija, je torej vojaški čin, naj bo to nižji oficir ali oficir, pogoj za članstvo

v naši organizaciji. Seveda pa to ne pomeni, da ne bomo še naprej sodelovali z ljudmi, ki so delovali na področju obrambnih priprav, čeprav ne bodo člani naše organizacije. Do zdaj so bili člani naše organizacije predsedniki komitejev za SLO in DS, ki jih zdaj ni več. Vprašanje je tudi, koliko bo odborov. Lahko se zgodi, da bo dobil poslovodni organ večje pristojnosti na tem področju. Kljub temu pa sem trdno prepričan, da bodo imeli rezervni vojaški starešine še vedno mesto pri obrambnem načrtovanju v podjetjih.«

Posebna skupina članov v ZRVS so člani, ki nimajo razporeditve v oboroženih silah. Kaj boste storili za njihovo usposabljanje?

»Na konferenci smo poudarili, da moramo težišče delovanja naše organizacije prenesti ravno na te naše člane. Svojo dejavnost moramo usmeriti na tiste dejavnosti, ki se pojavijo v izrednih razmerah, v vojni in na začasno zasedenem ozemlju, tako v krajevni skupnosti, občini in v mestu. Podrobno naj bi jih seznanili z vodenjem enot civilne in narodne zaščite in usposobili za izvajanje diverzij, za kar pa morajo biti še posebej dobro izurjeni in usposobljeni. Vse naše člane pa bomo morali še bolj seznaniti z doktrinarnimi usmeritvami na področju obrambe, pa ne samo našimi, temveč tudi tujimi.«

Nalog je torej precej, kako pa se bo vaša organizacija v prihodnje financirala?

»V spremembah in dopolnitvah zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti Republike Slovenije je Zveza rezervnih vojaških starešin še naprej opredeljena kot pomembna družbena organizacija za dejavnost na področju obrambe. V 101. členu spremenjenega zakona je določeno tudi financiranje ZRVS. Člen dobesedno pravi, da se sredstva za uresničevanje nalog ZRVS, ki so določene s tem zakonom, zagotavljajo v proračunih družbenopolitičnih skupnosti na podlagi letnih programov dela.«

Zapisal Bojan Kuntarič

Usposabljanje v mariborskem korpusu

Sodelovanje z ljudmi na terenu zgledno

Enote mariborskega korpusa bodo tudi letos namenile največjo pozornost nadaljnjemu usposabljanju v različnih vojaških veščinah. Vojaki in starešine se bodo usposabljali za posredovanje v vsakem primeru, ko bi bila ogrožena nedotakljivost naših meja in neodvisnost države.

Namestnik poveljnika mariborskega korpusa generalmajor Rifat Šehović je poudaril, da se enote in štabi tudi letos pripravljajo na združeno taktično vajo, ki bo predvidoma oktobra. Na njej bodo poleg JLA sodelovale tudi enote Teritorialne obrambe in civilne zaščite. Gre za vajo, ki so jo načrtovali že lani, pa so jo prestavili na letošnji oktober, ker je območje Haloze prizadelo neurje. Takrat so enote JLA pomagale prizadetim krajem in posameznikom, ki so se znašli v težavah. Na prizadetem območju so vojaki iz posameznih enot usposobili 14 km cest, različne mostove in druge objekte. Priskočili so tudi na pomoč prebivalcem, ki so bili med neurjem najbolj prizadeti. Takrat sta prišla v Haloze tudi poveljnik 5. vojaškega območja generalpolkovnik Konrad Kolšek in načelnik štaba generalpolkovnik Andrija Rašeta in se po ogledu prizadetega območja zavzela za takojšnjo pomoč vojakov pri odpravljanju posledic naravne nesreče.

Pri usposabljanju bodo pripravili različna strelska in druga tekmovanja, da bi povečali bojno pripravljenost enot. Predvidevajo tudi, da bodo pripravili taktične vaje, od vodov, čet do višjih enot. Pripravljajo tudi poveljniško – štabne vaje, pri katerih so v zadnjih letih dosegli pomemben napredek.

V pehotnih, oklepnih, topni-

skih in raketnih enotah mariborskega korpusa so lani dosegli prav dobre rezultate, v nekaterih enotah celo odlične. Kljub temu pa v poveljstvu korpusa menijo, da bi lahko dosegli še boljše.

Tudi na področju kulturnih dejavnosti so dosegli pomembne premike, saj je vedno več enot JLA, ki imajo tesne stike s krajevnimi skupnostmi, posameznimi šolami in društvi. Skoraj ni več prireditve, ki jo pripravljajo enote JLA, na kateri ne bi sodelovali učenci iz katere izmed šol, krajevne skupnosti ali podjetja. Posamezna podjetja so prevzela tudi pokroviteljstvo nad posameznimi obmejnimi stražnicami.

Kot prvi Rifat Šahović, v poveljstvu mariborskega korpusa ugotavljajo, da ljudje zelo lepo sprejemajo vojake, ki prihajajo na najrazličnejše vaje na teren. Pripravljeni so jim pomagati in pogosto jim ponudijo prenočišča ter hrano. Pri sodelovanju z ljudmi na terenu zato ni nobenih problemov. Zelo dobro sodelujejo tudi z mestno in občinskimi organizacijami ZRVS. Posamezni aktivni starešine pomagajo rezervnim starešinam pri organiziranju različnih vaj. Poveljstva posameznih enot pripravljajo tudi tehnične zbornice, ki so zanimiv za rezervne vojaške starešine. Tudi garnizijska knjižnica je s svojo strokovno in drugo literaturo vedno odprta za bralce, še posebej za rezervne vojaške starešine.

Marjan Kos

Mogoče bo kri, ki sem jo daroval, nekemu rešila življenje

Pravo zadovoljstvo je pisati o vojaki, njihovem življenju in delu. Še večje zadovoljstvo pa je pisati o vojaki, ki z dejanji izstopajo iz vojaškega kolektiva. Tokrat smo si za sogovornika izbrali desetletarja Zorana Stankovića iz enote JLA, ki ji poveljuje starešina Ljubiša Cvetković v Ilirski Bistrici. Zoran je odličen vzgojitelj in prav tako dober tovariš in prijatelj. Njegova največja odlika pa je humanost, ki jo potrjuje kot prostovoljni dajalec krvi.

»Rodil sem se pred dvajsetimi leti v Belem Potoku v bližini Leskoveca, kjer sem tudi končal srednjo šolo. V domačem kraju sem veliko slišal o ljudeh, ki darujejo svojo kri tistim, ki jo potrebujejo. Kljub temu, da doma nisem imel priložnosti postati član takšne organizacije, pa sem si vedno želel pomagati na ta način.«

Se vam je želja izpolnila?

»Na srečo se mi je želja izpolnila v JLA. Prvič sem kri dal pred slabimi osmimi meseci. Takrat je prišla v našo vojašnico ekipa s postaje za transfuzijo krvi in sam sem se med prvimi prijavil za odvzem krvi. Nekoliko večje igle se nisem ustrašil, nasprotno, nenehno sem mislil na to, da bo moja kri mogoče nekemu rešila življenje.«

V minulih mesecih ste dosegli svoj vrhunec...?

»Ni mi do rekordov. Vedno sem se udeleževal krvodajalskih akcij, ki so bile organizirane. Enkrat pa sem dal kri samostojno v Reki, kjer so potrebovali mojo krvno skupino. Ta akcija me je še posebej razveselila, saj so kri potrebovali, da bi z njo rešili življenje mlademu dekletu. Na jutranjem postroju so starešine iskali nekoga s krvno skupino B⁺, ki je tudi moja skupina. Takoj sem se prijavil in šele kasneje so mi povedali za kaj gre. Kaj kmalu sem bil v reški bolnišnici, kjer sem po obveznih pregledih dal pol litra krvi. Vprašali ste me o rekordu? Ne vem, če je to zares rekord, a v minulih mesecih sem kot pro-

stovoljni dajalec krvi sodeloval na štirih akcijah. Ker sem star šele dvajset let imam možnost, da bom dal kri še velikokrat.«

Čez nekaj dni boste slekli vojaško uniformo. Ali boste sodelovali na krvodajalskih akcijah tudi v domačem kraju?

Za Zorana Stankovića pravijo starešine, da je dober tovariš in prijatelj in še boljši vzgojitelj mlajših generacij vojakov. Za svoje dobro delo je prejel značko zglednega vojaka.

»Seveda. Po prihodu domov, sta pred menoj dve nalogi. Prva je iskanje zaposlitve, druga je vključitev v krvodajalske akcije. Seveda bo zdaj lažje, ko imam v žepu izkaznico, kjer so že vpisani datumi, ko sem daroval kri.«

Njegove besede zvenijo prepričljivo. Ob koncu našega kratkega pogovora smo Zoranu Stankoviću zaželeli še veliko krvodajalskih akcij.

Petar Nikolić

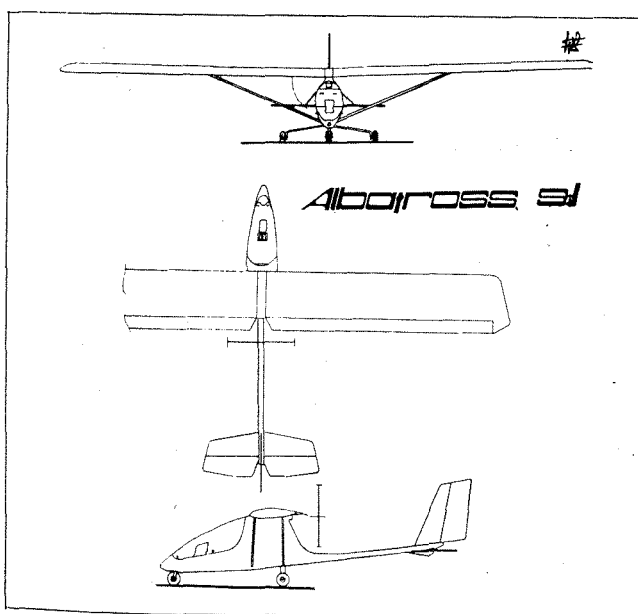
Novo domače letalo

Na letališču ALC Lesce je konstruktor in pilot Pavel Potočnik, ki je sicer zaposlen v begunjskem Elanu, prvič poletel svojim letalom Albatross – S1. Po štirih letih garaškega dela je ta vitka, 130 kg težka ptica, ki jo poganja avtomobilski motor 28 HP poletela pod oblake in pokazala vse svoje lastnosti in sposobnosti, ki jo uvrščajo med boljša sodobna trenazna letala. Letalskemu zasenjenjaku sta pri delu pomagala tudi Tomaž Avsenik in obrtnik Tine Črne.

Poleg elegantne aerodinamične oblike odlikujejo novo letalo tudi druge lastnosti, ki so v prid

dokaj preprostemu upravljanju, sestavljanju in razstavljanju. Dva človeka porabita za njegovo sestavo ali razstavo le deset minut. Izdelano je iz armirane plastike, aluminija in drugih umetnih snovi. Vse to je dovolj velik razlog, da lahko dobi letalo najvišjo možno oceno.

Posebej velja poudariti, da je izdelano iz domačih materialov, zato je tudi precej cenejše, kot podobna tuja letala. Pri nas bi to letalo stalo približno 25.000 DEM, v tujini pa bi zanj morali plačati 32.000 DEM. Zaradi tega se zanj že zanimajo Italijani in Nemci, ki bi radi odkupili licen-

Pogled na letalo z več strani

co, vse pa kaže, da ga bodo morali začeti izdelovati tudi doma. Zaradi nizke cene izdelave in majhne porabe goriva, bodo

stroški urjenja pilotov bistveno manjši kot na klasičnih šolskih letalih.

Jošt Rolc

TEHNIČNI PODATKI:

– razpetina kril	10,4 m
– dolžina trupa	6,36 m
– višina	2,24 m
– vitkost krila	9,2
– drsno število	15–17
– teža letala	130 kg
– moč motorja	28 HP
– min. hitrosti	45 km/h

– max. hitrost	120 km/h
– potovalna hitrost	110 km/h
– konstrukcija:	aluminij,
armirana plastika,	druge umetne snovi
– poraba goriva	6 lit./h
– vzletna steza	60 m
– pristajalna steza	80 m
– hitrost dviganja	3,3 m/s

Priprave na prvi polet

Uredništvo

Pogovor s Katjo Bašič in Violeto Botaco

Klic na pomoč — 323- 353

Ste se že kdaj počutili osamljene, nerazumljene? Vas je bilo strah? Ste imeli občutek krivde? Vas je kdo napadel? Vas je kaj »od znotraj grizlo«? Skratka, vam je bilo tako grozno, da bi najraje koga poklicali na pomoč? Nekoga, ki si bo vzel čas in bo znal prisluhniti vašim težavam? Nekoga, ki vam bo znal svetovati? Ki bo znal tudi v tej naši strmeči bežeči družbi biti prijazen? Pa ste zavrteli telefon in poklicali? Niste vedeli — koga? Ali pa niste zaupali številki 323-353? Ne bojte se: za njo stojijo vaši prijatelji — prijatelji mladine.

Ze od lanskega februarja se na Zvezi prijateljev mladine na to številko oglašajo telefon za otrokove pravice, seveda le v dopoldanskem času. Od letošnjega prvega pomladnega dneva, 21. marca, pa se je začelo dežurstvo telefona tudi v popoldanskem času, tja do večernih ur. Prevzela ga je kot del svojega programa novo nastajajoča asociacija žensk (o svojem imenu pravzaprav še razmišljajo), ki se je odločila za delovanje v okviru, še vedno imenovane, Zveze prijateljev mladine. Pravijo, da prav zato, ker je to ena redkih organizacij, ki se tudi ukvarja s pomočjo mladim.

Prav udarno dekleta in žene v asociaciji sicer niso začele. Pa je dovolj že to, da so se na nedavnem seminarju o nasilju v družini, predvsem nad žensko in otrokom, ki ga je v Lovranu organiziral Inštitut za kriminologijo, predstavile. Sedaj, ko so jih tudi uradne strukture po strokovni plati spoznale, sedaj mislijo bolj udarno stopiti v javnost. Pravzaprav bodo morale, sicer se bodo izgubile med raznimi »SOS« telefoni, telefoni, ki so v Sloveniji namenjeni za pomoč in s katerimi se ne nazadnje mislijo povezovati.

Kaj je prignalo do neodvisne asociacije žensk? Njihov cilj je sprotna aktualizacija in spodbujanje reševanja tistih problemov otrok in žensk, ki bodo v danem družbenem trenutku najbolj pomembni. Število trpinčenj otrok, žensk in ostarelih je namreč veliko večje kot jih policija, sodišča in druge institucije ugotavljajo. Pomoč tem žrtvam ter ponujene možnosti za uporabo telefonskega klica, ki bi bil vedno prisoten, je ena izmed osnovnih nalog prostovoljnega dela asociacije žensk. Zaenkrat jih je kakih dvajset. Iščejo pa še prostovoljke, ki bi bile pripravljene dežurati pri telefonu v popoldanskem času, najrazličnejših profilov: socialne, zdravstvene delavce in vse, ki so pripravljeni poslušati, svetovati, tolažiti... Pa čeprav bi bil kdo pripravljen ponuditi samo enkratno pomoč. Naj bi bilo to prostovoljno delo za boljšo kvaliteto življenja. Naj bi na ta način pri nas dosegli to, kar je v svetu že normalno.

Začetek bo trd, kakor so vsi začetni koraki iz povoja. Tega se prostovoljke zavedajo. Trudijo se čim bolj usposobiti za komunikacijo z ljudmi, za podajanje informacij, ki jih navsezadnje »klic v sili« od njih pričakuje. Vedo, da bodo morale stopiti med ljudi, med otroke v šole in ko bodo dosegle, da se ljudje odprejo in brez zadržkov izpovejo, tedaj bo prva zmaga tu. Le brez skrbi, anonimnost klicateljev je zagotovljena.

Vam bo naša informacija kaj koristila? Pomlad je čas zaljubljenecv. Ti pa imajo vedno veliko problemov in težav. Najbolj tesno ob njih stopajo šolski problemi. Morda pa bo s skupnimi močmi vse skupaj lažje rešiti. Pokličite!

Samo še lepo, zvaneče in prijazno ime potrebuje ta telefon. Morda pa imate kaj na umu. Sporočite!

Živa Drole

Prostovoljno delo

V petek smo se štirje prostovoljci zgodaj zjutraj odpravili na delo. Šli smo namreč v Močnik podirati smreke za novo šolsko ograjo. Začetno delovno veselje nam je kmalu splahnelo, saj smo na traktorju skoraj zmrznili. Končno smo prispeli v širne gozdove Močnika. Delo smo si porazdelili. Hišnik je podiral smreke, dva sva jih klestila, dva pa sta nosila. V dobrih treh urah smo pripravili 45 štirimetrskih smrek in se ponosni na svojo delovno zmago napotili v Artiče.

GORAZD BALAS, 8. b
OŠ Artiče

Lahko bi se zgodilo drugače

Ko mi je bilo kakih šest let, sem se privč in zadnjič podal v krajo.

S prijateljem sva odšla v peskovnik. Omenil sem mu krajo kocke. Prijatelj me je pogledal z grozovitim pogledom. Njegove oči so postale mandljaste oblike in iz ust mu je prišel tako tenak glas kot še nikoli poprej.

»Nikar se ne podaj v krajo, sicer boš pristal za rešetkami!« Zadnjih besed že nisem več slišal, ker sem stekel v sobo. Tam so se sošolci igrali. Na tleh sem zagledal kocko. Brnil sem jo v kot, nato pa pogledal po vseh glavah. Nihče me ni opazoval, le prijatelj, kateremu sem povedal, kaj nameravam. Sklonil sem

se in pobral kocko. Sunkovito sem jo stisnil v žep.

Cez nekaj časa mi je eden od sošolcev vrgel v nogo vrečko. Takrat sem se jaz sklonil, da bi jo pobral in jo vrgel nazaj, tedaj pa mi je iz žepa padla kocka. Tovarišica je takoj prišla k meni. Takrat se je v meni začelo megliti. Tovarišica me je vprašala, od kod mi ta kocka. Nekaj časa sem molčal, nato pa dejal: »Nekdo mi jo je podtaknil.« Tovarišica je kocko vzela in jo dala spet med igrače. Velika skala se mi je odvalila od srca.

Imel sem srečo, da se je tako dobro končalo.

ANDREJ POLAJNAR, 6. b
OŠ Marija Valjavec
Preddvor

Spodnje Lome

Moj domači kraj so Spodnje Lome. Hiše so raztresene po hribih. Ljudje se preživljajo predvsem z živinorejo. Oddajo mleko in meso. Nekaj ljudi hodi delat v bližnje tovarne. Pozimi izdelujejo lesene posode, gajbice, košare in popravljajo grablje ali drugo orodje.

Ljudje so pridni, popravljajo si hiše, zidajo si nove. Nekaj hiš je pa tudi praznih in podrtih. Na nekaterih kmetijah so samo stari ljudje, brez naslednikov. V več družinah pa so mladi in imajo otroke. Rad imamo svoj domači kraj.

KAVČIČ BOŠTJAN, 4. r
OŠ »Janko Premrl-Vojko« Črni vrh

Majhna vasica Buče

Gorje, ki ga je okupator povzročil med drugo svetovno vojno, je prizadelo tudi ljudi v naši majhni vasi Buče.

Kot celo Obsotelje so ljudi iz Buč že v začetku vojne izselili v Nemčijo, v taborišča. Nekateri družine, ki so se k nam preselile s Hrvaškega, pa so morale ob prihodu Nemcev nazaj na drugo stran Sotle. V vas so se preselili Kočevarji in te je silno vznemirila dolga kolona senc, ki se je ponoči 6. februarja 1944 ob robu vasi nemo pomikala dalje. To je bila slavna 14. divizija, ki je to noč prešla

Sotlo v Sedlarjevem in nadlajevala svojo pot čez Drensko rebro proti Žusmu.

Ko so se ob koncu vojne naši ljudje vrnili iz taborišč, so našli veliko domov požganih. Z vztrajnim delom in sosesko pomočjo pa je zrastle na Bučah veliko novih kmetij. Ljudje se ukvarjajo s poljedelstvom, živinorejo, urejeni vinogradi v Bučki gori pa pričajo, da tu raste dobro vino.

Na Bučah živim že trinajst let in zdi se mi, da se od tod sploh ne bi mogla izseliti.

PETRA REGVAT, 7. r.
OŠ Bračičeva brigada
Kozje

Rojstni kraj Jurija Vodovnika

Moj domači kraj se imenuje Skomarje. To je majhna vasica. Ima šolo, cerkev, gostilno in tudi kmečki turizem. V Skomarju se je rodil pohorski pesnik Jurij Vodovnik.

Napisal je velik pesmi o svojem domačem kraju. Napisal je tudi znano pesem Jaz sem Vodovnik Jurij, ki jo domačini veliko pojejo. V Skomarju je hribovit svet. Ima veliko vikendov, ima pa tudi svojo smučarsko vlečnico. Kmetje se ukvarjajo s poljedelstvom, živinorejo in gozdarstvom. Skomarje ima daleč naokoli gozdove. Med vojno je tu padlo osem partizanov. Iz Skomarja je veliko poti, cest in stezic, od tu pa se vidi tudi vsa Dravinjska dolina vse do Poljčan. Kraj imam rada, saj je to moj domači kraj.

MONIKA POGOREVC, 6. b
OŠ 3. bat. VDV Vitanje

Bodice iz otroške butice

Je Kramberger fant od fare,
on za reveže skrbi,
zdaj bi rad postal predsednik,
prvi z dolgimi lasmi.

Vsi se borimo za naše pravice,
a, žal, prikrivamo zlate resnice.
TINE POLENCIČ, 7. d.
OŠ 9. korpus NOVJ
Nova Gorica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJ

iDemokracija v naše življenje

Zadnje čase je izrečenih veliko besed o demokraciji. Magdalena Vasiljevič in Tanja Kožuh, obe iz 8. c razreda osnovne šole 9. korpus NOVJ v Novi Gorici, sta na novogoriških ulicah ustavljali mlado in staro ter jih prijazno nagovorili: »Kako si predstavljate demokracijo?« Dobili sta najrazličnejše odgovore.

Ljubica, 34 let: Demokracije si v Jugoslaviji ne morem predstavljati, ker se ne uresniči nič, kar nam obljubijo.

Jožica, 47 let: Meni je politika deveta skrb. Lojzka 68 let: Po mojem je demokracija, kjer vladajo komunisti; ali pa da gre državi slabo.

Avguštin, 59 let: Vem, da demos pomeni ljudstvo.

Anita 21. let: Učili smo se, a sem že pozabila.

Ančka, 48. let: Kaj je že to? ... Aha, mislim, da je to, kar zadnje čase uvažajo iz Vzhodne Nemčije.

Danijela, 14 let: Demokracija je socialna podpora za Kosovo.

Vanja, 13 let: To je tisto, za kar se borijo na Kosovu.

Nives, 9 let: Demokracija? Je to morda ime sirčka, ki ga namažeš na kruh?

Mojca, 15 let: Ha, ha, ha... po moje je to Kramberger.

Nežka, 14 let: Demokracije je nekaj nemogočega.

Narvika, 14 let: ... da na žalost ne poslušajo samo »rocka«.

Arjana, 14 let: Mislim, da je v kapitalizmu več demokracije kot v socializmu.

In kaj pravi FRANCE VERBINC v svojem slovarju? DEMOKRACIJA izhaja iz grščine (demokratia) iz DEMOS (ljudstvo) in KRATIN (vladati). To je politični sistem, v katerem ima ljudstvo najvišjo oblast.

Ko sta Magdalena in Tanja anketirancem razložili ta pojem, so se smejali. »Nekateri so mislili, da jih vlečeva za nos,« pravita, »drugi pa so se ozirali naokrog in iskali, če je kje kaka skrita kamera.«

Kako pa vi, dragi naši mladi prijatelji? Kaj si vi mislite? Pa ni treba po demokracijo tako daleč — v politiko. Poiščite jo med seboj, v svojih vrstah, na šolskih hodnikih, med klopmi v razredu in katedrom... in če bo kje zadišalo po njej, nam sporočite.

Pozdrav Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJ

Volitve, kandidati in Artičani

Kaj mislijo o volitvah, ki so pred nami, o volilnem boju, kandidatih in o strankah v Artičah:

— Mislim, da ima Kučan dober program, pa tudi Demos ni slab.

Karl Jošt, 38 let (duhovnik)

— Sem in bom ostal kar pri Demosu.

Bojan Hotko, 33 let

— Nisem se še opredelil, a mislim, da bom volil demokrate.

Bogdan Hupak, 37 let

— Mislim, da bom volila Kučana.

Slavica Haler, 50 let

— Kar za demokracijo sem in tudi volila bom tako.

Katja Savnik, 42 let

— ZKS nas je dobro vodila in želim, da bi tudi zdaj zmagala.

Vinko Žerjav, 30 let

— Za stranko se bom opredelila takrat, ko bodo pokazale še kaj drugega, ne samo programov. Dobro je, da se stranke bojujejo za zmago. Konkurenca je vedno zdrava, če je poštena. Trenutno ne verjamem in tudi ne zaupam nobeni stranki.

Marija Haler, 52 let

— Zmaga naj tisti, ki bo lahko svoje obljube tudi izpolnil.

Milka Ogorevc, 55 let

— Z zanimanjem spremljam vse na TV in sem na tekočem, kar se dogaja v političnih krogih. Osebnost mi je najbolj pri srcu Demos.

Ana Petaci, 81 let

Sprašujem se, zakaj ni nihče od Artičanov za Krambergerja, čeprav veliko hodi tudi po naši okolici. Mu Artičani ne verjamejo!

Meni se pa zdi, da ne laže.

Natalija Vahčić, 7. r.
OŠ Artiče

Elkroj
MOZIRJE

formula EL
FORMULA KAKOVOSTI

Alpe – Adria

Sejem bil je živ – a še vedno krošnjarski

Prvi vtis pogosto opredeli naš odnos do stvari. To je sicer lahko včasih povsem krivično, vendar pa pogosto daje pečat stvarim, ki jih ocenjujemo. Letošni mednarodni sejem Alpe-Adria na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču je spet nekaj takega, kar lahko ocenjujemo z dveh strani. Vsebinsko, po ponudbi, se nesporno dogaja marsikaj novega; ponudba je vedno večja, pestrost za obiskovalce – zasebnika, je očitna. Zvečuje se tudi število sodelujočih iz sosednjih držav. Tisto, kar pa še vedno moti, je popoln krošnjarski videz. Začne se že pri vhodu. Nos vam zapahnejo oblaki vonjav po čevapčičih in pleskavici. Potlej pa se nadaljuje z nameščenimi bivalnimi prikolicami, nadstreški in sploh, raznovrstno ponudbo na prostem, med katero je seveda največ bifejske in gostilniške podjetnosti.

V veliki razstaviščni hali se bohoti turistična oprema, ki je tudi sicer najbolj bogato zastopana na celotnem sejmu. Sodeč po ponudbi domačih in tujih trgovcev se Slovenci levijo iz smučarskega v teniško ljudstvo.

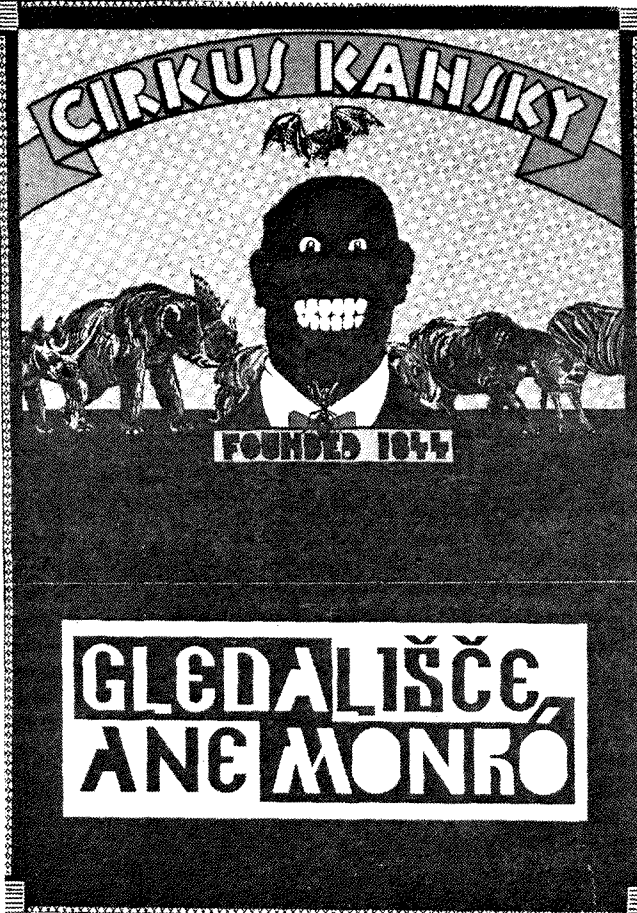
Seveda nimamo v tem težkem času nobenega namena pobijati ali v nič devati uspehe in posrečene poskuse prodorov v nove gospodarske uspehe. Čim več je ponudbe, tem bolje, čim več je povpraševanja – še bolje! Dejstvo pa je, da se »evropski« poskusi predstavitev na sejmu Alpe-Adria izgubljajo v preštevili »grajzljariji«. Tako tudi postavitev luksuzne in estetsko dopadljive podobe sejma, kakršno so nam na marketinškem sejmu predstavili lani, izginja in se razvode in v dodatno »podrobljenem« sejemskem prostoru.

Hitri sprehod skozi sejem navzgor občutek, da se še najbolj reprezentativno predstavljajo ponudniki preprostih predelavin iz narave, kot so na primer proizvajalci talnih oblog iz naravnih kamnitih materialov. Poleg teh je nadvse imeniten in tako rekoč v središču pozornosti novogoriški Primex, za katerega pa se počasi začena dozdeva, da ima neverjetno sposobne ljudi, ki so zadolženi za njegovo promocijsko predstavljanje pred javnostjo (outlook), medtem ko je iz prikazov na visoki ravni še težko razbrati, s kakšnimi dejanskimi mednarodnimi posli, strategijo in s kakšnimi dolgoročno napeljanimi posli se to podjetje ukvarja. Njihova najnovejša ponudba, ki obeta, je sodelovanje s Selemom.

Ponudba turističnih agencij postaja sicer boljša, vse več je zasebnih agencij, ki razbijajo togost dosedanjih »železnih« repertoarjev, vendar so bili najbolj privlačni ponudniki od drugod – iz Sovjetske zveze, Madžarske in celo iz sosednje Avstrije.

Da gre res po polzevo, dokazujejo Bosanci, ki letos prvič predstavljajo splavarjenje po Tari s prospekti in videofilmom tako, kot bi morali to delati že leta nazaj.

Med pohvalnimi zanimi-

Kulturna ponudba počasi in obotavljivo stopa v tržne prostore, zato je bilo prijetno in kar nekam nenavadno, ko smo naleteli na enem od štantov na predstavitev in tržno ponudbo mladega slovenskega gledališča Ane Monro in celotne dejavnosti KUD France Prešeren.

vostmi izstopa tudi predstavitev občine Grosuplje, ki je »skušala zgrabiti bika za roge« na nekonvencionalen način in predstaviti vse zanimivosti in kulturne znamenitosti svojega kraja kot zaokroženo celoto. Hkrati so Grosupljčani prišli na Alpe-Adria s ponudbo odprodaje gradu Podsmreka – z ustrezno dokumentacijo, okvirnimi zahtevami po spomeniškem varstvu in namembnosti. Iščejo torej novega gospodarja. Upamo le, da ga bodo res tudi našli!

Standardno solidna in inovativno naravnana podjetja kot je begunjski Elan, bomo tokrat pustili ob strani, zato pa kaže reči še besedo dve o zasebni iniciativi. Seštevek sodelujočih obrtnikov bi dal najbrž kar visoko številko, ki pa ni sorazmerna z obiskovalčevo potrebo po preglednem in sodobnem predstavljanju. Tu je še vse preveč krošnjarskega pristopanja k stari, tako, da se v tej pisani družini tudi nekateri zares vrhunski izdelki nekam porazgubijo.

Na kratko: letošnji Alpe-Adria je nekoliko boljši od lanskega, dober pa ni. Česa posebnega novega si najbrž na Gospodarskem razstavišču v sedanjih razmerah in ob sedanjih prostorskih možnostih, ne moremo obetati. Vse skupaj kliče nujno po nekem novem, sodobno zasnovanem razstaviščnem prostoru zunaj ožjega mestnega jedra Ljubljane, o čemer menda že vrabci na strehah čivkajo.

B. Ž. J.

Izlet na spominsko obeležje na Lovrencu pod Storžičem

Semperova kočica...

Tako smo prebrali v naslovu. Če bomo šli tja, morda že danes, te kočice ne bomo več videli. Na mestu, kjer je pred vojno stala, bila je lastnina zagrebskega trgovca, bomo našli pričo nekega tragičnega dogodka, ki se je zgodil med vojno...

Spomenik z napisom, šopek svežih rož, dvoje, troje lesenih brun, kot simboličen spomin na zavetišče, ki je bilo tako tragično za skupino partizanov in pa klopca, za počitek... In gozd seveda, tih in hkrati poln življenja. To je vse. Pa samota.

Tistikrat, ko sem ta kraj obiskal, je bila pomlad. Vso pot do sem me je spremljal teloh. Po pobočjih je lilo resje svojo rožnato rdečo sporočilo novega življenja...

Po pesknatem klancu sem spešil navzgor, se oziral po dolini in po bližnjih gorah, Jakobu, Kališču, Storžiču... Pod menoj so bedele vasi v nedeljski dremavici, tam zgoraj pa je v cerkvi sv. Lovrenca zazvonilo.

Bilo je praznično.

Inistikrat sem si rekel. Zapisal bom to doživetje, morda me bo kdo posnemal, saj je navsezadnje sem gor tudi prekrasen sprehod, pa če si ga omissimo zgodaj spomladi, poleti ali pa jeseni. Tudi pozimi ni nedostopno, kajti vedno je dovolj izletnikov, da zgazijo preprosto planinsko pot do Lovrenca in seveda tudi do spomenika pri »Semperovi koči«.

Pred vami pokažem pot do sem, sem dolžan povedati nekaj več o dogodku, ki ga danes označuje »spomenik

pri Semperovi koči«. Sam še imam v spominu tisto borbo 3. februarja leta 1942, ko so Nemci napadli to kočico, zalotili v njej partizane in...

Iz zapisa, ki ga je priložnostno – ko se krajani krajevnosti Bela vsako leto na ta dan spominjo tega dogodka – napisal Tone Roblek, lahko izluščimo teleske podatke:

»Kokrška četa se je 2. fe-

bruarja 1942 pred napadom Nemcev na taborišče na Kravcu (na Jezercih) umaknila v Semperovo kočico. Četa je v kočico prišla 3. februarja, zgodaj jutraj. Ob svitu pa so jo Nemci že napadli, kajti partizani so bili izdani. Kočo so polili z bencinom in jo zažgali. V njej je zgorel ranjeni Franc Zupanc (na spomeniku boste našli ime Ivan, ki pa je Zupancov brat), Vinko Bur-

Zdravnikovi zapisi

Nadloga, imenovana zaprtje

Starostni bolnik

Močno zaprtje moramo pogosto razrešiti digitalno ali z ustreznim oljnatim klistirjem. Enako, kot velja za vse druge podobne težave, je tudi pri tej pomembno v prvi vrsti – preprečevanje njenega nastanka. To pa pomeni skrbno praznjenje črevesa s povečano količino uporabe tekočine – tudi ustrezne mineralne vode so priporočljive. V prehrani so priporočljive jedi, ki vsebujejo velike količine celuloze / solate, zelje ipd. Zelo primerno je tudi suho sadje / slive, fige... / in črn kruh. Vse te jedi so naši starši veliko bolj čislali in jih uživali, kot pa mi to počnemo dandanes. Človeški organizem le stežka sledi novim modnim muham uživanja koncentrirane hrane in napačni miselnosti, da lahko sodobna medicina pozdravi vsa obolenja in težave, tudi tiste, ki izhajajo iz neupoštevanja naravnih evolutivnih procesov.

Seveda pa ne kaže trpeti, če že pride do zaprtja. Lahka odvajala na rastlinski podlagi so priporočljiva, pa tudi tista na podlagi magnezijevih soli (Rogaška) so uspešna. Poleg tega je nujna fizična telesna aktivnost, ki prispeva k pospeševanju črevesnega gibanja (v obliki nebolečega pretakanja).

Pa se povrnimo k problemu z uriniranjem. O tem smo govorili že zadnjič, nismo pa opozorili, da je treba previdno ločiti to nadlogo od morebitnih vnetij sečil. Ob vnetju se namreč pogosto pojavlja spremljajoče splošno slabo počutje, povišana telesna temperatura, običajno pa tudi pekoče bolečine. K temu pa velja dodati, da je vnetje večkrat posledica inkontinence kot obratno. V skrajni sili je za moške uporaben kondom-kateter, ob vzdrževanju primerne higiene. Spodnje perilo, ki je prirejeno za vpiranje večje količine vlage, je primerno le v izrednih primerih. Odločilnega pomena ostaja še vedno pogosto izpraznjevanje mehurja. Priporočljivo je omejevanje odvajal na najnujnejše, pa uspeval, pomirjeval in podobnega.

Sicer pa je treba o starosti reči tudi to: da je usoda staranja za vsakega človeka drugačna, njemu lastna in, da je celo pri enojajčnih dvojčkih, ki imajo enake prstne odtise, staranje različno. Tudi dednostni faktorji so namreč podrejeni procesu širše dinamike v naravi. Zato je treba vplivati že na mlade ljudi, da si bodo zapomnili izredno pomembno stvar: da je treba začeti zdraviti bolezn, dokler so še majhne, na začetku, preden postanejo velike in težko ozdravljive. In še bolj pomembno od tega je, da živimo in delamo tako, da bomo preprečili nastanek bolezni, kolikor je seveda to z zdravim življenjem mogoče.

Dr. Danijel Brezic

nik pa je v preboju padel. Našli so ga šele spomladi, ko je skopnel sneg. V tej borbi na levi strani Save je bil ranjen tudi Srečko Dermastja s Skaručine, ki pa je kmalu, zaradi ran, v bolnišnici na Golniku umrl.

To je vse. Skopo, a skriva bolečino ene izmed mnogih tragik v minuli vojni.

Tale zapis pa je nastal pravzaprav zato, da bi veljal za vabilo. Res, prijetno naravno okolje, ki ni zavoljo hoje niti naporno, nas bo navdušilo. Saj se lahko do izhodišča pripeljemo celo z avtomobilom. Pot pa gre takole: Začnimo jo pri znanem Gamsovem raju. To je počitniški dom »Rade Končar« iz Zagreba; se lahko popeljemo mimo kmetije »Pri Vaškariju« do prvega ovinka (lahko bi se z avtomobilom popeljali še naprej, pa je škoda, ker je pot lahka in je razgled prelep), tam pustimo avtomobil in gremo peš naprej po široki gozdni poti. Kmalu bomo na levi zagledali napisno tablo

»Bolnica Košuta«, 30 minut – tako piše na njej. (Mimogrede: To partizansko bolnišnico bomo obiskali kdaj drugič). Zavijemo na to gorsko potko in, da se ne bi zmotili, ne zavijemo v smer, kjer naj bi bila ta bolnišnica, pač pa grem naprej po kar dobro nadelani poti nekako deset minut. Tam bomo med debli zagledali spomenik, ki je od poti, ki pelje na Lovrenca, oddaljen borih sto metrov. Tja smo namenjeni. In tam bomo našli to, o čemer smo poprej govorili. Spočili se bomo na klopi in se spominjali trenutkov, ki so zdaj tako nemi... Vesela narava okoli nas in vse to spominjanje pa nas bo obogatilo morda še za novo spoznanje, ki smo ga doslej le bežno poznali: Tudi samotni kraji so nekoč živeli veselo življenje in prav to dejstvo spleta v nas duhovno obvezo plemenitega spomina na še bolj plemenito minulo dejanje, minuli dogodek.

Marjan Krišelj

Niste uganili!

V prejšnji številki teveja smo vam ponudili nagradno literarno uganko. Kljub kar številnim telefonskim klicem vam moramo, žal sporočiti, da nobena od vaših rešitev ni bila prava. Nekateri so spraševali, če gre morda za Fridolina Zolno in podobno. No, priznati je treba, da je bila naša uganka kar zahtevna in torej nikar ne izgubite poguma za prihodnjič. Odlomek, ki smo ga objavili, je spisal Rado Murnik, naslov povesti pa je Na Bledu.

Pisatelj se je rodil leta 1870 v Ljubljani, kjer je leta 1932 tudi umrl. Bil je dunajski študent medicine, ki je zajadral v časnikarstvo in tudi med pisatelje. Znan je po svojem humorističnem pisanju pa tudi satiričnem švrkanju slovenskega malomeščanstva. Bil je sodelavec vesnanov in krajši čas tudi urednik satiričnih listov Osa in Jež.

Umrl je obubožen v ljubljanski ubožnici. Med njegovimi deli so znana še roman Hči grofa Blagaja (v skr. obliki po vojni objavljen pod naslovom Lepi janičar), humoreska Zenin naše koprnele, Lovske bajke in povesti ter številne krajše novele in novelete.

Gabrijel Leban

V Šempetru pri Gorici je decembra lani umrl Gabrijel Leban, ki se je rodil leta 1922 v Standrežu pri Gorici. Na odsluženje vojaškega roka je moral v jeseni 1941, v drugi polovici 1942 so ga vtaknili v posebne kazenske enote. Po kapitulaciji Italije mu je uspelo pobegniti in priti v tabor v Taranto, kjer se je vključil v bataljon NOVJ. V zavezniškem prehodnem taboru Carbonara je sodeloval pri ustanovitvi 1. prekomorske brigade NOVJ, postal je pripadnik 2. čete 3. bataljona. Novembra 1943 je bil poslan na otok Korčulo in prek otoka Hvara prispel na Vis. Januarja 1944 se je izkrcal pri Pakoštanin in odšel proti Drvarju. Dodeljen je bil 13. proletarski brigadi Rade Končar 1. proletarske divizije NOVJ. Po sedmi ofenzivi je zbolel. Po okrevanju je bil imenovan za komandirja zaščitnega voda 17. udarne brigade (muslimanske) 1. krajiške divizije. Po vojni je bil premeščen v tankovsko brigado v Sarajevo. Po demobilizaciji se je zaposlil v gospodarstvu. Za zasluge v NOB in v povojni graditvi je bil odlikovan s številnimi odlikovanji.

Ivan Simonič

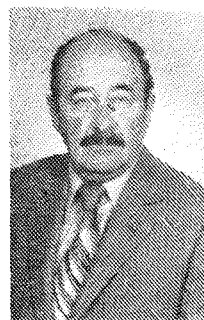
Na piranskem pokopališču smo se lani poslovili od Ivana Simoniča, rojenega leta 1905 v Plužni pri Idriji. Po prvi svetovni vojni se je preselil v Črnomelj. Z NOG je bil povezan od 1942. leta, aktivno in organizirano pa je začel delati po razpadu Italije. Delal je na črnomaljskem in na novomeškem okrožju. Po vojni se je vrnil nazaj na Primorsko.

Marjan Grandovec

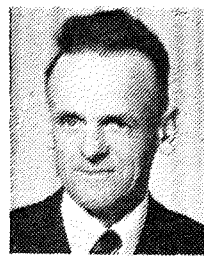
Decembra lani smo se na dobavskem pokopališču v Mariboru poslovili od Marjana Grandovca, rojenega leta 1923 v Preski na Dolenjskem. Od oktobra 1943. leta pa do osvoboditve je bil bорец 7. SNOUB Franceta Prešerna, najprej pomočnik mitraljezca v 2. četi 2. bataljona, nato orožar v 1. bataljonu in orožar brigade. Za zasluge v NOV je prejel več vojaških odlikovanj in več odlikovanj za povojno delo.

Tone Tominc

Zadnje dni lanskega decembra smo se na slavnem pokopališču poslovili od Toneta Tominca, rojenega leta 1915 v Kočah pri Postojni. Med drugo svetovno vojno so ga zajeli zavezniški vojaki in ga odpeljali v Francijo kot ujetnika razpadle italijanske vojske. Leta 1945 se je vrnil v svoj rojstni kraj in se vključil v delo porušene domovine. Bil je član ZZB NOV in aktiven družbenopolitični delavec.

Albert Topolšek

Lanskega septembra smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od sedemdesetletnega Alberta Topolška-Igorja, rojenega v Slovenj Gradcu. Živel je v Črnomlju, kjer se je jeseni 1941. leta vključil v aktivno delo NOG. Med prvimi je aprila 1942 vstopil v partizane in bil v Črnomeljski četi in Belokranjskem bataljonu kot namestnik komandirja čete. Julija istega leta je odšel v novoustanovljeno 1. slovensko proletarsko udarno brigado Toneta Tomšiča, kjer je bil dvakrat ranjen. Ker velikih naporov ni mogel več prenašati je bil politični starešina v centralni partizanski bolnišnici. Ves čas po vojni je delal kot pedagoški delavec. Zadnjih nekaj let pred upokojitvijo je bil ravnatelj Srednje strokovne šole milice v Tacnu in načelnik sektorja za napredek službe milice RSNZ. Za zasluge med NOB in po njej je prejel številna odlikovanja in družbena priznanja.

Jože Vončina

V Ajdovščini smo se lani poslovili od Jožeta Vončina. Rodil se je pred štirinsedemdesetimi leti v Mrzli rupi pri Vojskem. V NOG se je vključil junija 1942, kasneje je bil zaprt v tržaškem Coroneu. Ob vrnitvi iz zapore se je vključil v 3. bataljon Vojkove brigade, kjer je skrbel za ranjence partizanske bolnice Pavla. Tudi sam je bil ranjen in ostal invalid. Imel je čim starejšega vodnika in bil trikrat odlikovan.

Franc Funda

Lani smo se poslovili od aktivista OF Franca Funda, rojenega leta 1905 v Žirovnici. V aktivno in organizirano delo, se je vključil takoj po okupaciji in sodeloval z OF na terenu Žirovnice-Lipsenj do konca vojne.

Alojz Zakrajšek

V partizanski vasi Štorvo je lani umrl rezervni poročnik Alojz Zakrajšek, ki je bil rojen leta 1926. Z NOG je vsa njegova družina sodelovala od leta 1941, sam pa je bil aktivist. Italijani so mu ubili brata, domačijo požgali in oropali. Januarja 1943 je odšel v partizane v Šerčerjevo brigado, kasneje v 10-Ljubljansko brigado v kateri je bil kurir. Po demobilizaciji se je vrnil domov in se vključil v delo družbenopolitičnih organizacij. Za delo med NOB in po njej je prejel več odlikovanj in priznanj.

Cvetka Kos

Lani smo se poslovili od Cvetke Kos, ki se je rodila pred petinšestdesetimi leti na Kambreskem. Cvetka je od vsega začetka sodelovala z NOG. Leta 1942 je bil na njihovem domu organiziran sestanek OF in bil sedež VDV, karavle, zaščitnega bataljona, komande mesta, gospodarske komisije in okrajnega odbora NOO in OF. Opravljala je obveščevalno in kurirsko službo in bila aktivna v odboru OF in AFŽ. Tudi po vojni je ostala aktivna na družbenopolitičnem področju. Za delo med vojno je bila odlikovana in prejela priznanje OF.

Danilo Sever

V šestinosemdesetem letu je umrl Danilo Sever, predsednik sodišča v Ajdovščini. V NOG se je vključil že leta 1941 in deloval aktivno in organizirano do konca vojne.

Francka Tušar

V Slavini pri Postojni smo se lani poslovili od aktivistke Francke Tušar. Rojena je bila leta 1914 v Slavini. Vse od leta 1941 pa do konca vojne je aktivno sodelovala z NOG.

Janko Fister

Na Dobravi pri Kropi smo se lani poslovili od Janka Fistra s Prezrenj, rojenega leta 1909. Že leta 1941 se je priključil NOG, kjer je deloval kot aktivist do leta 1944, nato pa odšel v partizane. Priključil se je Prešernovi brigadi in bil odlikovan.

Ivan Tušar

Sredi lanskega novembra smo se na pokopališču v vasi Slavina pri Prestranku poslovili od učitelja v pokoju, kulturnega delavca in nekdanjega upravitelja osnovne šole. Njegova življenjska pot je bila dolga devetdeset let. Na priporočilo domačega duhovnika se je leta 1919 vpisal v novo ustanovljeno Slovensko učiteljsko v Tolminu. Spadal je v generacijo učiteljev, ki so leta 1923 prvi in zadnji opravljali slovensko maturo v Tolminu. V tem času je Gentiljeva reforma z zakonom ukinila slovenski jezik v šolah, slovenske učitelje pa izseljevala v Italijo. Tušar je vztrajal v domačem kraju in opravil izpit usposobljenosti. Tako je bil z začasnimi nalogami dodeljen šoli v Jagrščah, kasneje v Ložu pri Vipavi. Ves ta čas je bil stalno zaslišan, aretirali so ga in zaprli v Coroneo v Trstu. Fašistične oblasti so imele slovenske učitelje za sumljive in nezanesljive. Zato je Ivan leta 1926 zbežal v Jugoslavijo. Tudi tu mu niso priznali italijanske izobrazbe, zato je ponovno sedel v klop in opravil zahtevani maturitetni izpit. Zaposlitev je dobil v vasi Sovodnje. Leta 1941 je bil premeščen na Dolenjsko v Dobropolje. Tu se je zgodaj vključil v NOG in se kmalu znašel na domobranski listi sumljivih. Po vojni se je vrnil na Tolminsko, od koder so ga premestili v Slavino. Aktiven je bil na raznih področjih v številnih organizacijah na vasi. Skozi vsa leta ga je spremljala velika ljubezen do narave. Tudi po upokojitvi je ostal aktiven. Njegova pot je bila enaka mnogim slovenskim učiteljem takratne okupirane Primorske, ki so bili preganjani, vendar so vztrajali, ker so ljubili svoj narod in lepo slovensko besedo.

Ivan Leupušček

Lani je v Ajdovščini v devetinšestdesetem letu umrl Ivan Lepušček, rezervni poročnik in invalid. Rodil se je v vasi Levpa. Od leta 1943 pa do konca vojne je bil udeleženec NOB, bорец Gradnikove in Goriške brigade. Odlikovan je bil z redom za hrabrost.

Julij Sočan

V 81. letu starosti je v Ljubljani umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Julij Sočan.

Maja 1941 se je vključil v delo OF in Narodne zaščite v Ljubljani, leta 1942 pa je vstopil v NOV. Bil je komandant 1. Šerčerjevega bataljona, politkomisar čete v Tomšičevi brigadi, obveščevalni oficir pri Glavnem štabu NOV in POS ter v komandi mesta Trst.

Po osvoboditvi je opravljal vrsto odgovornih funkcij ter bil aktiven v ZB in SZDL.

Dobroslav Mihajlovič-Sokol

V 66. letu starosti je umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Dobroslav Mihajlovič-Sokol.

Novembra 1941 je vstopil v 1. Šumadinski odred, kasneje pa v 1. proletarsko brigado, kjer je bil bорец, kurir in komandir čete. Po osvoboditvi je do upokojitve služboval v JLA.

Krajevna organizacija ZZB NOV Bloška planota Nova vas sporoča, da so v letu 1989 umrli njeni člani:

Ivana Drobnič, rojena leta 1907, Velike Bloke, Ana Jakič, rojena leta 1909, Zavrh, Karolina Kraševac, rojena leta 1905 z Ulake, Franc Kovačič, rojen leta 1903 z Raven, Alojzij Hiti, rojen leta 1910 z Ravnika, Stane Mikec, rojen leta 1927 z Ulake, Franc Šega, rojen leta 1911 s Fare, Alojzij Zakrajšek, rojen leta 1926, Štorovo, Ivana Hiti, rojena leta 1905, Lepi vrh, Viktor Jerič, rojen leta 1923 z Velikih Blok. Vsi so bili aktivni udeleženci NOV in interniranci.

Ludvik Lampret

Na žalskem pokopališču smo se lani poslovili od Ludvika Lampreta, rojenega leta 1923 v Stični na Dolenjskem. Od aprila 1944 je bil v NOB – v Koroškem odredu in štabu cone za Koroško. Po vojni je nadaljeval delo na političnem in športnem področju. Bil je načelnik oddelka za LO pri skupščini občine Žalec, kjer se je invalidsko upokojil. Prejel je številna športna in družbenopolitična priznanja in odlikovanja.

Anton Tržan

Na senovskem pokopališču smo se lani poslovili od Antona Tržana, borce 5. prekomorske brigade. Kot mitraljezec je sodeloval pri osvoboditvi dalmatinskih krajev ter Like in Korduna. Po vojni se je vrnil na delo v Rudnik Senovo. Za delo med NOB in po njej je bil večkrat odlikovan.

Ludvik Sladek

Nekdanje soborce, partizane in bivše sodelavce obveščamo, da je novembra lani umrl Ludvik Sladek-Fič, upokojeni artiljerijski podpolkovnik JLA. Rojen je bil leta 1918 v Smolenji vasi pri Novem mestu. Drugo svetovno vojno je pričel kot vojak stare Jugoslavije. V domačem kraju se je organizirano vključil v NOG in spomladi leta 1942 je vstopil v partizanske enote. Bil je v raznih enotah od Dolenjskega odreda do Cankarjeve brigade in vojno končal v 1. slovenski artiljerijski brigadi kot komandant divizion. Bil je v prvi generaciji slušateljev oficirske šole in po vojni služboval na raznih poveljskih položajih. Za svoje delo in aktivnost je bil večkrat odlikovan.

Dr. Danilo Lokar

V sedemdesetdesetem letu je v Ljubljani umrl dr. Danilo Lokar, upokojenec zdravstvenega doma Ajdovščina. Bil je aktivist politične teritorialne enote, kasneje SNOB, opravljal je vsa mogoča zdravniška dela od leta 1942 pa do konca vojne. Zato je prejel več odlikovanj in priznanj. Pokopan je v Ajdovščini.

Kako mladim približati osvobodilni boj

Borčevska organizacija se je vse preveč ukvarjala sama s seboj in s političnimi strukturami, nismo pa našli dovolj stikov z mladimi in z mladinsko organizacijo. Ponekod na terenu so posamezni borci komaj čakali mlade ljudi, da jih napadejo zaradi takšnega ali drugačnega stališča. Tako je dejala **Lidija Potrč** na pogovoru mentorjev in razlagalcev revolucionarnih tradicij in mentorjev na šolah usmerjenega izobraževanja in v domovih pri Mestnem odboru ZZB NOV Maribor, na katerem so ugotavljali nazadovanje zanimanja za to delo.

Vodja skupine razlagalcev in mentorjev **Leo Čepić** je poudaril, da je bilo v šolskem letu 1988/89 v primerjavi s prejšnjim šolskim letom 77 razlag manj, opravljenih 83 ur manj in 1705 manj dijakov. To nazadovanje opazujejo že tretje leto. V razlage je bilo vključenih le 22 tem, dijaki v šolah pa so se zanimali najbolj za teme iz življenja v koncentracijskih taboriščih in življenja pregnancev.

Bojko Črtalič je dejal, da so bili borci obtoženi že pred dvema letoma, da s temi razlagami posiljujejo mladi rod in da ga vzgajajo v polvojaškem duhu. Takšna razmišljanja je mogoče danes slišati tudi pri liberalcih in drugih strankah Demosa.

Pri analizi o Kurirčkovih pošti so ugotovili, da je več kot 70 odstotkov učiteljev pripravljenih sodelovati v tej manifestaciji, medtem ko nekateri mlajši učitelji zaradi svoje lagodnosti, ne pa zaradi političnega prepričanja, niso za to.

Anton Gregorič je dejal, da se borci kapitulantsko obnašajo, saj so v sedanjem razvoju večstrankarstva v defenzivi. Prezgodaj so se tudi umaknili in se skrivajo, namesto da bi šli v napad. Mladini je treba razlagati teme, ki jih iz NOB zanimajo, je pa proti temu, da bi komurkoli to tematiko vsiljevali. **Jože Zbašnik** je ugotovil, da otroci v šolah ne odločajo o tem, katere teme bodo poslušali iz tega obdobja. To tematiko bi morali vgrajevati tudi v učne programe, ne pa vse skupaj prepustiti dobri ali slabi volji posameznih predavateljev. Bruna Gerdoviča moti, da posamezniki ne vidijo ničesar pozitivnega v NOB in v povojnem razvoju Jugoslavije, kjer so bili doseženi veliki

uspehi. Misli, da Pučnik, Kramberger in nekateri drugi somišljeniki nimajo pravice v predvolilnem boju blatiti NOB in izničevati njene uspehe. **Jože Berce** je poudaril, da so razlagalci opravili doslej pomembno delo in dodal, da bo treba v delo uvesti nekatere nove sodobne oblike in metode. Nihče nima pravice, ne glede na rezultate volitev, da bi ta del naše novejšje zgodovine izničil ali celo prepovedal posredovanje doživetij iz tega obdobja. **Ksela Linka** je ugotovila, da je antifašistična fronta povsod v Evropi imela enak odnos do izdajalcev in da je bilo enako tudi pri nas.

Po njenem mnenju ni mogoča nobena sprava z ljudmi, ki so si umazali roke s krvjo lastnih bratov. **Maks Gašparič** je navedel nekatere oblike dela z mladimi v Rušah, kjer prirejajo zgodovinske ure za

posamezne šole ob posameznih spomenikih in je na primer Srednja medicinska šola Juga Polak iz Maribora prevzela patronat nad partizansko bolnišnico Košuta pri Lovrencu na Pohorju. V razpravi so navedli nekatere nove oblike dela z mladimi v občini Maribor Tabor in pri tem navedli pisanje raziskovalnih nalog, okrogle mize s tematiko in učne ure na terenu ob posameznih spominskih poteh. O zanimanju za to tematiko priča tudi udeležba na sestanku, saj od 70 vabljenih prišlo le 24 razlagalcev, od 21 vabljenih mentorjev pa samo devet. Skupina razlagalcev bo delovala v bodoče tudi v spremenjenih okoliščinah. Za programe, oblike in metode dela pa se bodo še dogovorili z vsemi zainteresiranimi (borčevska organizacija, Zavod za šolstvo in mladina v šolah).

Marjan Kos

Zanimiva dejavnost mariborskega muzeja narodne osvoboditve

Slovenska vojaška tradicija

V prostorih Univerzitetne knjižnice Maribor je Muzej narodne osvoboditve pripravil predavanje Janeza Švajncerja mlajšega, dobrega poznavalca te problematike in avtorja knjige o slovenski vojski 1918–20, ki bo kmalu izšla pri Prešernovi založbi v Ljubljani. Ravnatelj Muzeja narodne osvoboditve dr. Milan Zevart je dejal, da muzej že ves čas svojega obstoja preučuje novejšo zgodovino severovzhodne Slovenije in pripravlja ciklus predavanj o slovenski vojaški tradiciji, Švajncerjevo predavanje je prvo predavanje iz tega ciklusa. V nadaljevanju bodo pripravili še vrsto drugih zanimivih predavanj dr. Bruna Hartmana, Lada Ambrožiča, dr. Sergeja Vrišerja, dr. Toneta Ferenc in drugih. Janez Švajncer je dejal, da bo maja

minilo 70 let, kar je s popolno demobilizacijo armade izginila tudi zadnja sled za slovenskimi polki, ki so kot del slovenske vojske nastali novembra 1918. Dolga desetletja je bila ta vojska popolnoma izrinjena iz našega zgodovinskega in političnega spomina, toda spomin nanjo in na slovensko partizansko vojsko iz let 1941–1945 ni samo izročilo preteklosti. Številni poslušalci so predavatelju postavili vrsto vprašanj, ki so zadevala slovensko vojaško tradicijo, ki je že precej stara. Zanimali so se tudi za vzroke ukinitve slovenske partizanske vojske po končani drugi svetovni vojni. Eden od razpravljalcev je dejal, da smo dvakrat izgubili Koroško, vendar niti enkrat zaradi Slovencev.

M. K.

Obvestilo bralcem

Zaradi prvomajskih praznikov bo naslednja številka (dvojna) TV-15 izšla v sredo, 25. aprila.

Uredništvo TV-15

Razpis nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1990

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije razpisuje na osnovi pravilnika za podeljevanje nagrad vstaje slovenskega naroda nagrade za najboljše literarne, zgodovinske, memoarne, likovne, glasbene, radijske, televizijske, gledališke in filmske stvaritve o revoluciji in narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem.

Razpis za nagrade vstaje slovenskega naroda zajema vsa izvirna dela iz omenjenih področij, ki so bila prvič objavljena, razstavljena, izvajana ali prikazana v času med dvema razpisoma, izjemoma pa tudi za življenjsko delo ter za stvaritve, ki so nastajale in bile objavljene skozi več let in kot celota vsebujejo vrednote, ki jih je vredno nagraditi.

Denarnih nagrad je pet. Poleg denarnih nagrad se podeljujejo tudi nagrade vstaje v obliki posebnega priznanja, ki se praviloma dajejo organizacijam, kulturnim ustanovam, institucijam oziroma kolektivom. Dela bo ocenjevala posebna žirija, ki jo je imenoval republiški odbor.

Namen nagrad je vzpodbujanje umetniškega in znanstvenega obravnavanja revolucionarne tematike in prizadevanja za doseg čim večje kvalitete takih stvaritev, ki ohranjajo in razvijajo etične vrednote naše revolucije in jih prenašajo na mlade generacije.

Umetniško in znanstveno delo lahko predlagajo založbe, galerije, umetniška in znanstvena strokovna društva in ustanove, organizacije Zveze borcev, muzeji NOV in posamezniki. Rok za prijavo kandidiranih del je 1. maj 1990.

Predlogu naj predlagatelj predloži delo v 3 izvodih, če je izšlo v knjigi, sicer pa izčrpen prikaz in naj navede, kje si ga žirija lahko ogleda.

Ljubljana, marec 1990

Črne bukve – potvarjanje dejstev

Upravni odbor KO ZB NOV Loška dolina je na svoji nedavni seji obravnaval odmeve in reakcije med našimi člani in prebivalci Loške doline ob nedavnem ponatisu leta 1944 izdane belogardistične publikacije »Črne bukve« in v 11. številki revije Mladina objavljen odlomek z naslovom »Črne bukve II. del« s podnaslovom »Uničenje slovenskih življenj – primer Loške doline.«

Ob tem ugotavljamo, da so reakcije borcev in prebivalcev, ki so doživljali strahote in nasilje okupatorskega in belogardističnega terorja, ki je prav v naši dolini divjal po zaslugi domačih izdajalcev in organizatorjev bele garde kot nikjer drugje v Sloveniji, upravičene in zaskrbljujoče. V omenjenem nekritičnem propagandnem zmazku je namreč toliko netočnosti, sprevravanja dejstev in potvarjanja, kar je bilo značilno za nacistično propagando. Da je tako, se lahko prepriča vsak v številnem arhivskem gradivu, partizanskem, okupatorskem in domobranskem, muzejskem gradivu pa tudi že v dokaj številnih zgodovinskih študijah tega obdobja.

Menimo, da nekritično objavljanje medvojnih belogardističnih del, pripisovanje dejanj borcem, ki jih niso zagrešili, sprevravanje dejstev, kot na primer sodelovanje partizanov z italijansko vojsko, kateri so dejansko in ne samo njej, temveč tudi fašistom in kasneje še nacistični oblasti

služili prav belogardisti, oziroma domobranci, pomeni najbolj grobo potvarjanje zgodovine NOV pa tudi žalitev in obrekovanje borcev NOV.

Vse to pa v sedanjem trenutku, ko potekajo prizadevanja za pomiritev, prav go-

tovo ne prispeva k tem naporom, pa tudi ne k znanstvenemu razčlenjevanju preteklosti, na kateri naj bi gradili pluralistične, humane in demokratične družbene odnose.

KO ZB NOV
Loška dolina

Pred obletnico ustanovitve 9. korpusa NOV in POS

Poudariti pomen enote

V Ljubljani se je prvič sestel osrednji odbor za obeležitev 50-letnice ustanovitve IX. korpusa NOV in PO Slovenije. Odbor je imenovalo predsedstvo Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in ga sestavljajo volilni vojaški in politični funkcionarji te pomembne enote slovenske partizanske vojske, ki je delovala od konca 1943. leta na območju Primorske in Gorenjske.

Med nalogami, ki si jih je zadal osrednji odbor je izdaja monografije o IX. korpusu, pri kateri bodo sodelovali vodilni slovenski zgodovinarji, pomoč pri revitalizaciji Gorenje Trebuše, kjer je bila enota ustanovljena ter priprava znanstvenega simpozija o pomenu IX. korpusa.

V razpravi o vojaškem pomenu IX. korpusa so člani osrednjega odbora poudarili, da je na strateško občutljivem predelu z ofenzivnimi akcija-

mi razbremenjeval vojske zapadnih zaveznikov in nase vezal 42.000 sovražnih vojakov, stacioniranih v 370 utrjenih postojankah. Nič manjši ni njegov politični pomen. IX. korpus je na Primorskem pomenil nadaljevanje, spodbudo in višek boja primorskega ljudstva proti fašizmu, za osvoboditev ter priključitev k matični Sloveniji in Jugoslaviji.

Partizanske enote na Primorskem so že pred razpadom Italije dosegle naše etnične mejnike na zapadu slovenske domovine.

Narodnoosvobodilno gibanje na Primorskem s IX. korpusom kot njegovo oboroženo pestjo je bilo v drugi svetovni vojni edino, ki je uspelo spreminiti državne meje. Pomemben pa je bil tudi njegov mednarodni pomen, zlasti pomoč antifašističnim silam v Italiji.

Vabila in obvestila

V nedeljo, 8. aprila 1990, ob 10. uri bo v vasi Stara Sušica komemoracija padlim borcem Istrskega odreda.

Vabimo vse borce Istrskega odreda in druge, da se komemoracije udeležijo v čim večjem številu.

Skupnost borcev Istrskega odreda
Koper

Skupnost pripadnikov Odreda JLA za Slovensko primorje Trst in Istro iz Nove Gorice organizira srečanje ob 45. obletnici ustanovitve odreda. Srečanje bo 1. maja 1990 ob 9. uri v Opatjem selu na Krasu. Na srečanje so vabljeni tudi člani ljubljanske sekcije borcev in aktivistov BBO, OŠZP, ZPO in Kobariškega vojnega okrožja s svojci.

Prijave bomo zbiralali na srečanju, 5. aprila 1990 v Domu JLA v Ljubljani med 17. in 19. uro. Na

srečanju v Domu JLA se bomo dogovorili glede prevoza iz Ljubljane in povratka.

Odbor Ljubljanske sekcije BBO, OSZP in ZPO

Borci 14. brigade NOV in POS nameravajo še letos sklicati v Beli krajini, kjer je občinska skupšči-

Rdeči križ Slovenije
Program
krvodajalskih
akcij v mesecu
aprilu

Prijave sprejema občinska organizacija Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

na občine Metlika tej brigadi podelila domicil, ustanovno skupščino skupnosti borcev te brigade. Organizatorji srečanja zato prosijo vse borce, naj jim sporoče, če nameravajo priti na ustanovno skupščino. Navedejo naj, v kateri enoti ali službi so bili v njenih enotah in službah. Vse podatke naj pošljejo na naslov **Mirko Klančar-Sandi, Perčeva 7, Ljubljana**, vsaj do konca tega meseca.

April	
Kranj	5., 6., 10., 11., 12., 13.
Tolmin	9.
Ljubljana-Šiška	16.
Slovenska Bistrica	17.
Ljubljana-Bežigrad	18.
Vrhnika	19.
Ljubljana-Center	20.
Ljubljana-Moste-Polje	23.
Titovo Velenje	24., 25., 26.
Orehova vas-Slivnica	5.
Oplotnica	6.
Tinje	12.
Jurovski dol	19.
Cerkvenjak	20.
Voličina	26.

TV-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj in izdajatelj: RO ZZB NOV Slovenije in RK ZRVS Slovenije
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dvorčakova 12, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: **Roman Zupan** (glavni in odgovorni urednik), **Ziva Drole**, **Bojana Žokali-Jesih**, **Bojan Kuntarič**, **Milenko Strašek** (novinarji – uredniki rubrik), **Iztok Tinta** (lektor-redaktor), **Janez Herle** (tehnični urednik) in **Mara Okorn** (tajnica uredništva).
Predsednica časopisnega sveta: **Mira Svetina**.
Ziro račun: 50100-678-46241 RK ZRVS Slovenije (za TV-15).
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.